

Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyky a literatury

Harry Potter

**aneb Vybrané kapitoly
z Kratochvilných kouzelnických kejkli
J. K. Rowlingové**

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Dagmar Mocná, CSc.
Autor DP: Tereza Pecáková
Podvinný mlýn 2133/15
190 00 Praha 9
7. ročník, ČJ-NJ (2001 – 2007)
Prezenční studium
Měsíc a rok dokončení DP: prosinec 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze 19. 12. 2007

Tereza Pecáková

OBSAH

ÚVOD	4
1. ŽÁNROVÉ ZAŘAZENÍ HARRY POTTERA	7
1.1 Je Harry Potter fantasy?	7
1.2 Je snad Harry Potter spíše pohádkou?	11
1.3 Harry Potter jako vývojový román	12
2. BIOGRAFISMUS A EXISTENCE FIKČNÍCH SVĚTŮ	15
2.1 Autobiografické rysy v Harry Potterovi	15
2.2 Harry Potter a fikční světy	18
3. SOUVZTAŽNOST ŽIVOTA A DÍLA	24
3.1 Les v kontextu anglické tradice a kultury	24
3.1.1 Motiv tradiční anglické rodiny	24
3.1.2 Motiv lesa v knihách o Harry Potterovi	26
3.1.3 Séan Harris a tyrkysový Ford Anglia	30
3.2 J. K. Rowlingová a knihy	33
3.2.1 První čtení	33
3.2.2 Literární pokusy a inspirace	33
3.2.3 Letopisy Narnie a Pán prstenů	36
3.3 Harry Potter a britské školství	39
3.3.1 Školy J. K. Rowlingové	39
3.3.2 Co jsou vlastně Bradavice za školu?	41
3.3.3 Zkoušky	43
3.3.4 Polemiky o kouzelnickém školství	46
3.3.5 Učitelé a způsob výuky	47
3.3.6 Školní rok	50

3.3.7	Režim v Bradavicích versus britské školy	51
3.4	Životopisná fakta – druhá část	54
3.4.1	Po studiích	54
3.4.2	Portugalské intermezzo	55
3.4.3	Kde se zrodil Harry Potter?	57
3.4.4	Původní verze a proměny	59
4.	JMÉNA V KNIHÁCH O HARRY POTTEROVI V SOUVISLOSTECH	
4.1	Etymologie	63
4.2	Hlavní hrdinové a jejich jména	67
4.3	Jména ostatních důležitých postav	71
4.4	Autoři knih a učebnic	84
4.5	Slavní čaroději a čarodějky z čokoládových žabek	85
4.6	Koleje a místopisné názvy	87
4.7	Famfrpál	93
4.8	Kouzelní tvorové	94
4.9	Zajímavosti	97
4.10	Mezinárodní Harry	100
5.	HARRY POTTER V MEDIÁLNÍM SVĚTĚ	105
5.1	Cesta k prvnímu vydání	105
5.2	Potterománie	107
5.3	„Harry Potterové“	114
5.3.1	Nancy Kathleen Stoufferová	114
5.3.2	Harry Potter a leopardí cesta k drakovi	115
5.3.3	Taňa Grottěr	115
5.3.4	Barry Trotter a spol.	116
5.3.5	Deset důvodů proti Harry Potterovi	118
6.	EPILOG	123
ZÁVĚR		122
PRAMENY A LITERATURA		124

ÚVOD

Kratochvilné kouzelnické kejkle je obchodní značka dvojčat **Weasleyových** známých z příběhů Harry Pottera. Jméno jejich autorky, J. K. Rowling, je také takovou obchodní značkou, a to je jeden z důvodů, proč má moje práce v názvu právě značku **Freda a George**. Bratři vedou úspěšný obchod hlavně díky invenci a neotřelým nápadům. Pokud sháníte karamely jazyk jak jelito, Střevouzel nebo záškolácké zákusky, jako jsou dávivé dortíky či krvácivé kokosky, není na Příčné ulici lepší obchod než právě Kratochvilné kouzelnické kejkle. Vždyť kde jinde se dají koupit Patentované kouzelné vzdušné zámky?

Stačí jednoduché zaklínadlo a ocitnete se ve vysoce realistickém třicetiminutovém snu nejvyšší kvality, který se snadno vměstná do průměrné školní hodiny a je neodhalitelný (k vedlejším účinkům patří jen tupý výraz a nepatrné slintání).¹

Životní cesta J. K. Rowlingové na první pohled vypadá jako z nějakého podobného kouzelného snu. Její osud svádí ke spoustě příměřů o popelce a o tom, jak se chudá svobodná matka dostala na výsluní. Také bratři Weasleyové pocházejí z trochu nuznějších poměrů. Rodina rudovlasých kouzelníků je velmi početná a uživit tolik hladových krků není snadné. I jejich příběh zavání pohádkou.

Ovšem k tomu, abychom mohli vést opravdu fungující firmu, je potřeba nějaký základní kapitál, někoho, kdo je ochoten investovat do našeho nápadu a věří, že k něčemu bude. V případě Freda a George je takovým samaritánem sám Harry Potter. Poté, co ve čtvrtém díle zvítězí v Turnaji tří kouzelnických škol, přenechá celou výhru čítající tisíc galeonů dvojčatům, aby jim pomohl založit jejich krámek.

Také Rowlingová má svého samaritána, který věřil, že by z příběhů brýlatého kouzelníka mohlo něco být. V jejím případě je to **Arthur Levine** zosobňující americké nakladatelství **Scholastic**. O tom, jak právě tento muž nastartoval raketovou kariéru britské spisovatelky podrobněji píší v první části kapitoly HARRY POTTER V MEDIÁLNÍM SVĚTĚ, která pojednává právě o tom, jakou cestou kniha ke slávě prošla.

¹ Harry Potter a princ dvojí krve, str. 101

Obchod bratří Weasleyových se v originále jmenuje **Weasley's Wizard Wheezes**, přičemž *wheeze* znamená šprým či žert a *whizard* je anglickým výrazem pro kouzelníka. Důležitá je zde však aliterace **WWW**, která poukazuje na jednu z nejtýpčtějších slovních hrátek, které Rowlingová do svých textů zasazuje. Český překladatel toto respektuje, a proto není v názvu českého obchodu jméno Weasley, ovšem byla zachována forma tří shodných počátečních písmen: **K**ratochvilné **k**ouzelnické **k**ejkle. Díky citlivosti českého překladu máme **U**fňukanou **U**ršulu a ne Naříkající Myrtu, což by byl doslovný překlad **M**oaning **M**yrrtle. S aliteracemi ve jménech si Rowlingová opravdu pohrává – v příbězích se objevuje **D**udley **D**ursley, **P**etr **P**ettingrew, **S**everus **S**nape, **C**ho **C**hangová, či **L**enka **L**áskorádová.

Aliterace se však netýkají pouze osob, ale i jiných věcí či místních názvů v kouzelném světě, jejichž pojmenování však již do češtiny pomocí aliterace přeložena nebyla. Jde například o Zapovězený les (**F**orbidden **F**orest), Vrbu mlátičku (**W**hompíng **W**illow) či Mnoholicný lektvar (**P**olyjuice **P**otion). Rowlingová také často používá stejná počáteční písmena v názvech jednotlivých kapitol, kde už jistá invence dovoluje název upravit, a tak se podle tohoto vzoru jmenuje například sedmá kapitola druhého dílu **Š**mejdi a **š**epot (**M**udbloods and **M**urmus). Aliterace nejsou jedinou specialitou J. K. Rowlingové pokud jde o jména. Tomuto tématu jsem věnovala celou kapitolu **JMÉNA V KNIHÁCH O HARRY POTTEROVI V SOUVISLOSTECH**.

Vraťme se ale zpět k Fredovi a Georgovi Weasleyovým. Dvojčata se v závěru série stávají opravdu zdatnými obchodníky, což dokazuje nejen to, že mají svůj obchod na nejrušnější kouzelnické třídě nebo to, že si mohou dovolit bundy z dračí kůže. Důležité je ale zdůraznit, že dvojčatům jde především o byznys – ani vlastnímu bratrovi nedají nic zadarmo, když si společně se zbytkem rodiny, Harrym a Hermionou přijdou v šestém díle prohlédnout jejich obchod:

„To dělá tři galeony, devět srpců a jeden svrček,“ spočítal Fred, když si prohlédl hromadu krabic v Ronově náručí. „Koukej zaplatit.“

„Vždyt' jsem váš bratr!“

„A tohle je naše zboží, co chceš štipnout. Tři galeony a devět srpců. Ten jeden svrček ti slevím.“

„Já ale tři galeony a devět srpců nemám!“

„Tak to koukej všechno vrátit zpátky a dej si záležet, ať to dáš na správné regály.“²

Zmiňuji to tu z jednoho prostého důvodu – ať Rowlingová pochází z jakéhokoli prostředí a má sebevyvinutější sociální citění díky tomu všemu, čím si jako svobodná matka prošla, nikdo nemůže popřít, že Harry Potter je jeden velký obchod a ani Rowlingová by Ronovi nedala nic zadarmo.

Poslední zmínka týkající se Kratochvilných kouzelnických kejklí se znovu částečně týká toho souzvuku 3x W v originálním názvu. Nejspíš odkazuje na www, world wide web. Internet je v dnešní době čím dál důležitějším médiem a Rowlingová s ním opravdu umí pracovat. Její internetové stránky mají jednak výbornou grafickou podobu, ale hlavně jsou nevyčerpatelnou studnou odpovědí pro všechny fanoušky a nadšence. Rowlingová zde zveřejnila svůj celkem obsáhlý životopis a spoustu dalších informací. Její oficiální webové stránky³ pro mě byly důležitým pramenem

V závěru je také důležité zmínit jedno z nejdůležitějších hledisek, ze kterých Rowlingová při utváření svých příběhů vychází, a tím je tradice. Tradice čiší z každé stránky všech knih, které napsala, ať už jde o pojetí tradiční anglické rodiny (zosobněné především Weasleyovými), britským školským systémem, do kterého Bradavice zapadají či literárním motivem britského lesa. Ve své práci bych ráda všechny tyto souvztažnosti dokázala a zdůvodnila jejich vliv na to, jak Harry Potter vznikl, jak se postupně vyvíjel a jak se stal oním fenoménem, jakým je dnes.

Základní text práce vznikl ještě před vydáním anglického originálu posledního dílu Harry Pottera, a proto v něm jeho existence není plně interpretačně zohledněna.

² Harry Potter a princ dvojí krve, str. 105

³ www.jkrowling.com

1. ŽÁNROVÉ ZAŘAZENÍ HARRY POTTERA

Než se začnu věnovat souvztažnostem vyvozeným v úvodu této práce, pokusila bych se definovat, kam bychom měli Harry Pottera z literárněvědného hlediska zařadit. Jde o pohádku? Fantasy? Vývojový román? Je opravdu klasickou literaturou pro děti? Možná je tak trochu vším dohromady. Harry Potter se zkrátka vzpírá jakékoli jednoduché klasifikaci.

1.1 Je Harry Potter fantasy?

Patrně nejčastěji se setkáváme s názorem, že Harry Potter je fantasy literatura. Jistě, sama Rowlingová otevřeně přiznává, že své vzory má právě mezi autory tohoto žánru, ovšem označit knihy o Harrym za klasickou fantasy by bylo, podle mého názoru, přílišné zjednodušování. **Jörg Knobloch** ve své knize analyzující tento fenomén uvádí⁴, že hlavním rysem fantasy je to, že v ní neplatí uznávané zákony logiky. To se bezpochyby vztahuje i na Harry Pottera.

Dalším rysem, jenž uvádí zmiňovaný autor, má být existence dvou rozdílných světů – i to je případ knih Rowlingové a podle Knoblocha tak lze Harryho jednoduše vyloučit jako klasickou pohádku. Pohádka si v Knoblochově podání musí vystačit jen s jediným světem. A protože existuje jen jeden pohádkový svět, nikdo se v něm nepodivuje událostem, které jsou pro nás nevysvětlitelné. S tím se však dá velmi snadno polemizovat. Lze snad díla **J. R. R. Tolkiena** považovat za pouhou pohádku a jen kvůli neexistenci dvou různých světů je vyloučit z žánru fantasy literatury? Někdo by mohl namítnout, že trilogie *Pán prstenů* není určena dětem a tudíž se tím dostáváme na zcela odlišnou půdu. Ovšem u *Hobita* tomu tak není, ten byl původně opravdu psán jako dětská literatura.

Nemyslím si tedy, že o tom, zda jde o fantasy literaturu, rozhoduje jen existence či neexistence dvou (či více) paralelních světů. Definice fantasy je mnohem složitější a hlavně nejednotná.

⁴ Jörg Knobloch – Die Zauberwelt der J. K. R., Hintergründe und Fakts zu Harry Potter, str. 72

Encyklopedie literárních žánrů definuje **fantasy** jednoduše jako populární žánr iracionální fantastiky s tematickými zdroji v mýtu a středověké romanci.⁵ Fantasy podle této encyklopedie staví na citovosti a pohádkovosti a její kořeny jsou v minulosti (pseudohistorii), soustřeďuje se na magii a mystiku.

Postavy fantasy jsou víceméně archetypální. To v zásadě Harry Potterovi odpovídá: on vystupuje jako *dominantní hrdina* a pojí se k němu postava jeho *druha* (**Ron Weasley**), *mistra* (**Albus Brumbál**) a pochopitelně *protivníka* (**lord Voldemort**). Stěžejním motivem je motiv cesty, který představuje dobrodružství, ale je také symbolickým vyjádřením životní pouti. Takový symbolický motiv cesty zcela jistě knihy o Harry Potterovi obsahují. Harryho vývoj může symbolizovat cestu a příběh jako takový navíc obsahuje i jednu cestu skutečnou – cestu Bradavickým expresem do Školy čar a kouzel v Bradavicích.

Doposud bychom tedy knihy o Harrym mohli podle Encyklopedie literárních žánrů označit jako fantasy literaturu. Zásadní rozpor ovšem vzniká při definici tří hlavních žánrových variant. Podle Encyklopedie je jimi epická fantasy (založená na propracovaném syžetu, má své předobrazy ve středověkých legendách), hrdinská fantasy (tzv. heroic fantasy, vycházející z heroického mýtu typu barbara Conana) a science fantasy (fantasy s vědeckými prvky, stojící na rozhraní mezi fantasy a sci-fi).

Pokud se na fantasy budeme dívat z tohoto úhlu pohledu, Harry Potter nespadá ani mezi jednu uvedenou žánrovou variantu. Možná to vyplývá už z výše zmíněné „jednoduché definice“ – Encyklopedie v tomto případě celkem důrazně pracuje s mýtem a odkazem na jistou pseudohistorii. To ovšem v Harry Potterovi nenajdeme. Knihy J. K. Rowlingové se odehrávají v reálném čase a (mimo jiné i) v reálném světě. Nejde zde o žádný pseudostředověk či něco podobného, a to nám nedovolí příběhy zařadit mezi epickou fantasy. Co se hrdinské fantasy týká, Harry zcela jistě není hrdinou typu barbara Conana a na pomezí sci-fi a fantasy knihy také rozhodně nestojí, ačkoliv kouzelnických vynálezů v nich není rozhodně málo, nelze je však nijak vědecky zdůvodnit.

Encyklopedie literárních žánrů by tedy Harry Pottera nejspíš mezi fantasy nezařadila, ačkoliv také dodává, že kromě hlavních proudů se objevují specifická díla, autoři či skupiny

⁵ Dagmar Mocná, Josef Peterka a kol. – Encyklopedie literárních žánrů, str. 187

autorů obohacující žánr o další rysy, což je obecně vzato charakteristika každého žánru. Je tedy Rowlingová někým, kdo „obohacuje žánr fantasy?“ Vytváří snad jakýsi crossover, který z různých žánrových poloh formuje nový homogenní celek? Zatím bych jen řekla, že její knihy zcela jistě nespádají do žánru klasické fantasy. Než se ale rozhodnu, kam je tedy zařadit, vrátila bych se ještě k problematice existence jednoho či více různých světů, o kterých hovořil Knobloch.

Jak již jsem uvedla, **Knobloch** řadí Harry Pottera mezi fantasy literaturu díky existenci dvou rozdílných světů, čímž příběhy zároveň vyřazuje z žánru pohádky. Encyklopedie literárních žánrů také pracuje v případě fantasy s existencí více světů. Doslova uvádí, že topos fantasy spočívá ve vstupu do jiné dimenze.⁶ Může jít o vytvoření imaginárního světa, vytvoření světa paralelního s naším, nebo o vstup do pseudohistorie našeho světa.

Ani jedna z těchto možností se Harry Pottera netýká. Na první pohled se může zdát, že jde o svět, který byl vytvořen paralelně s naším, ale tak úplně to pravda není. Svět kouzelníků je určitou paralelou k našemu „obyčejnému mudlovskému světu“. Ovšem v žádném případě nevytváří jinou dimenzi. Nejedná se o svět zcela oddělený od našeho, do kterého vede jen jeden tajný vstup, jakým je například v **Carrollově** Alence králičí nora či v **Lewisových Letopisech Narnie** kouzelná skříň.

Jistě, existuje několik takových „vstupních dveří“, například přepážka na nádraží King's Cross mezi devátým a desátým nástupištěm, dvorek a zeď za Děravým kotlem, kudy vede cesta na Příčnou ulici či obyčejná telefonní budka tvořící výtah na ministerstvo kouzel. To ovšem nejsou jediné styčné body, kde se kouzelné a mudlovské světy setkávají. Kouzelníci s námi určitým způsobem koexistují, žijí s námi v jednom a tomtéž světě, v jedné dimenzi. Jen my o nich nevíme, protože se umí dobře skrýt. Díky matoucím kouzlům vypadají Bradavice jen jako stará zřícenina, kde je cedule se zákazem vstupu. Nevíme o nich také podle Rowlingové proto, že si jako mudlové odmítáme přiznat jakoukoli možnou existenci kouzel. Říká to alespoň ústy pana **Weasleyho**, když vypráví o takzvaných scvrkávajících se klíčích:

⁶ Dagmar Mocná, Josef Peterka a kol. – Encyklopedie literárních žánrů, str. 188

„Proč by někdo stál o to, aby se klíče scvrkávaly?“ zeptal se George.

„Jen aby poškádlil mudly,“ vzdychl si pan Weasley. „Prodají jim klíč, který se čím dál víc scvrkává, takže když ho pak mudlové potřebují, nenajdou ho... Samozřejmě je velice těžké někoho usvědčit, poněvadž žádný mudla nepřipustí, že by se mu klíče mohly scvrknout – zůstanou při tom, že je prostě pořád ztrácejí. Pánbůh s nimi, jsou schopní úplně všeho, jen aby si nemuseli připustit, že čáry a kouzla existují, obzvláště když se jim dějí přímo před očima...“⁷

Protože tyto dva světy koexistují, mají i společného nepřítele, společné problémy. Jen je každý vidí z trochu jiného úhlu pohledu. Rowlingová to báječně demonstrovuje na začátku šestého dílu, kdy dojde k (vlastně již několikatému) setkání ministra kouzel s ministerským předsedou vlády Velké Británie:

„Jak mám asi vědět, co se děje v tom vašem – no – kouzelnickém společenství?“ odsekl našťvaně. „Mám na starosti celou zemi, kterou musím řídit, a s tou mám momentálně dost problémů i bez -“

„Vaše i moje problémy jsou totožné,“ skočil mu do řeči Popletal. „Ten most v Brockdale, to nebyla žádná únava materiálu. Ten hurikán nebyl opravdový hurikán. Ty vraždy nebyly dílem mudlů. A rodina Herberta Chorleyho by byla ve větším bezpečí bez něj. Právě zařizujeme vše potřebné, abychom ho nechali převézt do Nemocnice svatého Munga pro kouzelnické choroby a úrazy. K převozu by mělo dojít ještě dnes večer“⁸

Mohli bychom tedy spekulovat, zda v příbězích J. K. Rowlingové opravdu existují dva světy. Zda nejde spíše o jeden svět, který má ovšem i taková zákoutí, o kterých obyčejní mudlové nemají ani potuchy. Taková představa je velmi lákavá a působí v zásadě realisticky. Neznáme přece celý svět, dodnes existují místa na zeměkouli, která jsou prakticky neprobádaná, tak proč by nemohla existovat skrytá komunita kouzelníků?

⁷ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 37-38

⁸ Harry Potter a princ dvojí krve, str. 14-15

1.2 Je snad Harry Potter spíše pohádkou?

Další možností zařazení, která se nabízí, je **pohádka**. Encyklopedie literárních žánrů definuje pohádku jako zábavný, zpravidla prozaický žánr folklorního původu s fantastickým příběhem⁹. Pohádková imaginace vytváří odlehlý čarovný svět, který je zcela izolován. Příběh se odehrává v bezčasové věčnosti, v neurčitém prostředí, ve kterém zpravidla vítězí dobro nad zlem. Využívá stereotypní formule, magická čísla, opakování motivů a gradující variace. Postavy v pohádce jsou často nadpřirozené, plošné, bez psychologie a nápadně typizované.

Taková definice se s Harry Potterem také příliš neslučuje. Jediné, co lze v knihách Rowlingové najít, je opakování motivů. Každý z doposud vydaných šesti dílů má určitý pevný rámec. Všechny knihy (v zásadě) začínají v Zobí ulici, následuje cesta vlakem do Bradavic a život studentů na škole prokládaný famfpálovými zápasy. Mezi tím vším se rozvíjí hlavní zápletka, konflikt, který postupně graduje v závěrečný „souboj“ mezi Harrym a jeho sokem – Voldemortem v různých podobách, přičemž ve finální fázi bojuje se svým protivníkem jen Harry sám. V závěru každé knihy se Harry vrací na prázdniny zpět do mudlovského světa.

Motiv vítězství dobra nad zlem však nebyl dlouho zcela jasný. Harry dosahoval dílčích úspěchů v boji proti zlu, které zosobňuje lord Voldemort, avšak do posledního dílu čtenáři netušili, jak autorka celou sérii ukončí, zda nakonec dobro skutečně nad zlem definitivně zvítězí. Ačkoliv to bylo všeobecně očekáváno, nelze to brát jako fakt.

Důležité ovšem je uvědomit si, že uvedená definice a rysy pohádky se ve větší míře vztahují na pohádku folklorní. Je však potřeba zmínit tzv. **autorskou pohádku** (o které ostatně dále hovoří i Encyklopedie), která je subjektivnější díky tvůrčí osobnosti autora. Obsahuje reálné a aktualizací motivy. Vlastní kouzelné motivy se v ní stávají součástí každodenní reality. Moderní pohádka (nebo také antipohádka) mívá také konkrétnější časové a prostorové zakotvení (neobsahuje tedy typické formule „bylo nebylo“ a „za sedmero horami“).

Z tohoto úhlu pohledu by Harry Potter mohl být zařazen mezi autorské pohádky. Existuje tu ovšem ještě jeden zajímavý rozpor, který se týká určitého stupně „pravdivosti“. *Encyklopedie literárních žánrů* uvádí, že pohádkový příběh přiznává svou vymyšlenost. Jak ovšem

⁹ Dagmar Mocná, Josef Peterka a kol. – Encyklopedie literárních žánrů, str. 472

poznáme, že příběh, který čteme, je vymyšlený? Jen proto, že víme, že je pohádkou, fikcí? V samotném textu pohádky nikde nestojí, že je celá vymyšlená. V žádné pohádce přece nenajdeme na závěr upozornění typu „ale děti, nemyslete si, že se to všechno událo doopravdy...“.

To, že víme, že jsou pohádky vymyšlené, je dáno všeobecně platným společenským územ. Pohádka = vymyšlený příběh. Tak tomu ovšem nebylo vždy. Vrátime-li se ke kořenům pohádek, těch původních, lidových pohádek, zjistíme, že jednak kdysi vůbec nebyly určeny dětem a jednak, že se rozvinuly z ústní lidové slovesnosti. A ústní lidová slovesnost nebyla založena primárně na lži či výmyslu. Jistě, přidání fantastických motivů dodalo vyprávěným příběhům na zajímavosti a trošku je přikrášlilo. Jde mi ovšem o ten základní princip, to rovnítko mezi pohádkou a vymyšleným příběhem, které dle mého názoru není tak úplně jednoznačné.

J. J. R. Tolkien ve své esejí *O pohádkách* dokonce uvádí pravý opak.¹⁰ Tvrdí doslova, že *pro pravou pohádku je rozhodně zásadní to, že (...) je předkládána jako „skutečnost“.* (...) *Vzhledem k tomu, že pohádka pojednává o „divech“, nestrpí jakýkoli rámeček či postup, naznačující, že příběh je pouhou smyšlenkou či iluzí.* Nechci tím nijak popírat fakt, že pohádky jsou smyšlené příběhy. Myslím si ovšem, že to pohádky explicitně (tj. ve vlastním textu) nepřiznávají. Přiznáváme to my, moderní lidé, kteří jsme je odsunuli do dětských pokojíků.

1.3 Harry Potter jako vývojový román

Ačkoli sama autorka uvádí, že její knihy jsou adresovány primárně dětem, určitá část veřejnosti a čtenářů míní něco jiného. Tím, že označíme Harry Pottera jako literaturu pro děti a mládež, se dostáváme na pole mnoha diskuzí. V zásadě jde o to, že jak v knihách Harry postupně dospívá, dospívá i autorčin styl. Stává se komplikovanějším a složitějším. Zlo a dobro již v pátém či šestém díle není tak černobílé, jako je to v díle prvním. Za to bývá Rowlingová často kritizována – její poslední knihy jsou pro děti špatně stravitelné, příliš „temné“, často obsahují hororové prvky. Zářným příkladem toho je závěrečná scéna

¹⁰ J. J. R. Tolkien – O pohádkách, In: Netvoří a kritikové a jiné eseje, str. 138

ze čtvrtého svazku, kde na hřbitově dochází ke „znovuzrození“ Pána zla a úhlavního nepřítele Harry Pottera.

Myslím si ovšem, že to, že knihy rostou se svým hrdinou, je naopak kladem celé série. Budeme-li na knihy pohlížet z tohoto aspektu, stávají se téměř klasickým příkladem **vývojového románu**. Encyklopedie literárních žánrů o vývojovém románu říká, že v centru pozornosti tu stojí vývojová postava s bohatým vnitřním životem, jejíž osudy tvoří dějovou osnovu románu¹¹. Příběh je vyprávěn chronologicky a typická je postava *zasvětitel* (učitele, ochránce – tedy podobné, ne-li totožné postavy, která je u fantasy nazývána *mistrem*). Fantasy je de facto specifickou variantou vývojového románu, užívá jeho základního kompozičního schématu. Vyskytuje se zde tzv. iniciační proces, jehož součástí mohou být nejrůznější věci jako např. předpisy učených společenství a tajných bratrstev zasvěcených. Harry Potter vlastně v první knize prochází takovým iniciačním, zasvěcujícím procesem, když se seznamuje s kouzelným světem a jeho pravidly.

Typický je také – opět shodně s fantasy – chronotop cesty. Zde je ovšem podle mého názoru častěji vnímán v symbolickém významu životní pouti. A Rowlingová tento vývoj rozpracovává skutečně zručně. V prvním díle máme jasnou představu, co je dobro a co zlo, která se ovšem postupně komplikuje. To je jasný znak toho, že Harry dospívá a začíná mít na určité věci jiný názor, jiný pohled – jeho osobnost se formuje. A to, že Rowlingová do svých posledních dvou knih zapojuje i části Harryho „osobního“ života, jak zdůrazňuje jeho dospívání a jeho problémy s děvčaty mi připadá ještě příhodnější. Harry se tak stává plnokrevnou postavou, pubertákem se vším všudy.

Důležité je také podotknout, že v průběhu 19. a 20. století se na půdorysu vývojového románu, zejména jeho didaktické varianty – románu výchovného, konstituovalo hned několik žánrů literatury pro děti (zejména dívčí a chlapecký román). Tím, že o Harry Potterovi uvažujeme jako o vývojovém románu, jej tedy zároveň spojujeme s oblastí literatury určené dětem a mládeži.

Mám-li celou úvahu o žánrovém zařazení Harry Pottera shrnout, musím zopakovat to, co jsem již uvedla na začátku: totiž že knihy J. K. Rowlingové jsou tak trochu vším. Podle mého

¹¹ Dagmar Mecná, Josef Peterka a kol. – Encyklopedie literárních žánrů, str. 681

názoru mají ovšem nejbliže k autorské pohádce. A to především kvůli autorčině prohlášení, že od začátku mělo jít o knížky pro děti a že vlastně nikdy nepřemýšlela o tom, že píše fantasy. Psala pohádkové příběhy. Domnívám se, že nálepku fantasy literatury dostaly pod vlivem dobové módy a díky tlaku na trhu médií. Žijeme totiž v době, kdy byl „znovuobjeven“ Tolkien a kdy je žánr fantasy dobrým prodejním artiklem. Je pak jednoduché jakékoli dílo, kde se objevují kouzelníci, označit za fantasy.

2. BIOGRAFISMUS A EXISTENCE FIKČNÍCH SVĚTŮ

2.1 Autobiografické rysy v Harry Potterovi

U žánru pohádky či fantasy se většinou velká souvztažnost s autorovým životem nepředpokládá. Přesto v Harry Potterovi najdeme velké množství autobiografických prvků, mnoho postav bývá spojováno s lidmi z okolí J. K. Rowlingové. Myslím, že i toto je jedním ze zdrojů působivosti celé série. Především však, že tyto souvislosti nelze brát jako automatický průmět autorčina života do jejího díla: sama autorka sice přiznává, že si některé charakterové vlastnosti vypůjčila od svých známých, ale jedním dechem dodává¹², že pouze jedinou postavu vylíčila podle skutečně žijícího člověka.

Životopisný přístup je značně problematický a literární vědci stále zvažují jeho hodnověrnost. *Lexikon teorie literatury a kultury* uvádí, že autor a dílo tvoří nedílnou jednotu, a tak se očekává, že detailní znalost autorova životopisu napomůže lepšímu pochopení textu.¹³ Shromažďováním životopisných faktů se tento přístup snaží dostát nárokům literární vědy jako empirické disciplíny, na druhé straně tím často dochází ke ztotožňování autora s dílem. Navíc záplava životopisných dat nemusí vždy přinést vyjasnění problému a často způsobuje spíše zmatek. *Lexikon* také poukazuje na to, že spisovatelé, k nimž naopak nemáme dostatek životopisného materiálu, občas podléhají mytologizaci jako např. **William Shakespeare**.

O Rowlingové máme sice poměrně dost informací životopisného charakteru, zároveň však její životní dráha podléhá jakési mytologizaci. Zárným příkladem toho jsou „legendy“, vznikající okolo jejího psaní v kavárnách. Autorka opravdu ráda sedávala v kavárně a sepisovala své příběhy. Ovšem není nic pravdy na tom, že se do kaváren uchylovala proto, že jako svobodná matka měla tak málo peněz, že chtěla v chladných dnech ušetřit i za topení a že dokonce psala na ubrousky – protože údajně neměla peníze na papír...

V případě Rowlingové však nejde o klasický biografismus. To, co chci nyní zdůraznit, je jiný způsob „vkládání“ autobiografických rysů. Slovo vkládání je tady namístě, ještě lepší by možná bylo nastrčení či dokonce zastrčení. J. K. Rowlingová opravdu některá fakta ze svého života zmíní jen tak mimochodem. Většinou ani nejsou důležitá pro rozvoj příběhu a běžný

¹² www.jkrowling.com

¹³ Ansgar Nünning – *Lexikon teorie literatury a kultury*, str. 75

čtenář, který o autorce nic neví, si jich nevšimne. Jsou to tedy fakta, která nebaží po odhalení. J. K. Rowlingová se jimi nesnaží žádným způsobem prezentovat, je to taková její soukromá hra, nebo jí alespoň byla na začátku. Dnes jsou do ní už zapojeni i fanoušci, kteří každou novou knihu rozeberou na nejmenší části. Mají svůj důvod. Autorka podobným nenápadným způsobem vkládá i zmínky a narážky, ze kterých se později může rozvinout postava či situace velice důležitá pro děj. Vychovala si tedy čtenáře, aby četli opravdu pozorně.

Ale zpět ke zmiňovaným životopisným faktům, skrytým zmínkám. Jako první bych asi měla uvést skutečnost, že J. K. Rowlingová se narodila 31. července. Harry Potter slaví svoje narozeniny ve stejný den.¹⁴ To budí dojem, že se autorka velkou měrou ztotožňuje právě s hlavním hrdinou, ale není to tak úplně pravda. Hodně ze svého charakteru naopak vložila do jediné dívky ze známé trojice – do Hermiony:

Často jsem říkala, že Hermiona je tak trochu jako já, když jsem byla mladší. Myslím, že mě ostatní vnímali jako správného malého „všeznála“, ale já doufám, že je jasné, že pod tím Hermioniným šprtáním je spousta nejistoty a veliký strach z neúspěchu (což ostatně dokázala i podoba jejího bubáka¹⁵ ve vězni z Azkabanu).¹⁶

Londýnské nádraží King's Cross, odkud z nástupiště 9³/₄ odjíždí Bradavický expres. také nejspíš nebylo vybráno úplnou náhodou: rodiče J. K. Rowlingové se potkali ve vlaku, který odjížděl právě z King's Cross do Skotska¹⁷. Autorka vůbec často zmiňuje místa, která jsou jí důvěrně známá, což na druhou stranu nejspíš není nic neobvyklého. Jde spíš o to, že tyto místopisné názvy nehrají v příbězích zásadní roli, zase jde jen o jména zmíněná jen tak mimochodem. Jako když Hagrid v prvním díle přiváží Harryho do Zobí ulice a říká, že *usnul, když jsme letěli nad Bristolem*.¹⁸ J. K. Rowlingová se narodila v městečku Chipping Sodbury v západní Anglii, nedaleko Bristolu. Podobným způsobem je zmíněno devonské hrabství. Zde se nachází exeterská univerzita, kde J. K. Rowlingová studovala. V knihách o Harry Potterovi

¹⁴ ... *Vyšetřovatelé se nadále zabývají vloupáním u Gringottových z 31. července ... „Hagrid!“ řekl Harry. „K tomu vloupání u Gringottových došlo na moje narozeniny! ...“* (Harry Potter a Kámen mudrců, str. 134-135)

¹⁵ *Hermiona všechno zvládla naprosto dokonale až do chvíle, kdy dospěla ke truhle s bubákem. Asi minutu byla uvnitř, poté však s jekotem vyrazila ven.*

„Hermiono!“ vyhrkl překvapeně Lupin. „Co se děje?“

„Pro-pro-profesorka McGonagallová!“ lapala po dechu Hermiona a ukazovala do truhly. „Ří-říkala, že jsem u všech zkoušek propadla!“ (Harry Potter a vězeň z Azkabanu, str. 284)

¹⁶ www.jkrowling.com

¹⁷ Autorčin životopis na www.jkrowling.com

¹⁸ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 19

se dovíme, že zde bydlí **Nicholas Flamel**¹⁹ a podle knihy **Seana Smithe Sen jménem Harry Potter** i rodina **Weasleyova**²⁰, ovšem o tom jsem žádnou zmínku v příbězích nenašla.

Další nenápadné odkazy najdeme v názvech dvou famfrpálových mužstev: **Tutshillská tornáda** a **Wimbournské vosy**. Tutshill byl jedním z míst, kde J. K. Rowlingová dlouho žila a nedaleko Wimbournu bydleli její prarodiče z otcovy strany. Obě mužstva jsou v knihách jen zmíněna: o Wimbournských vosách se poprvé píše ve čtvrtém dílu, protože jedna z postav, **Ludo Pytloun** byl: ... *ten nejlepší odrážec, kterého Wimbournské vosy kdy měly.*²¹ A o Tutshillských Tornádech si Harry čte v Jasnovidci, když v pátém díle odjíždí vlakem do Bradavic.²² Podrobnější informace o těchto týmech najdeme na stránkách knihy **Famfrpál v průběhu věků**.²³

Krátce se ještě vrátím k místu narození J. K. Rowlingové. Dalo by se totiž říct, že je přinejmenším sporné. Sama autorka uvádí jako místo svého narození již zmiňované Chipping Sodbury, případně předměstí Bristolu²⁴. S tím ovšem polemizuje **Sean Smith**, když tvrdí, že se Rowlingová ve skutečnosti narodila ve městě Yate, které leží deset mil na východ od Bristolu. Chipping Sodbury je pak prý *elegantnějším sousedem Yate, městečkem plným starožitnických krámků a malebných hospůdek. Má trochu snobský nádech a realitní agenti vyvažují zdejší adresu doslova zlatem.*²⁵

Je tedy otázka, zda věřit tomu, co uvádí sama autorka, která ovšem své čtenáře velmi ráda mystifikuje všemi možnými způsoby – proč tedy ne pokud jde o místo jejího narození –, nebo zjištění Seana Smithe, který je dokládá kopií rodného listu Rowlingové.

¹⁹ *Pan Flamel, jenž loni oslavil šestisté šedesáté páté narozeniny, žije pokojným životem v Devonu se svou manželkou Perenellou, které je šest set padesát osm let.* (Harry Potter a Kámen mudrců, str. 204)

²⁰ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 86

²¹ Harry Potter a Ohnivý pohár, str. 65

²² *Úplatky ve famfrpálové lize: Jak se Tornáda dostala do čela tabulky* (Harry Potter a Fénixův řád, str. 180)

²³ Kennilworthy Whisp - Famfrpál v průběhu věků, str. 47-48

²⁴ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 14 a autorčin životopis na stránkách

www.jkrowling.com

²⁵ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 14

2.2 Harry Potter a fikční světy

V kapitole o žánrovém zařazení jsem si položila otázku, v jakém žánrovém klíči je vlastně Harry Potter napsán, a jedním z pojmů, se kterými jsem pracovala byla existence různých paralelních, imaginárních či fiktivních světů. Abychom tento pojem mohli nějak definovat, musíme si nejprve ujasnit, co je sama fikce či fiktivnost. Podle *Lexikonu teorie literatury a kultury*²⁶ je fikce/fiktivnost výraz, který označuje smyšlený nebo imaginární charakter světů znázorněných v literárních textech. Fiktivní je to, co je smyšlené, co si pouze představujeme, s čím se však pracuje tak, jako by to bylo skutečné.

Ruth Ronenová²⁷ považuje fikčnost za příznačnou vlastnost literárních textů a v tom smyslu je podle ní přirozeným tématem literární vědy. Fikční texty před nás zároveň staví realitu sui generis, což uvádí v pochybnost základní pojmy logiky a sémantiky, proto je logické, že fikční světy vyvolaly zájem filozofů. **Ronenová** se ve své knize *Možné světy v teorii literatury* soustřeďuje na metaforu možných světů, jejíž počátky vidí u **Leibnize**.

Ronenová uvádí²⁸, že fikční světy představují takový model světa, jenž je založen na logice paralelismu, což zajišťuje jejich autonomii vůči aktuálnímu světu. Každý svět obsahuje množinu entit, jež jsou specifickými způsoby organizovány a propojeny – prostřednictvím situací, událostí a časoprostoru. Svět jako systém entit a vztahů je autonomní oblastí v tom smyslu, že se dá odlišit od jiných oblastí s jinými množinami entit a vztahů. Fikční svět je tedy konstruován jako svět představující soběstačný systém struktur a relací.

Je ale otázka, zda toto platí vždy. Domnívám se, že ne každá fikce má zcela soběstačnou strukturu. A proto souhlasím s názorem **Umberta Eca** a dalších²⁹, že nejdůležitějším znakem fikčního světa jeho sémantická neúplnost v poměru ke skutečnosti. Ani relativně nejúplnější fikce stylizovaná v realistickém duchu totiž nemůže poskytnout odpovědi na různé „všetečné“ otázky týkající se mluvčího, místa, času a postav.

Rowlingová má sice svůj svět propracován do nejmenšího detailu, přesto se stále nemůže srovnávat s mistrem v tomto oboru, jakým byl Tolkien... Proto jí fanoušci kladou další a další

²⁶ Ansgar Nünning – Lexikon teorie literatury a kultury, str. 226

²⁷ Ruth Ronenová – Možné světy v teorii literatury, str. 9

²⁸ Ruth Ronenová – Možné světy v teorii literatury, str. 17

²⁹ Josef Peterka – Teorie literatury pro učitele, str. 52

doplňující dotazy typu „Jak se vzdělávají malí kouzelníci před nástupem do Bradavic?“ či „Jak se Dursleyovi v prvním díle dostali z chýše na útesu, když lodíčkou odjeli Harry s Hagridem?“

Josef Peterka³⁰ také zdůrazňuje, že fiktivní nemusí být totéž co fingoovaný, tj. vědomě nesouhlasný se skutečností, předstíraný, simulovaný. Fiktivní rovněž neznamena totéž co fantastický. Je důležité si uvědomit, že mnoho fiktivních textů se plně opírá o události, předměty či skutečnosti, které patří do aktuální historie. **Ronenová** říká že fikčnost do textu vnáší každá manipulace s fakty – narativizace, výběr, rozvedení nebo kondenzace materiálu³¹.

I Rowlingová si v některých momentech vychází z a upravuje všeobecně známá fakta nebo z nich dokonce vychází při tvorbě svých příběhů. Jako příklad lze uvést vítězství **Brumbála** nad zlým černokněžníkem **Grindelwaldem** v roce 1945³², kde nám letopočet a německy znějící jméno napovídají, že i kouzelnická komunita nějakým způsobem participovala na bojích druhé světové války.

Ovšem souboj těchto dvou velkých kouzelníků není jediným odkazem ke druhé světové válce a vůbec k historickým událostem v příbězích Harry Pottera. Kruval je jedna ze škol, která se účastní turnaje tří kouzelnických škol. Originální název **Drumstrang** je zajímavá slovní hříčka – nejspíš má původ v názvu německého literárního hnutí Sturm und Drang. **David Colbert**³³ navíc upozorňuje na to, že žáci Kruvalu do Bradavic dorazí v korábu, a právě koráb hraje významnou roli v jisté slavné opeře ve stylu Sturm und Drang (*Bludný Holanďan* **Richarda Wagnera**). **Kruval** se od Bradavic v mnohém velmi výrazně liší. Jde školu, která přijímá pouze čistokrevné kouzelníky a je podezřele spjata s lordem **Voldemortem**. Tato oddanost „rasové čistotě“ má velmi blízko k ideálům nacismu a právě nacistické Německo později přehnaně vzývalo některé myšlenky hnutí Sturm und Drang.

V rozdílech mezi Bradavicemi a Kruvalem můžeme také vidět jakousi nevraživost mezi zeměmi západní a východní Evropy (nevíme přesně, kde se Kruval nachází, ale z jistých indicií, jako jsou především jména žáků a učitelů ho můžeme situovat směrem na východ). Zajímavé také je, že v závěru 4. dílu se objevuje snaha o spojení a postavení se společnému

³⁰ Josef Peterka – Teorie literatury pro učitele, str. 52

³¹ Ruth Ronenová – Možné světy v teorii literatury, str. 93

³² Harry Potter a Kámen mudrců, str. 99-100

³³ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 87

nepříteli. To lze v podstatě aplikovat na dnešní světovou politiku s ohledem na terorismus a současné vztahy Ruska at' už s USA nebo s Evropou.

Součástí fikčního světa vytvořeného J. K. Rowlingovou je nejen skrytý svět kouzelnické komunity, ale také na první pohled zcela reálné anglické reálie, které se v knihách objevují. Podle **Doležela**³⁴ jsou fikční světy soubory nerealizovaných možných stavů věcí. Sémantika možných světů konstatuje, že fikční Napoleon Tolstého nebo fikční Londýn Dickensův nejsou totožní s historickým Napoleonem nebo zeměpisným Londýnem.

Ani londýnské nádraží King's Cross, kde se potkali autorčini rodiče, tedy není totéž nádraží, na kterém najdeme nástupiště 9 ¾. Hagrid sice v prvním díle letí nad Bristolem, ale není to tentýž Bristol, který leží nedaleko rodiště J. K. Rowlingové. A když Rowlingová žila v Tutshillu, zcela jistě nechodila fandit místním Tutshillským tornádům.

Doležel ovšem dodává, že osoby s prototypy v aktuálním světě tvoří v množině fikčních osob zvláštní sémantickou třídu; mezi historickým Napoleonem a všemi fikčními Napoleony existuje nezrušitelný vztah. Tento vztah překlenuje hranice mezi světy, fikční osoby a jejich prototypy jsou spojeny mezisvětovou totožností. Podle mě se to týká nejen osob, ale i místních názvů, jako je Bristol či King's Cross.

Není snadné si toto uvědomit, zvláště jde-li o fakta, která jsou nějak spojována s autorovým životem. Hranice mezi fikčním a skutečným světem, mezi fikcí a dokumentem je z hlediska tvůrce i příjemce pohyblivá. Může být záměrně oslabena vystupňováním věrohodnosti detailů. Tím, že jsou v knize obsaženy konkrétní reálie a že je příběh zasazen do současnosti, získává velmi realistický náboj. Čtenář se pak snadno nechá strhnout a občas dokonce uvěří, že děj se odehrává ve skutečném světě.

Umberto Eco to dokumentuje vlastní zkušeností. V jedné z kapitol *Foucaultova kyvadla* kráčí Casaubon v noci z 23. na 24. června 1984 noční Paříží a **Eco** uvádí všechny ulice, kterými projde. Aby tuto kapitolu mohl napsat, procházel se několik nocí po stejné trase s diktafonem a dělal si poznámky. Dokonce zašel tak daleko, že si zjistil, zda tu noc svítíl měsíc a ve kterou dobu byl v jaké pozici. Přesto něco opomenul:

³⁴ Lubomír Doležel – Heterocosmica. Fikce a možné světy, str. 31

Když román vyšel, dostal jsem dopis od jednoho muže, který – jak mi bylo jasné – zašel do Národní knihovny, aby si přečetl všechny noviny z 24. června 1984. Zjistil, že na rohu ulice Réaumur (kterou jsem ani nejmenoval, ale která v jednom bodě protíná třídu Saint-Martin) vypukl po půlnoci, asi v době, kdy okolo procházel Casaubon, požár – a musel to být velký požár, když se o něm zmiňovali v tisku. Tento čtenář se mne ptal, jak je možné, že jej Casaubon neviděl. (...) Tento čtenář (...)neměl tak úplně nepravdu (...) vedl jsem ho k tomu, aby uvěřil, že se můj příběh odehrál ve „skutečné“ Paříži, a dokonce jsem uvedl i přesné datum.³⁵

Fanoušci Harry Pottera jsou v tomto ohledu možná ještě o něco „extrémnější“. Nemyslím si, že v současnosti existuje jiná kniha, která by byla pod takovým drobnohledem čtenářů. Již dříve jsem zmiňovala důvody, proč tomu tak je. Čtenáři těchto knih jsou dokonce natolik všímaví, že sestavili celé seznamy nejrůznějších chyb a nedopatření³⁶, kterých se autorka ve svých knihách dopustila. Ne všechny jsou relevantní, ovšem mnohé byly v následujících vydáních či překladech opraveny.

Některé z nich se, podobně jako v případě *Foucaultova kyvadla*, týkají datování určitých událostí. Tak například již víme, že Harryho narozeniny jsou 31. července. Z druhé knížky lze vyčíst, že pětisté výročí úmrtí **Skoro bezhlavého Nicka** bylo 31. října 1992.³⁷ Fanoušci si tak vypočítali, že Harryho jedenácté narozeniny byly 31. července 1991. V *Kameni mudrců* Harry říká, že jeho narozeniny jsou v úterý, den po **Dudleyho** oblíbeném televizním pořadu Velký Humberto³⁸. Chybou je, že 31. červenec 1991 připadl na středu, ne na úterý, jak tvrdí Rowlingová.

Podobná chyba je ze čtvrtého dílu a týká se jednoho z dopisů, který poslal Harry **Siriusovi**. Zmiňuje se v něm, že se **Dudley** naštvál a vyhodil svoji PlayStation z okna³⁹. Podle výše zmíněných výpočtů se čtvrtá kniha, tedy *Harry Potter a Ohnivý pohár*, odehrává v roce 1994. PlayStation se ovšem objevila na trhu prý až v roce 1995. Zajímavé je, že v české verzi

³⁵ Umberto Eco – Šest procházek literárními lesy, str. 102-3

³⁶ www.potterweb.cz, www.potterharry.net

³⁷ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 113, 116

³⁸ „Je pondělí,“ řekl (Dudley) matce. „Dnes večer dávají Velkého Humberta. Já chci někam, kde bude televize.“ Pondělí! To Harrymu něco připomnělo. Pokud bylo pondělí – a díky televizi se na Dudleyho obvykle dalo spolehnout, že ví, co je za den – pak zítra, v úterý, měl on sám mít jedenácté narozeniny. (Harry Potter a Kámen mudrců, str. 45)

³⁹ Harry Potter a Ohnivý pohár, str. 24

vyhodí Dudley z okna *svou Hernu*, což vypovídá mnohé o tom, že v době překladu nebyla PlayStation v naší zemi příliš rozšířena a překladatel se rozhodl originální název přeložit.

Toto hledání chyb ale v zásadě neznamená, že by čtenáři uvěřili, že svět Harry Pottera je reálný. To, že jsme ochotni rozpoznat fikční svět jako virtuální realitu, je základní kulturní kompetence, která umožňuje vnímání veškeré krásné literatury. Jde vlastně o nepsanou dohodu mezi autorem a čtenářem. **Umberto Eco** k tomu říká, že *čtenář musí vědět, že to, co se vypráví, je imaginární příběh, ale proto ještě nesmí věřit tomu, že spisovatel lže. Podle Johna Searla autor jednoduše předstírá, že mluví pravdu. Přijmeme tuto dohodu a předstíráme, že to, co je vyprávěno, se skutečně událo.*⁴⁰

Karel Čapek tuto čtenářovu kompetenci ještě rozšiřuje, když se domnívá, že *jiný svět je (totiž) všude, kde jsme ještě nebyli: je za čarou obzoru, na dně vody, za zdí nepřístupné zahrady (...)* Dále *jiný svět je i tam, kde aspoň nebyli ti druzí a neviděli ony věci podivné a neobyčejné, které jsme tam spatřili my. Jiné světy jsou všude, kam přišli poutníci a dobrodruzi okouzlení tím, že vidí víc než jiní. Za každou hranicí, která omezuje naši zkušenost, jsou jiné světy.*⁴¹

Čapek tak trochu naznačuje, že nějaký ten jiný svět si vždycky můžeme sami vymyslet, podobně jako Jess a Leslie v knize americké spisovatelky **Katherine Patersonové** *Most do země Terabithia*: *Kromě nich do té země nikdo nechodil. Všechno v ní bylo jiné, obývali ji jen duchové háje a Jess a Leslie se v ní stali moudrými a spravedlivými vládci. Od Leslie vyslechne Jess v Terabithii poprvé spoustu nevšedních příběhů – a přestože svoji královnu nečekaně ztratí a bude ji oplakávat, pozná zároveň, že musí putovat dál za ně za oba s tou křehkou krásou terabithijské fantazie...*⁴²

Závěrem lze říci, že základem teorie možných světů je jazykově-filozofický předpoklad, že věci by mohly být na světě také jinak, než ve skutečnosti jsou. **Lexikon teorie literatury a kultury**⁴³ považuje fikční texty za sémiotické mechanismy určené ke konstruování alternativních světů. Tyto světy nenapodobují jednoduše skutečnost, nýbrž koncipují světy paralelní ke skutečnosti s vlastními zákonitostmi.

⁴⁰ Umberto Eco – Šest procházek literárními lesy, str. 101

⁴¹ Karel Čapek – Několikero motivů pohádkových, In: Marsyas čili Na okraji literatury, str. 120

⁴² www.albatros.cz

⁴³ Ansgar Nünning – Lexikon teorie literatury a kultury str. 801

Na druhou stranu **Eco** se domnívá, že bychom skutečný svět měli brát jako základ a že fiktivní světy „parazitují“ na světě reálném:

... v podstatě jsou ovšem „malými světy“, které vydělují většinu toho, co víme o reálném světě, a umožňují nám soustředit se na konečný, uzavřený svět, velmi podobný tomu našemu, ale ontologicky chudší.⁴⁴

Pokud na fikční světy budeme nahlížet v souvislosti s příběhy Harry Pottera, domnívám se, že Ecova varianta je nejvhodnější. Podle mého názoru je totiž téměř nemožné vytvořit svět zcela autonomní a nezávislý, imaginární svět, který by nenapodoboval svět skutečný. Jistě, všechny fikční světy se řídí svými vlastními zákonitostmi, ovšem jsou to odvozené zákonitosti a pravidla, která jsou známá ze světa reálného. Knihy J. K. Rowlingové jsou čtenářsky atraktivní právě proto, že její fikční svět otevírá zajímavé a originální perspektivy naší skutečnosti.

⁴⁴ Umberto Eco – Šest procházek literárními lesy, str. 114

3. SOUVZTAŽNOST ŽIVOTA A DÍLA

3.1 Les v kontextu anglické tradice a kultury

3.1.1 Motiv tradiční anglické rodiny

V předchozí kapitole jsem poukázala na spojitost kouzelnického světa se světem „skutečným“. Rowlingová sice vytváří vlastní pohádkový svět plný kouzel a zdánlivě neuvěřitelných věcí, který má svá vlastní pravidla, ovšem způsob, jakým své „kouzelnické vynálezy“ prezentuje, je velmi vtipný. Vychází ze skutečností, které jsou nám (tedy mudlům) veskrze známé a patří do našeho moderního světa, jen je trošku „očaruje“, aby zapadaly do světa kouzelného, jako např. pohyblivé fotografie.

Důležité je, že již jmenované vynálezy či technologie nejsou v knihách líčeny jako něco překvapivého, nového. Jsou prostě popisovány jako něco, co je běžnou součástí života. Jde téměř strohé konstatování. Jistě, Harry je překvapen a udiven, když je poprvé vidí, ale jsou to věci, se kterými je ochoten se srovnat a přijmout je za normální a běžné. A stejně tak i čtenář. Toto se dá demonstrovat například na příkladu popisů Doupěte, tedy domu **Weasleyovy** rodiny:

Jako kdyby to kdysi býval veliký zděný prasečinec, ke kterému porůznu přistavovali další místnosti, až byl vysoký několik poschodí a stál tak nakřivo, jako by držel pohromadě jen díky čárům (což, jak si Harry uvědomil, byla nejspíš pravda). Nahoře na červené střeše trčelo čtyři nebo pět komínů. U vchodu bylo do země nakřivo zaražené domovní znamení s nápisem Doupě. U vchodu se povalovala hromada holínek a úplně zrezivělý kotlík. Po dvoře zobalo několik tučných hnědých kuřat.

„Není to nic moc,“ řekl Ron.

„Je to nádhera,“ řekl Harry šťastně a vzpomněl si na Zobí ulici.⁴⁵

Hodiny na protější straně měly jen jednu ručičku a vůbec žádné číslice. Zato kolem dokola byly napsané výroky jako ČAS UVAŘIT ČAJ, ČAS NAKRMIT KUŘATA, JDEŠ POZDĚ. A na krbové římse byly ve třech řadách naskládány knížky s názvy jako Jak si očarovat domácí sýr, Čáry při

⁴⁵ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 32

pečení a Hostina za minutu – hotové kouzlo! A pokud Harryho nešálil sluch, staré rádio vedle dřezu právě ohlásilo, že následuje Kouzelná hodinka s oblíbenou zpívající čarodějkou Celestýnou Warbeckovou.

...

Jen tak mimochodem mávla hůlkou na špinavé nádoby v dřezu a to se samo začalo umývat; bylo slyšet jen tiché cinkání.⁴⁶

Život v Doupěti se od života v Zobi ulici lišil tolik, jak to jen bylo možné. Dursleyovi chtěli mít všecko uklizené a uspořádané; u Weasleyových jste na každém kroku naráželi na něco podivného a neočekávaného. Harry se vylekal, když se poprvé podíval do zrcadla nad krbovou římsou v kuchyni a to se na něj rozkřiklo: „Zastrč si košili, ty nepořádníku!“ Ghúl v podkroví skučel a lomozil trubkami, kdykoli se mu zdálo, že je v domě moc ticho, a tlumené výbuchy z ložnice, kde spali Fred a George, všichni považovali za úplně normální věc. Ze všeho nejvíc však Harryho na životě u Ronových rodičů udivovalo nikoli mluvící zrcadlo či hlomozící ghúl, nýbrž to, že všichni v domě ho zřejmě měli rádi.⁴⁷

Konec poslední ukázky jen potvrzuje moji domněnku, totiž, že Harryho tolik nepřekvapovaly nejrůznější součásti kouzelnické domácnosti. Co ho nejvíc překvapilo bylo to, že ho mají všichni rádi. To bylo něco, co ze Zobi ulice neznal. Jestliže J. K. Rowlingová do svých knih promítá mnohé z anglických tradic, na které byla zvyklá z domova, pak právě v Doupěti je to znát nejvíce.

Harry sice tvrdí, že jeho pravým domovem je bradavická škola, ale myslím si, že právě dům rodiny **Weasleyových** symbolizuje domov, který nikdy neměl. Domov, jak si jej představuje a z dětství pamatuje J. K. Rowlingová. Ono teplo rodinného krbu a starou dobrou anglickou kuchyni – žádné jídlo z fast foodu, ale *domácí sýr* či *tučná hnědá kuřata*. Doupě sice není žádným palácem, ale možná právě to, že stojí nakřivo a nemá zrovna uklizený dvorek, umocňuje vřelou atmosféru, která v něm panuje. Motiv červené střechy s několika komíny je možná už trochu kýčovitý, ovšem domnívám se, že celou situaci dokonale dokresluje. Navíc paní **Weasleyová** je doma s rodinou, nepracuje, stejně jako autorčina matka.

⁴⁶ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 33-34

⁴⁷ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 41

3.1.2 Motiv lesa v knihách o Harry Potterovi

Spojitosť s Weasleyovými utvrzuje i fakt, že autorka prožila značnou časť svojho života na venkove. V roku 1974 sa rodina J. K. Rowlingové sťahuje do domku Church Cottage neďaleko vesníc Tutshill a Chepstow na pomezí Walesu, v povodí riek Wye a Severn, priamo v srdci chránenej krajinné oblasti Dean. Dálnica je síce vzdálená len desať minút, ale Tutshill si podľa **Seana Smitha** dokázal udržať reputáciu odľahlého miesta, zvlášť kvôli blízkosti „druidského hvozdu“, chránenej krajinné oblasti Dean, kolébky nesčítaných mýtů a legend.⁴⁸

Místní folklor priamo prekypuje motívy čarodějníctví a prokletí a Smith uvádí, že *ještě v roce 1906 zde byla jistá žena obviněna, že protiprávně použila jistých prostředků a způsobů zakázané černé magie, aby podváděla a zneužívala poddané Jeho Veličenstva.*⁴⁹

J. K. Rowlingové bylo v době sťahování deväť let, není těžké si představit, jak velký vliv muselo mít okolí na její fantazii. Láska k venkovu a prírode se objevuje i v jejích knihách. Samotná cesta vlakem do Bradavic je v podstatě popisována jako cesta na venkov, do divočejší prírody:

*Krajina, která se teď míhala za oknem, byla stále divočejší. Upravená pole se vytratila a místo nich viděli lesy, klikaté řeky a temně zelené kopce.*⁵⁰

*Londýn zakrátko zůstal daleko vzadu a vystřídala ho úhledná zelená pole, která zase ustoupila rozlehlým červenofialovým vřesovištím, vesničkám s kostelíky, které vypadaly jako hračky, a velikému městu, kde se jako pestrobarevní mravenci hemžily tisíce aut.*⁵¹

*Spěšný vlak do Bradavic vytrvale ujížděl na sever a krajina za oknem byla čím dál divočejší a drsnější.*⁵²

Divokou prírodu jako takovou v Bradavicích nejvíce symbolizuje Zapovězený les. Motiv pohádkového lesa či lesa jako tajemného a strašidelného miesta jistě není v literatuře nic neobvyklého. V každé druhé české pohádce najdeme nějaký ten les, známe les Řáholec, ale v lese bydlí třeba i Medvídek Pú, v Narnii také nalezneme mnoho stromů a o Pánu prstenů ani

⁴⁸ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 28

⁴⁹ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 72

⁵⁰ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 101

⁵¹ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 65

⁵² Harry Potter a vězeň z Azkabanu, str. 74

nemluvě. Ovšem les v britské podobě bychom s trochou nadsázky mohli nazvat „Praotcem lesů“. Troufám si tvrdit, že právě z Británie (nebo konkrétněji z Walesu, Irska či Skotska) pochází ten prapůvodní motiv magického, druidského lesa.

Zbožnost druidů byla založena na uctívání lesa, klanění se stromům. Věřili, že ve stromech se ukrývá ctnost, která zahání zlo a uzdravuje nemoc. **Peter Ackroyd** ve své knize *Albion* cituje z práce **Francise Spufforda**: *Na počátku literatury byl rovněž les, který neměl konce*. Strom podle Ackroyda ohraničuje společnou paměť (za hranicemi paměti kohokoli živého) a z toho podle něj plyne ono vnímání místa, doslovná zakořeněnost, jež patří k největším tématům anglické imaginace.⁵³ Ackroyd míní, že toto je jedna z věcí, kterou se britští spisovatelé (malíři, skladatelé...) liší od ostatních. Tím, jak žijí s přírodou a oddávají se jí. Tím, že se vyznačují porozuměním místu, tomu, že stará zvukomalebnost a minulé tradice posvěcují jistou výšeč země.(...) *V Anglii se záliba v minulosti a spřízněnost s přirozenou krajinou vzájemně objaly. Je to krajina a říše snů. Posiluje v nás pocit touhy a přínaléžitosti.*⁵⁴

Zapovězený les J. K. Rowlingové je přesně takový. Je plný tajemných tvorů, které je lepší nepotkat, a proto je lepší nikdy nescházet z lesní stezky. Jinak se může stát, že se stanete obětí **Aragoga** a jeho pavoučí rodinky. Žijí zde také kentauři, vznešená stvoření, pro které je svět lidí příliš přízemní a pokud se jich zeptáte, zda neviděli něco neobvyklého, nejpravděpodobnější odpověď, kterou dostanete je, že: „*Mars je dnes večer velice jasný.*“⁵⁵ Právě komunita kentaurů je rozhodně příkladem spřízněnosti s přirozenou krajinou, je plná tradic, které nehodlají opustit, a pokud je některý z nich poruší, je navždy vypuzen, jak se to ostatně stane i **Firenzeovi** v 5. díle.

Ovšem myslím si, že v Zapovězeném lese se toho skrývá víc, než se kdy běžný čtenář dozví. Každý takový pohádkový a strašidelný les si musí uchovat jistou dávku tajemna. Pokud by ji neměl, zákonitě by přestal být tajemný. Proto je v Zapovězeném lese je skryto určitě mnoho tajemství, a proto tu je Harry vždy nervózní, cítí že ho někdo pozoruje:

⁵³ Peter Ackroyd – *Albion*, kořeny anglické imaginace, str. 23-24

⁵⁴ Peter Ackroyd – *Albion*, kořeny anglické imaginace, str. 437-8

⁵⁵ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 235

Šli dál hustým temným lesem, Harry se však znovu a znovu nervózně ohlížel přes rameno. Měl nepříjemný pocit, že je někdo pozoruje, a byl rád, že je s nimi Hagrid se svým samostřílem.⁵⁶

Harryho se zmocnil pocit, který si pamatoval ze svých dřívějších výprav do Zapovězeného lesa, že ho totiž pozorují neviděné oči.⁵⁷

A správný tajemný les musí být hluboký, temný, strašidelný a musí stát nějakou námahu se jím prodírat. Všechno to Zapovězený les má:

*V lese byla tma a ticho. (...) Paprsky měsíčního světla pronikající větvemi každou chvíli ozářily krupěj stříbřitě modré krve na spadáném listí.*⁵⁸

Šli snad dvacet minut beze slova, jenom natahovali uši, jestli nezaslechnou ještě něco jiného než šelestění listí a praskot větviček. Když stromy zhoustly tak, že neviděli oblohu nad hlavou a Harryho hůlka byla jediným bodem v moři tmy, seznali, že jejich pavoučí vůdci stezku opouštějí.⁵⁹

Kráčeli lesem a asi po deseti minutách došli na místo, kde stály stromy tak hustě u sebe, že tu vládlo příšeří jako za soumraku a na zemi neležela jediná sněhová vločka.⁶⁰

Stezka, kterou se ubírali, byla čím dál zarostlejší, a stromy se tísnily tak blízko u sebe, že jak se nořili stále hlouběji do lesa, byla kolem nich tma, jako by se smrákalo.

(...)

Stálo je to strašnou námahu srovnat s Hagridem krok, protože větve a trnité křoviny, jimiž on procházel, jako by šlo o pavučiny, se Harrymu a Hermioně chytaly do hábitů a každou chvíli je omotaly tak pevně, že se museli zastavit a několik minut jim trvalo, než se vyprostili.

(...)

Byli teď tak hluboko v lese, že Harry v šeru chvílemi z Hagrida neviděl nic než velký temný stín před sebou. Zvuk každé prasklé větvičky se nesl hlasitou ozvěnou a sebemenší zašustění, byť třeba způsobené nevinným poskočením vrabce, bylo pro Harryho signálem, aby pátral

⁵⁶ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 236

⁵⁷ Harry Potter a Fénixův řád, str. 692

⁵⁸ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 233

⁵⁹ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 230

⁶⁰ Harry Potter a Fénixův řád, str. 411

očima ve tmě a hledal jeho původce. Napadlo ho, že se mu ještě nikdy nepodařilo proniknout takhle hluboko do lesa a nepotkat přitom jediného živého tvora; skutečnost, že tu žádný nebyl, na něj působila značně zlověstně.⁶¹

Jak už jsem zmínila, dětství v blízkosti rezervace a Deanovského lesa zanechalo zcela jistě nesmazatelné stopy v představivosti autorky – jeho nepopíratelné kouzlo muselo nutně zapůsobit na její fantazii. Pokud nic jiného, pak jedna věc mluví za všechno – **Hagrid**, který česky mluví klasicky pražskou či středočeskou obecnou češtinou, hovoří v originále nepřehlédnutelným dialektem velšského pomezí.⁶²

Zajímavý je také pohled **Karla Čapka** na les a anglické stromy: „*Stromy jsou snad to nejkrásnější v Anglii (...) Myslím, že udržují aristokratické pudy, historismus, konservativnost, celní ochranu, golf, dům lordů a jiné zvláštní a staré věci. (...) Zdá se, že v Anglii je mnoho takových prastarých stromů, skoro ve všem, co tu člověk potkává, v klubech, v literatuře, v domácnostech je nějak cítit dřevo a listí staletých, ctihodných a strašně solidních stromů. (...) Ale staré stromy a staré věci mají v sobě skřítky, duchy výstřední a šprýmovné; také Angličané mají v sobě skřítky. Jsou nesmírně vážní, solidní a ctihodní, najednou to v nich nějak zaharaší, řeknou něco pitvorného vyletí z nich drobet skřítkového humoru, a už zas vypadají jako stará kožená židle, jsou asi ze starého dřeva. Nevím proč, ale tato střízlivá Anglie mi připadá nejpohádkovější a nejromantičtější ze všech zemí, které jsem viděl.*“⁶³

V tom lze spatřovat toho klasického anglického ducha, konzervativnost a zakořeněnost, o které mluvil **Ackroyd**, která bývá protínána typickým anglickým černým či suchým humorem. A takové jsou i knihy o Harry Potterovi. Bradavická škola sídlí v tajuplném starém hradě, který obklopuje neméně starý a ještě tajuplnější les, studenti píší brkem na pergameny, nosí hábity a na první pohled v těch chladných kamenných chodbách nenajdeme ani nejmenší známky nějakých moderních technologií. Žádný internet, žádná televize, jako by kouzelnický svět byl tak nějak zaostalý a suchopárný. Ale to není pravda. Příběhy o brýlatém kouzelníkovi v sobě mají silný tradiční náboj, to ovšem nevylučuje jisté rysy modernity.

⁶¹ Harry Potter a Fénixův řád, str. 633-34

⁶² Tvrdí to alespoň Sean Smith ve své knize Sen jménem Harry Potter, str. 74

⁶³ Karel Čapek – Anglické listy, str. 13-14

My, mudlové si moderní život nedovedeme představit bez elektřiny, ale tu kouzelníci nepotřebují. Umějí si vytvořit vlastní energii, mají vlastní druhy nejrůznějších technologií, ať už je to prosté létání na koštěti, cestování krby pomocí prášku Letax či přemísťování. To vše má J. K. Rowlingová do detailu promyšlené, vždyť takový Pobertův plánec by mohl být považován za velmi složitý počítačový program. A když Harry v 5. díle navštíví ministerstvo kouzel či Nemocnici svatého Munga pro kouzelnické choroby a úrazy, vidí přešřel moderních kouzelnických vynálezů a technologií:

Když se kotouč číselníku s tichým vrčením hladce vrátil na místo, rozlehl se telefonní budkou úřední ženský hlas, nevycházel však ze sluchátka – zněl tak hlasitě a zřetelně, jako by neviditelná žena stála přímo vedle nich.

„Vítejte na ministerstvu kouzel. Uveďte prosím jméno a účel návštěvy.“

...

Cosi cvaklo a zařinčelo a Harry viděl, že něco vyjelo z kovového otvoru, z kterého obvykle vypadávají vrácené mince. Zvedl to a zjistil, že je to čtverhranná stříbrná jmenovka s nápisem Harry Potter, disciplinární řízení.⁶⁴

Dveře výtahu se opět otevřely (...) a zároveň do kabiny vlétlo několik papírových letadélek. Harry k nim vzlhl a sledoval, jak mu líně krouží nad hlavou; všechna měla razítko s nápisem Ministerstvo kouzel.

„To jsou jen oběžníky, co se posílají mezi obory,“ vysvětlil mu tiše pan Weasley. „Dřív jsme používali sovy, ale ty nadělaly neuvěřitelný svinčik...“⁶⁵

3.1.3 Séan Harris a tyrkysový Ford Anglia

Vyrůstat v podstatě v přírodě je pro dítě zcela jistě inspirující a příjemné. Ovšem když J. K. Rowlingová trochu povyrosla, zdálo se jí, že Tutshill je nudné maloměsto, kde se vůbec nic neděje. A právě v tomto věku, když začíná navštěvovat nedalekou wydeanskou střední školu, poznává **Séana Harrise**, kterému je věnována druhá kniha, Harry Potter a Tajemná komnata⁶⁶ a který vlastnil tyrkysový Ford Anglia. Ve svém životopise na svých internetových stránkách⁶⁷ říká:

⁶⁴ Harry Potter a Fénixův řád, str. 121

⁶⁵ Harry Potter a Fénixův řád, str. 124

⁶⁶ Séanu P. F. Harrisovi, řidiči, který vždycky práskne do bot, a příteli do nepohody.

⁶⁷ www.jkrowling.com

Toto tyrkysové auto znamenalo SVOBODU a to, že už jsem nemusela prosit otce, aby mě vyzvednul, což je ta nejhorší věc, když žijete na venkově a jste teenager. Většina nejkrásnějších vzpomínek na mé dospívání se týká ‚vystřelení do tmy‘ v Seanově autě. Byl první člověk, se kterým jsem vážně probírala moje ambice stát se spisovatelkou.

Již zmíněný tyrkysový Ford Anglia najdeme právě ve druhé knize. Je jím létající auto pana **Weasleyho** a dalo by se říct, že i Harrymu přináší určitou „svobodu“, nebo je spíš symbolem útěku a záchrany. Poprvé se objevuje, když **Ron** s dvojčaty **Fredem** a **Georgem** přijedou vysvobodit Harryho ze Zobí ulice (*Ron se vykláněl ze zadního okénka starého tyrkysové zeleného auta, zaparkovaného ve vzduchu, a z předních sedadel se na Harryho šklebila dvojčata Fred a George.*⁶⁸). Později v něm Harry a Ron cestují do školy, když zmeškají spěšný vlak do Bradavic⁶⁹ a nakonec je zachrání v Zapovězeném lese, když utíkají před obrovskými pavouky:

*Po svahu dolů se řítilo auto pana Weasleyho, s rozzářenými reflektory a s vyjící houkačkou, a odhazovalo pavouky stranou; několik jich dopadlo na záda a komíhali svýma nekonečnými nohama ve vzduchu. Auto zaskřípělo brzdami a zůstalo stát přímo před Harrym a Ronem a dvířka se rozletěla dokořán.*⁷⁰

Co se **Séana Harrise** týká, byl zcela jistě předobrazem Harryho nejbližšího přítele **Rona Weasleyho**. Sama Rowlingová o tom říká: *Ron Weasley není Séanův živoucí portrét, ale je opravdu velmi „séanovský“.* *Nebývá to časté, že si během čtení toho, co jsem napsala, uvědomím, odkud jisté části mých příběhů pocházejí. Harry byl zachráněn autem, stejně jako to auto zachraňovalo mě z nudy. Je to jedna z velmi málo částí o které můžu říct, že má nějakou přímou spojitost s mým skutečným životem. To a když se Harry dívá do zrcadla a vidí svou rodinu, jak mu mává. To byl velmi důležitý obraz, představa z mého života, když jsem ztratila matku.*⁷¹

Autorčina matka zemřela na roztroušenou sklerózu v poměrně nízkém věku a jak je výše naznačeno, J. K. Rowlingová své pocity promítla do knih. Je jasné, že se mohla mnohem lépe ztotožnit s postavou Harryho jakožto sirotkem, jehož největší (i když nereálná) touha je být

⁶⁸ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 27

⁶⁹ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 62-68

⁷⁰ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 236

⁷¹ Lindsey Fraser - Conversations with J. K. Rowling, str. 19-20

s rodiči, o které přišel. Ono zrcadlo, které J. K. Rowlingová zmiňuje je pochopitelně **Zrcadlo z Erisedu** z první knihy. Jeho jméno nese i jedna kapitola, která vyloženě vychází z autorčiny touhy spatřit svou matku opět živou. V jednom z rozhovorů⁷² dokonce přiznává, že pokud by se ona podívala do zrcadla, bezpochyby by viděla totéž, co Harry.

Brumbál o Zrcadle z Erisedu říká, že *nám neukazuje ani víc ani míň než nejhlubší a nejusilovnější tužby našeho srdce.*⁷³ Nahoře na něm najdeme vyryta záhadná slova: *Mizar bozyhu otešave lařáv ten*⁷⁴ (v originále *Erised stra ehru oyt ube cafru oyt on wohsi*). Těžko by v nich někdo hledal nějaký skrytý, normálnímu smrtelníku srozumitelný význam. Na první pohled to vypadá jako nějaká „kouzelnická latina“. Ve skutečnosti jde o pozpátku napsanou tuto větu: *Ne tvář ale vaše touhy zobrazím (I show not your face but your heart's desire)*. Aby bylo luštění ještě složitější, mezery v textu pozpátku neodpovídají skutečným mezerám. Myslím, že tajemný text působí o to věrohodněji, protože některá slova jsou nám povědomá (*ten, bozyhu* by mohla být varianta k bohu apod.).

Erised je **desire** čteno pozpátku a **desire** česky znamená touha. Škoda jen, že český čtenář nemá možnost se dozvědět, proč zrcadlo nese jméno **Erised**, protože se to v nápisu na něm neobjevuje. Otázka je, jak by toto jméno znělo, kdyby se přeložilo (touha či touhy čtené pozpátku nejsou zrovna to pravé). Ovšem například v německém překladu najdeme zrcadlo z *Nerhegeb* – pozpátku *begehren* (toužit). Každopádně si myslím, že běžný čtenář nemá moc šancí takovou hádanku rozluštit.

⁷² Rozhovor předcházející autorskému čtení z knihy Harry Potter a Fénixův řád, Royal Albert Hall, Londýn, 26. června 2003 (přepis z www.quick-quote-quill.org)

⁷³ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 198

⁷⁴ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 193

3.2 J. K. Rowlingová a knihy

3.2.1 První čtení

Knihy byly v rodině J. K. Rowlingové velmi důležité. Sama autorka říká, že jedna z jejích raných vzpomínek je z doby *kdy mi byly asi čtyři a měla jsem spalničky. Táta mi četl Žabákova dobrodružství*⁷⁵. *Nevzpomínám si, že bych se cítila nemocná – prostě jsem jen ležela a poslouchala ty příběhy. Oba moji rodiče milovali čtení. Moje matka byla obrovská čtenářka – snad nikdy nebyla šťastnější, než když se stočila do klubička a četla si. To na mě mělo velký vliv.*⁷⁶

Grahamův Žabák z tohoto příběhu není jen tak ledajaký. Bydlí v přepychovém Žabím hrádku, peněz má jako želez a dokonce jezdí v autě. Osou příběhu je střetnutí moderní a staré doby a **Kenneth Grahame** se jednoznačně kloní na stranu tradice. Potrhlý, velikášský, ale sympatický Žabák s pomocí přátel nakonec ze svého venkovského sídla úspěšně vystrnadí Lasičky, Fretky a jinou havěť z Divokého lesa, která se mu tam usadila a začala drze hospodařit na cizím, zatímco pán domu byl na cestách (a taky chvíli ve vězení). Vlastnosti a myšlení všech hrdinů tvoří společně s jejich příběhy jakési zrcadlo lidskému životu, ukazují lidské slabosti, problémy a různorodost názorů na svět.

Sean Smith⁷⁷ nachází paralelu mezi Grahamovým Divokým lesem a Zapovězeným lesem kolem bradavické školy: oba mytické lesní porosty mají v příběhu podobnou funkci – naznačují cosi temného a nebezpečného pro hrdiny, ale obecně i pro všechny síly dobra, jak jsem již zmiňovala dříve.

3.2.2 Literární pokusy a inspirace

Zcela jistě to však nebyla jen krajina autorčina dětství, odkud čerpala inspiraci pro své budoucí knihy. Myslím, že to, co jako děti četli, je pro budoucí spisovatele jednou z nejdůležitějších částí budoucího utváření, tedy hledání způsobu, jakým budou psát. Jako dítě měla autorka moc ráda knihy **Richarda Scarryho**⁷⁸, dokonce první „knih“, kterou v šesti

⁷⁵ Kenneth Grahame - *The Wind in the Willows*

⁷⁶ Lindsey Fraser – *Conversations with J. K. Rowling*, str. 11-12

⁷⁷ Sean Smith – *Sen jménem Harry Potter*, str. 19

⁷⁸ Americký autor knih pro děti a ilustrátor, žil 1919-1994, z jeho knih česky vyšly např.: *Letem světem, Ten dělá to a ten zas tohle, Věci kolem nás...*

letech napsala jím byla z velké části inspirována⁷⁹. Scarryho knížky používají a zapojují do děje hodně zvířat, která dětské čtenáře učí, jak to na světě chodí, těžší zkrátka z toho jak děti milují personifikaci lidských vlastností prostřednictvím zvířecích hrdinů.

Tento první literární pokus J. K. Rowlingové se jmenoval *Králíček*⁸⁰ a nebyl zdaleka jediným. Další věcí, kterou napsala byla povídka s názvem *Sedm prokletých diamantů*⁸¹. Inspiraci pro ni však v tomto případě hledala spíše v knize **Edith Nesbitové** *Pět dětí a skřítek*. Podle **Smithe** se Rowlingová s Nesbitovou indentifikovala víc, než s kýmkoli jiným. Ve své knize ji cituje takto (bohužel bez udání nějakého zdroje):

*Říkala (Edith Nesbitová), že si nějakým šťastným řízením osudu přesně pamatuje, jak se cítila a o čem přemýšlela jako dítě. A já tvrdím, že si do všech podrobností pamatuji, jaké to je, když je člověku jedenáct, a potom každý rok až do dvacítky. Myslím, že můžete docela dobře použít její prózy, abyste odradili od psaní dětských knížek všechny, kteří si dost dobře nepamatují své dětské emoce.*⁸²

Když jí ale otázku, co četla, položila **Lindsey Fraser** ve své knize, která je z velké části rozhovorem s autorkou, Rowlingová odpověděla takto: *Moje nejoblíbenější kniha byla *The Little White Horse* od Elizabeth Goudge. Mělo to pravděpodobně něco dočinění s tím, že hrdinka byla docela tuctová a nevýrazná, ale je to opravdu velmi dobře vystavěná a chytrá kniha a čím více ji čtete, tím chytřejší se jeví. A tato kniha měla asi největší vliv na knihy o Harry Potterovi. Autorka vždy zařazovala detaily o tom, co její postavy jedí, a vzpomínám si, že se mi to líbilo. Můžete si všimnout, že vždy vyjmenovávám jídlo, které se jí v Bradavicích*⁸³.

Této souvislosti si všimá i **Sean Smith** a cituje ve své knize jednu z pasáží o jídle z knihy *The Little White Horse*⁸⁴:

Byly tam obrovské porce švestkového, šafránového, třešňového koláče, kouzelně vyhlížející zmrzlina, zákusky, perníčky, sněhové pusinky, krémy, mandlové dortíky, griliášové koule,

⁷⁹ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 24

⁸⁰ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 20

⁸¹ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 40

⁸² Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 40

⁸³ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 24-25

⁸⁴ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 45

čokoláda, buchty, kopce šlehačky, devonshirský trhanec, šátečky s masem a zeleninou, chlebičky s džemem, chlebičky se šlehaným citrónovým tvarohem, sendviče s hlávkovým salátem, skořicové a medové toasty – dost jídla na to, aby se najedlo dvacet a víc lidí.

Harryho první večeře v Bradavicích není o nic chudší – může si vybrat mezi hovězí pečením, pečeným kuřetem, vepřovými a jehněčími kotletami, párky, slaninou a bifteky a jako přílohu například vařené brambory, pečené brambory, hranolky... a autorka nezapomíná ani na zákusky⁸⁵. Myslím, že většina škol by si o takové školní jídelně mohla nechat jen zdát...

Rowlingová je vůbec invenční pokud jde o jídlo a hlavně sladkosti, za všechno mluví podrobný popis Medového ráje, proslulé cukrárny v Prasinkách:

Všude stály nesčetné regály, plné nepředstavitelně lákavých sladkostí. Hroudy smetanového nugátu, třpytivé narůžovělé tabulky kokosového ledu, velké medově zbarvené karamely, stovky nejrůznějších druhů čokolády, srovnané do úhledných sloupečků, velký soudek plný Bertíkových fazolek tisíckrát jinak a další soudek s šumivými bzučivkami, levitačními šerbetovými koulemi, o nichž se zmiňoval Ron; u další stěny uviděl cukroví označené nápisem Speciality s účinky: Maxovy maxižvýkačky (ty zaplnily celou místnost zvonově modrými bublinami, jež celé dny odmítaly prasknout), zvláštní úlomkovité zubočisticí vláknopastilky, malé černé pepřové kapsle („Ukažte přátelům, jak se chrlí oheň!“), ledové myšky („Poslechněte si cvakání a skřípění zubů!“), pepermintové pralinky ve tvaru ropuch („Realisticky vám poskakují v žaludku!“), křehká lízátká s cukrovou polevou a výbušné bonbony.⁸⁶

České vydání knihy *The Little White Horse* zatím není dostupné, ovšem příběh byl zpracován BBC pod názvem **Mooncare** a Česká televize ho odvysílala jako šestidílný seriál se jménem **Malý bílý koníček**. Kniha vypráví o obyvatelích tajuplného Měsíčního údolí, v němž ke smíru dvou zneprátených rodů a k naplnění dávné legendy přispěje citlivá a odvážná dívka **Marie Merryweatherová**.

Marie je sirotek, stejně jako Harry, a společně se svým bratrem a vychovatelkou odjíždí ke svému jedinému příbuznému, strýci Benjaminovi, aby u něj našli nový domov. Setkávají se tu

⁸⁵ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 118

⁸⁶ Harry Potter a vězeň z Azkabanu, str. 176

s mnoha záhadami. Bílý koník, který se Marii zjevuje v lesním šeru, pes Wroolf, dávno zmizelý a znovu se objevující a fascinující legenda o Měsíční princezně.

3.2.3 Letopisy Narnie a Pán prstenů

C. S. Lewis a jeho *Letopisy Narnie* měly nejspíš také vliv na příběhy o čarodějném učni. Ovšem nehledala bych tu žádnou velkou souvislost. Je jisté, že Rowlingová knihy četla a možná z nich určitým způsobem převzala jedno jméno. **Digory Kirke** (v českém překladu **Diviš Kirke**) se objevuje jako dospělý v prvním díle *Letopisů*, jde o strýčka, u kterého děti tráví čas. V šestém díle, který se jmenuje *Čarodějův synovec*, se dozvídáme, že Diviš Kirke byl prvním dítětem, které navštívilo Narnii. **Cedric Diggory** je student Mrzimoru a bradavický šampión, jenž byl zavražděn na pokyn lorda **Voldemorta**. Jeho křestní jméno nemá daleko k přesmyčce jména Kirke.

Zde však podle mě veškerá viditelná spojitost končí. **Sean Smith** sice zdůrazňuje, že *obě knihy používají tajemný vchod, když mají hrdiny přepravit z reality do magického světa. V případě Harryho je to nástupiště devět a tři čtvrtě na londýnském nádraží King's Cross. Lucinka se do Narnie dostane šatní skříni*⁸⁷.

Problematice vstupu do „jiných světů“ jsem se podrobněji věnovala již v kapitole o žánrovém zařazení Harry Pottera, na základě toho se domnívám, že toto srovnání není relevantní. Pokud bychom chtěli být důslední, hledáme spojitosti spíše v knize **Evy Ibbotsonové** kde vstup do jiného světa, v tomto případě na ostrov náhlých mlh Avalon, umožňuje také staré londýnské nádraží King's Cross.⁸⁸ **Seanu Smithovi** ale nelze upřít zajímavý postřeh, že pan Tumnus má ve své knihovně množství knih, které by se hodily do bradavické školní knihovny: *Nymfy a jejich život; Lidé, mniši, myslivci – studie na téma lidových pověstí; Je člověk jenom báje?*⁸⁹

Další knihou (nebo v tomto případě knihami), které je připisován vliv na autorčinu fantazii, je pochopitelně *Pán prstenů* **J. R. R. Tolkiena**. Také **Sean Smith** hledá paralely mezi těmito dvěma díly⁹⁰. S řadou z nich lze souhlasit, jako např. že oba hlavní hrdinové, Harry i hobit

⁸⁷ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 41

⁸⁸ Eva Ibbotsonová – Tajemství 13. nástupiště

⁸⁹ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 41

⁹⁰ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 85-86

Frodo jsou sirotci, oba mají moudré rádce (**Brumbála** a **Gandalfa**) a nepřítelem obou je Pán temnot, který se v Harryho případě jmenuje **Voldemort**, v Tolkienových knihách zase najdeme **Saurona**. V tomto případě ovšem nemůžeme o Rowlingové tvrdit, že od Tolkiena opisovala. Použila zkrátka jeden z klasických pohádkových syžetů: většina mladých pohádkových hrdinů má problematický původ a většina se také neobejde bez rozumného staršího rádce.

Sean Smith však uvádí další spojitosti: možná něco bude na tom, že Rowlingovou trochu inspirovaly děsivé **Přízraky**, které se prohánějí Středozemí, když vytvářela své **mozkomory**. Ovšem hledání souvislostí mezi Zrcadlem z Erisedu a Zrcadlem Galadriel mi přijde zcela neplodné, protože zrcadlo je též jedním z častých pohádkových motivů, známe jej například už i z klasické pohádky o Sněhurce.

Dalším **Smithovým** tvrzením, se kterým zásadně nesouhlasím je, že *obě ságy volí podobnou základní strategii: rozvíjejí konflikt mezi dobrem a zlem v relativně černobílém provedení*⁹¹. Naopak se domnívám, že to je jedna z věcí, která od sebe tato dvě literární díla nejvíce odlišuje. V knihách o Harry Potterovi totiž zlo není jen černé a dobro jen bílé. Rowlingová se snaží zlidštit i nejúhlavnějšího nepřítele nejen Harryho, ale i celého kouzelného světa. Činí tak tím, že nám velmi chytrým retrospektivním způsobem vypráví o **Voldemortově** dětství a mládí, kde je ukazován jako člověk a ne jako monstrum, které se z něj později stalo.

V zásadě si tedy myslím, že nemá smysl za každou cenu spojovat tyto dvě ságy, ačkoliv je to velmi lákavá představa. Domnívám se však, že by to bylo zjednodušování obojího. Nesmíme přehlédnout to, že knihy o Harry Potterovi jsou nabitě typickým anglickým suchým humorem. Ten bychom v Pánovi prstenů stěží hledali. Jen to, že v obou knihách vystupují kouzelníci, nemusí znamenat, že se Rowlingová **Tolkienem** nechala inspirovat. Dokonce sama autorka toto tvrzení vyvrací, když říká:

*Pokud od faktu, že se v obou dílech objevují čarodějové, draci a magické rituály, je Harry Potter úplně jiný než Pán prstenů. Tolkien vytvořil zcela imaginární mytologickou říši. To o mě asi nikdo tvrdit nebude. V Tolkienovi nejsou žádní Dursleyovi, žádná Zobí ulice.*⁹²

⁹¹ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 85

⁹² www.jkrowling.com

Rowlingová byla vskutku sečtělé dítě, tvrdí, že četla *Pýchu a předsudek Jane Austenové*, když jí bylo jedenáct nebo dvanáct a *Jarmark marnosti* od **Williama Thackeraye**⁹³ když jí bylo čtrnáct.⁹⁴ V současnosti říká, že čte nejraději romány a biografie. Za spisovatelku, která ji nejvíce ovlivnila, označuje **Jessicu Mitfordovou**: *Utekla z domova, aby bojovala v občanské válce ve Španělsku a vzala si s sebou fotoaparát, který nechala připsat na účet svého otce. Měla obrovskou morální kuráž. Miluji její smysl pro humor, její obrovskou nezávislost. Postavila se svojí rodině – byli velmi bohatí a nevěřili ve vzdělávání dívek – a ukázala svoji touhu zachovat se tak, jak ona věřila, ne jak bylo kázáno a hlásáno. Líbí se mi to, že se svým způsobem nikdy nezbavila některých ze svých adolescentních vlastností. Myslím, že jsem přečetla všechno, co napsala. Dokonce jsem po ní pojmenovala svou dceru.*⁹⁵

⁹³ Anglický romanopisec a žurnalista, za jeho stěžejní dílo je považován román *Jarmark marnosti* (v originále *Vanity fair*), který zobrazoval britskou společnost 19. století.

⁹⁴ Lindsey Frazer – *Conversations with J. K. Rowling*, str. 25

⁹⁵ Lindsey Frazer – *Conversations with J. K. Rowling*, str. 27-28

3.3 Harry Potter a britské školství

S knihami a četbou pochopitelně velmi úzce souvisí i vzdělání. Škola je důležitou součástí života každého člověka a pokud spisovatelé své příběhy zasadí do školského prostředí, lze očekávat, že do něj promítnou i své zážitky ze školních let.

Harry Potter a škola patří neodmyslitelně k sobě, ve škole se odehrává převážná většina jeho dobrodružství. V této kapitole se budu věnovat osvětlení spojitostí mezi Bradavicemi a britským školským systémem. Nejprve bych ale ráda upozornila na některá fakta z autorčina „školního života“.

3.3.1 Školy J. K. Rowlingové

První škola, kterou začala J. K. Rowlingová navštěvovat, byla Škola u svatého Michala ve Winterbourne – tradiční venkovská základní škola. Ředitelem byl v té době **Alfred Dunn** – byl respektován a bylo mu už hodně přes osmdesát, když se stal náhle hvězdou televizních show a novinových článků jako živoucí inspirace bradavického ředitele **Albuse Brumbála**, s nímž ho pojí stejné iniciály (**Brumbál** je v originále **Dumbledore**). Ve skutečnosti je Albusovým předobrazem spíš pozdější Joannin ředitel a zejména její otec.⁹⁶

Když se rodina přestěhovala do Tutshillu, začala J. K. Rowlingová navštěvovat novou školu a zde se jí noční můrou stala třídní učitelka **Sylvie Morganová**, velmi úzkoprsá a vyžadující kázeň „ze staré školy“. První věcí, kterou prý paní Morganová ve své nové třídě provedla, byla selekce dětí podle inteligence na chytré a ty druhé, méně schopné. Aby toho dosáhla, otestovala své nové svěřence pomocí matematické písemky. Zvládnout test vyžadovalo nejen umět dobře počítat, ale znát i určité matematické postupy, které se v bývalé škole J. K. Rowlingové ještě neprobíraly. Utrpení, které cítila, když před sebou uviděla zadání testu, využila později při psaní kapitoly Moudrý klobouk v Harryho prvním dobrodružství. Harry přijíždí do Bradavic s nadšením, ale zároveň i s hrůzou z toho, co jej čeká. Naštěstí Harryho „test způsobilosti“ neprovádí zapšklá učitelka ale Moudrý klobouk...⁹⁷

⁹⁶ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 25

⁹⁷ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 33

*Harrymu se sevřelo srdce. Takže zkouška, a před celou školou? Ale on ještě žádná kouzla nezná – co si pro všechno na světě počne? Opravdu nepočítal s něčím takovým, hned jak dorazí na místo.*⁹⁸

Později se Morganová ukázala jako užitečná předloha, když Rowlingová sestavovala profesorský sbor v Bradavicích. – *Existuje několik lidí, kteří mi posloužili jako prototyp nesympatického profesora Snapea a paní Morganová byla jedním z nich. V dětství mi opravdu výjimečně naháněla hrůzu.*⁹⁹ jisté povahové rysy paní Morganové zdělila rovněž profesorka **McGonagallová**.

Po základní škole začala J. K. Rowlingová navštěvovat wydeanskou střední školu. Žáci nemuseli skládat přijímací zkoušky. Byl to prostě jeden ze způsobů, jak zůstat v okrese. Kromě toho byla škola ve Wydeanu státní, takže se za ní nevybíralo školné.¹⁰⁰ Šlo o všeobecně vzdělávací střední školu, takovou, která je v dnešním britském systému označována jako **comprehensive**. Tedy žádná prestižní a výběrová škola.

Ředitel této školy, **Ken Smith**, je jedním z dalších možných předobrazů **Albuse Brumbála**. Někteří autorčini spolužáci si však myslí, že Brumbál nemá s Kenem Smithem nic společného. Ovšem J. K. Rowlingová na škole mimo jiné zastávala pozici předsedkyně třídy a měla tedy s ředitelem daleko užší kontakt. Mohla tedy některé z jeho vlastností vtělit do postavy bradavického ředitele. **John Nettleship** k tomu dodává:

*Je zvláštní, že Brumbál je považován za nejlepšího kouzelníka své doby, ale svou skutečnou sílu vlastně v příběhu nikdy nepoužije. Dovolí, aby chaos a zmatky ovládly Bradavice. Ken Smith byl velmi zdrženlivý člověk, který věřil kolegům, že si poradí sami. Tím na jedné straně podporoval jejich vlastní vlohly a ambice, ovšem na druhou stranu nechával školu tak trochu napospas osudu, čímž se podobala bradavické instituci.*¹⁰¹

Nechci tvrdit, že s tím vůbec nesouhlasím, Bradavice zcela jistě občas vypadají absolutně nekoordinovaně a Brumbál dělá chyby, je trošku zmatkař a může se zdát příliš důvěřivým. Na druhou stranu na mě působí dojmem, že ačkoliv všechno na první pohled vypadá

⁹⁸ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 110

⁹⁹ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 34

¹⁰⁰ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 49

¹⁰¹ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 49

nesmyslně a nezvladatelně, má bradavický ředitel vše pod kontrolou, ví co dělá a vše má nějaký důvod. Argument, že nikdy nepoužije svou skutečnou sílu, je zcela irrelevantní. Brumbál patří do kategorie kouzelníků, kteří nevyjevují své schopnosti metáním blesků a vykřikováním zaklínadel, dělá to promyšleněji a nenápadněji. V tom je podle mě jeho síla.

Již zmíněný **John Nettleship** byl na wyedenské škole chemikářem a byl s největší pravděpodobností předlohou pro protivného učitele lektvarů **Severuse Snapea**. Podle Seana Smithe měl ve zvyku vyvolávat jednoho žáka za druhým a neustále se na něco ptát. A často si vybíral J. K. Rowlingovou, protože patřila mezi nejschopnější ve třídě.¹⁰² Také Harry se hned ve své první hodině lektvarů octne pod palbou Snapeových otázek: „*Pottere!*“ *vyvolal ho náhle Snape. „Co získám, když přidám rozdrčený kořen asfodelu k výluhu z pelyňku?“ (...)* „*Zkusíme to ještě jednou. Pottere: kdybych vám řekl, ať mi přinesete bezoár, kde byste ho hledal?“ (...)* „*Pottere, jaký je rozdíl mezi šalamounkem a mordovníkem?“*¹⁰³

3.3.2 Co jsou vlastně Bradavice za školu?

Škola v Bradavicích není obyčejná, je to škola čar a kouzel. To ovšem není její jediný zdroj výjimečnosti. Myslím, že nám, Čechům připadá kouzelná už svým samotným uspořádáním a formou výuky. Jednoduše proto, že náš školský systém téměř nic takového neposkytuje. Nejsme na to zvyklí, přitom školní internáty jsou jedním z nejtypičtějších znaků britské kultury vzdělávání. V Anglii by Bradavice do školského systému klidně zapadly. Tomu, jak se Rowlingové podařilo vytvořit téměř realistickou školu i se svými zkouškami, se budu věnovat v následujících odstavcích.

V anglickém systému odpovídají Bradavice tzv. **secondary school**, což se u nás překládá jako střední škola. To může působit zavádějícím dojmem, protože část secondary school (prvních pět let) spadá pod povinnou školní docházku. Na tuto střední školu nastupují děti ve věku 11 let (tedy ve stejném věku, ve kterém Harry začíná studovat v Bradavicích). Většina škol je takzvaného jednotného typu (**comprehensive**). Jedná se o všeobecně vzdělávací školy, které soustřeďují děti různých schopností a různého sociálního prostředí¹⁰⁴. Nejsou selektivní (neprobíhají zde přijímací zkoušky). Studenti většinou prostě přechází na školu, která je nejbližší jejich bydlišti. Většina těchto škol je také koedukovaná.

¹⁰² Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 50

¹⁰³ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 131, 132

¹⁰⁴ Školství ve Velké Británii, str. 21

Dalším typem secondary school je tzv. **grammar school**, které by v našem prostředí odpovídalo gymnázium. Zde už se skládají přijímací zkoušky, jde však spíše o jistý druh IQ testu než o ověřování znalostí. Úspěšné je však velmi malé procento studentů – cca 5 % populace¹⁰⁵ a v současné době je v Británii pouze něco kolem 160 grammar school¹⁰⁶. Každopádně je to škola, kterou by s největší pravděpodobností navštěvovala **Hermiona Grangerová**, pokud by nebyla v Bradavicích.

Z toho, co jsem výše uvedla, bych usoudila, že Bradavice patří spíše mezi školy jednotného typu. Je sice pravda, že zde je určitá selekce – jsou přijímáni pouze potencionální kouzelníci – ale není potřeba skládat žádné přijímací zkoušky, které by prokázaly studentovu inteligenci. Navíc najdeme několik bradavických studentů, kteří jsou opravdu natvrdlí – např. Malfoyovi kumpáni **Crabbe** a **Goyle**. A nutno dodat, že ani Harry a Ron nepatří mezi ty nechytřejší.

Další otázkou je, zda připomínají spíš školu soukromou či státní. Myslím, že by bylo chybou považovat Bradavice za soukromou školu jen kvůli tomu, že její studenti bydlí na internátě. Je sice pravda, že většina internátních škol v Británii patří do soukromého sektoru (tzv. **public shools** jako Eaton, Winchester, Wesminster apod.), ovšem existují i státní internátní školy (i když jen v menšině), kde se neplatí školné, ale jen poplatek za ubytování a stravu (cca 1000 až 2000 liber za semestr, je ovšem také možné získat stipendium¹⁰⁷). Myslím si, že pokud bychom měli Bradavice opravdu nějak zařadit do britského školního systému, pak by to bylo pod tento typ škol. Nemohou být soukromou školou už jen z toho důvodu, že **Weasleyovi** sem posílají všechny svoje děti a přitom se nejedná zrovna o rodinu, která by si mohla dovolit platit školné.

V prvním dílu je sice náznak, že se za školu platí, ale myslím si, že jde o to „ubytovné a stravné“: ve čtvrté kapitole se pan **Dursley** rozčiluje: „*Nebudu platit za to, aby ho nějaký potrhlý starý blázen učil ty svoje čáry máry!*“¹⁰⁸ a v následující kapitole se Harry strachuje: „*Když já nemám žádné peníze – a slyšel jsi včera večer strýce Vernona – abych se někam šel učit kouzla, to mi on platit nebude.*“¹⁰⁹

¹⁰⁵ Diana Summers - British schooling in the 1970s, www.hp-lexicon.org

¹⁰⁶ Christina Raffles - The Which? Guide to Choosing a School, str. 35

¹⁰⁷ Christina Raffles - The Which? Guide to Choosing a School, str. 40

¹⁰⁸ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 60

¹⁰⁹ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 63

Navíc i J. K. Rowlingová má za sebou státní střední školu a myslím si, že zasadila příběhy do internátního prostředí hlavně proto, aby mohla rozvinout svou zápletku. Využívá toho, že Bradavice jsou uzavřeným světem. Kdyby se Harry vracel každé odpoledne do Zobí ulice, spousta věcí by se komplikovala. V jednom interview dokonce autorka připouští, že *pro spisovatele je osvobozující přenést dítě do prostředí jakési početné náhradní rodiny, kterou internátní školy reprezentují. Vztahy jsou tam méně intenzivní a charaktery dětí se dají lépe vymezit.*¹¹⁰

3.3.3 Zkoušky

To, že je v Bradavicích každý ročník ukončen závěrečnými zkouškami, může českému čtenáři také připadat jako součást fantazijního světa. U nás se na školách v Harryho věku žádné ročníkové zkoušky nedělají – nebudeme-li počítat nějakou formu závěrečných písemných prací, ale ty zcela jistě nemají tak velký dopad na hodnocení za celý rok, jako je tomu v Bradavicích. Tam, pokud někdo neuspěje u závěrečných zkoušek, musí opakovat ročník.

Většina škol v Británii má alespoň jednou do roka podobné zkoušky jako je tomu ve Škole čar a kouzel – obvykle tedy na ukončení daného ročníku. Ovšem tyto zkoušky jsou pouze v kompetenci školy a nemají přílišný dopad na průběh studia. Znamená to, že je velmi neobvyklé, aby někdo propadl a nepostoupil do dalšího ročníku. V Británii převládá snaha držet studenty stejného věku pohromadě¹¹¹. V tom případě je následující věta z konce prvního dílu trošku nadsazená (ale třeba to v Bradavicích opravdu tak chodí): *On (Harry) i Ron ke svému velkému překvapení prošli s dobrými známkami.(...) Doufali, že Goyla, jenž byl málem tak hloupý, jako byl podlý, by mohli vyhodit, postoupil však také.* Ovšem zároveň tam najdeme konstatování, které nám může přiblížit, co se děje, pokud se někomu nějaká zkouška zrovna nepovede: *Dokonce i Neville nějak prolezl, poněvadž dobrá známka z bylinkářství vyvážila pohromu, kterou utrpěl z lektvarů.*¹¹² Z toho vyplývá, že můžete sice propadnout u zkoušky, ale nemusíte opakovat ročník.

¹¹⁰ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 63

¹¹¹ Diana Summers - British schooling in the 1970s, www.hp-lexicon.org

¹¹² Harry Potter a Kámen mudrců, str. 283

Ovšem v Bradavicích jednoho repetenta najdeme: v prvním díle¹¹³ se píše, že **Marcus Flint**, kapitán zmijozelského famfrpálového družstva, je v šestém ročníku. Ale ve třetí knize je stále ještě studentem Bradavic – před prvním famfrpálovým zápasem **Oliver Wood** říká: „*Zrovna za mnou byl Flint*“¹¹⁴. Toto pochybení vysvětluje J. K. Rowlingová na svých internetových stránkách¹¹⁵ takto: *Bud' jsem udělala chybu, nebo on propadl u zkoušek a musel opakovat ročník. Myslím, že dám přednost tomu, že tu chybu udělal Marcus.*

Jiným typem zkoušek ve Velké Británii jsou tzv. **public exams** (neboli veřejné zkoušky), které už mají dopad na průběh studia mají. Mezi ně patří například také již zmiňované přijímací zkoušky na grammar school, ale především tzv. O Levels a A Levels.

O Levels jsou zkoušky, které studenti dělají na konci 5. ročníku secondary school. Dnes se jmenují **GCSE** (General Certificate of Secondary Education), ovšem v 70. letech, kdy je absolvovala J. K. Rowlingová, se jim říkalo O Levels. „O“ zde znamená ordinary, tedy obvyklý, normální, běžný, průměrný. V Bradavicích těmto zkouškám odpovídají zkoušky **NKÚ** (Náležitá kouzelnická úroveň) a originální zkratka má v sobě dokonce i to „O“ – **O.W.L.s** (Ordinary Wizarding Levels). Tento akronym v překladu do češtiny znamená sova – ta symbolizuje moudrost, kterou musí studenti při skládání zkoušek projevit a zároveň je soví pošta jedním z nejčastějších druhů komunikace v kouzelném světě, není to báječná kombinace?

Britští mudlovští studenti mohou dělat tolik zkoušek typu O Levels, kolik chtějí, respektive kolik jim dovolí jejich schopnosti. Pro vstup na univerzitu musí student mít zkoušky O Levels minimálně z pěti předmětů, z toho jednu z matematiky a jednu z angličtiny. To je opravdu minimum – Harry a Ron skládají svoje NKÚ z devíti předmětů: kouzelné formule, přeměňování, bylinkářství, obrana proti černé magii, lektvary, péče o kouzelné tvory, astronomie, jasnovidectví a dějiny čar a kouzel. Hermiona k tomu má ještě NKÚ ze starodávných run a z věštění z čísel, ovšem neskládá zkoušku z jasnovidectví.¹¹⁶

¹¹³ Pouze v anglické verzi, v našem vydání je to již opraveno. (Harry Potter a Kámen mudrců, str. 173: ...*Harry si všiml, že se při tom jakoby obzvlášť významně obracela na kapitána Zmijozelu Marcuse Flinta z pátého ročníku.*)

¹¹⁴ Harry Potter a vězeň z Azkabanu, str. 150

¹¹⁵ www.jkrowling.com

¹¹⁶ Harry Potter a Fénixův řád, str. 655-667

Sice neexistuje nějaká státem daná hranice, kolik O Levels je možné maximálně skládat, studenti by ale měli nejspíš problém s tím, dělat zkoušky z více než deseti předmětů. Takže **Percyho** výkon (12 NKÚ) je opravdu zaslouženíhodný .

Je důležité zmínit, že pokud student propadne z některého předmětu u O Levels (i u NKÚ), ještě to nic neznamená. Tento předmět se prostě neobjeví v jeho výsledcích. Proto také Harryho a Rona příliš netrápí jejich neúspěch u zkoušky z jasnovidectví. **Ron** k tomu přímo říká: „*No co, stejně jsme od začátku věděli, že z téhle zkoušky rupnem.*“¹¹⁷

Studenti, kteří ukončí pátý ročník, mohou ze školy odejít. Ti, kteří chtějí dále studovat, zůstávají na škole ještě další dva roky, aby pak mohli skládat tzv. A Levels. To platí, pokud jde o mudlovské studenty. V Bradavicích se o možnosti odchodu nijak nemluví, všichni automaticky pokračují ve studiu.

Advanced (pokročilé) Levels, neboli **A Levels** skládají studenti na konci sedmého ročníku a jsou nutné pro vstup na univerzitu. Univerzity požadují A Levels minimálně ze dvou předmětů, studenti jich však většinou skládají více – tři nebo čtyři. Ovšem ne všechny střední školy mají tzv. **sixth form** – tak se nazývají poslední dva nepovinné roky po složení **GCSE/O Levels**, takže v některém případě je nutné pokračovat ve studiu na jiné škole. A zajímavé je, že některé školy požadují určitou úroveň složených GCSE, aby studenty do sixth form přijaly¹¹⁸.

I toto pravidlo Rowlingová dodržuje. V Bradavicích těmto zkouškám odpovídají **OVCE** – Ohavně vyčerpávající celočarodějné exameny. Originální zkratka je **NEWT** (Nastily Exhausting Wizarding Tests) a znamená v angličtině mlok. A i někteří bradavičtí profesoři mají své požadavky pro kurzy OVCE. Profesorka **McGonagallová** do svého kurzu nepřijímá *studenty, kteří u zkoušek Náležité kouzelnické úrovně nedosáhli hodnocení nad očekáváníí nebo vyššího.*¹¹⁹ A profesor **Snape** *absolutně odmítá přijímat studenty, kteří jsou u NKÚ hodnoceni jinak než jako vynikající.*¹²⁰

¹¹⁷ Harry Potter a Fénixův řád, str. 661

¹¹⁸ Christina Raffles - The Which? Guide to Choosing a School, str. 40

¹¹⁹ Harry Potter a Fénixův řád, str. 611

¹²⁰ Harry Potter a Fénixův řád, str. 611

Nikde není určeno, z jakých předmětů se mají A Levels skládat, studenti již mají O Levels z angličtiny a matematiky. Výběr tedy většinou odráží jejich budoucí akademickou kariéru. Například J. K. Rowlingová má A Levels z angličtiny, francouzštiny a němčiny.¹²¹ Pokud by se Harry chtěl stát bystrozorem, musel by získat co nejlepší známky: *požadují se OVCE minimálně z pěti předmětů a neuznává se horší známka než nad očekávání.*¹²² – tedy více, než požadují britské univerzity.

3.3.4 Polemiky o kouzelnickém školství

Nyní bych se pokusila zodpovědět několik sporných bodů týkajících se kouzelnického školství. Prvním z nich je otázka, jak se mladí kouzelníci vzdělávají, než nastoupí do Bradavic. Nikde v knihách, ani na oficiálních stránkách J. K. Rowlingové¹²³ se o tom nemluví. Je snad možné, že by navštěvovali běžné mudlovské školy? Také mohou být vychováni a vyučováni svými rodiči, kteří je seznámí se základními znalostmi a dovednostmi jako je psaní, čtení, základy matematiky apod. Mohou ovšem existovat i čarodějnické základní školy a J. K. Rowlingová se o nich nezmiňuje prostě proto, že nesouvisí s jejím příběhem, a tudíž pro ni nejsou důležité. To je poněkud zarážející, protože jinak je její kouzelný svět promyšlen téměř do posledního detailu.

Další nejasností je, zda všichni kouzelníci navštěvují Bradavice. Nebo jsou Bradavice školou pro ty, kteří jsou obzvlášť nadaní pokud jde o magii, a ostatní chodí někam do učení, či přímo do práce? Do té druhé kategorie by mohl patřit například **Stan Silnička**, průvodčí ze Záchraného autobusu, kterému *mohlo být maximálně osmnáct, devatenáct let...*¹²⁴ a přitom už pracuje.

J. K. Rowlingová tvrdí že *každý, u koho se projeví magické schopnosti před jedenáctým rokem, získává automaticky místo v Bradavicích; nejde o to, být „dostatečně nadán pro magii“, buď jste kouzelník, nebo ne. Ovšem neexistuje povinnost nastoupit do školy, některé rodiny nemusí chtít poslat své dítě do Bradavic.*¹²⁵

¹²¹ Diana Summers - British schooling in the 1970s, www.kp-lexicon.org

¹²² Harry Potter a Fénixův řád, str. 610

¹²³ www.jkrowling.com

¹²⁴ Harry Potter a vězeň z Azkabanu, str. 35

¹²⁵ www.jkrowling.com

Možnost existence dalších kouzelných škol je zajímavě rozvíjena v jedné z mnoha parodií Harry Pottera. V knize **Michaela Gerbera Barry Trotter a Nestydatá parodie** se hovoří o *Akademii svaté Hilary pro druhořadé kouzelníky*:

*Škola svaté Hilary byla jednou ze stovky škol, vybudovaných v padesátých letech poté, co ministerstvo usoudilo, že zařízení jako Brkavice (= Bradavice) jsou příliš snobská a elitářská. Nyní, kdy většinu podřadných prací dělají domácí skřítkové, mohou tisíce lidí usilovat o vyšší vzdělání. Každý kouzelník, bez ohledu na chabost svého talentu, si zaslouží čarodějnické vzdělání. Byla to ušlechtilá myšlenka, avšak ve skutečnosti se tyto školy potýkaly s nedostatkem financí. Měly sotva peníze na nákup psacích potřeb pro své žáky, kteří byli tak jako tak odsouzeni k tloustnutí u televize a životu v bídě.*¹²⁶

Idea je to velmi zajímavá, ovšem podle Rowlingové existuje v Británii jediná kouzelná škola a tou jsou Bradavice. Nevylučuje však existenci škol v jiných zemích, jak se podrobně dovidáme v Ohnivém poháru. Harry (a s ním i čtenář) se tu dozvídá o Kruvalu a Krásnohůrkách a jen tak mezi řečí také o Salemské škole pro čarodějky.¹²⁷

Pak je tady ještě otázka tzv. **Motáků** – tedy těch, kteří se sice narodili v kouzelnických rodinách, ovšem nemají žádné magické schopnosti. Jsou jakýmsi protikladem kouzelníků narozených v mudlovských rodinách (jako například **Hermiona**). J. K. Rowlingová o nich říká, že *se nemohou stát bradavickými studenty. Často jsou odsouzeni k smutnému polovičatému životu. Na jednu stranu ví o existenci kouzelnické komunity, ale na druhou stranu se nikdy nemohou stát její pravou součástí. Někdy si však najdou svou cestu – Filch dělá v Bradavicích školníka a Arabella Figgová působí jako Brumbálův prostředník mezi magickým a mudlovským světem. Žádná z těchto postav neumí kouzlit, ale přesto pracují uvnitř kouzelnického světa, protože mají přístup k jistým magickým věcem a stvořením.*¹²⁸

3.3.5 Učitelé a způsob výuky

Pokud bychom měli hodnotit kvalitu některých vyučujících v Bradavicích, asi by to nedopadlo zrovna slavně: dějiny čar a kouzel učí duch, který je vykládá značně nezázivně a pozice učitele obrany proti černé magii je díky Voldemortovi prokletá. Jak sám Harry říká:

¹²⁶ Michael Gerber – Barry Trotter a Nestydatá parodie, str. 59

¹²⁷ Harry Potter a Ohnivý pohár, str. 68

¹²⁸ www.jkrowling.com

*Jednoho (učitele) vyhodili, jeden je mrtvý, jeden přišel o paměť a jeden živořil devět měsíců zavřený v truhle.*¹²⁹

Ten vyhozený byl asi ze všech nejlepší, jen měl tu smůlu, že je vlkodlak (**Remus Lupin**). Ten mrtvý je profesor **Quirrell** z prvního dílu, který byl Voldemortovým pomocníkem. O paměť přišel **Zlatoslav Lockhart** a zavřený v truhle byl **Pošuk Moody**. O prokletí tohoto místa se dozvídáme v šestém díle, když Brumbál hovoří o tom, jak se chtěl Voldemort do Bradavic vrátit:

*„Jistě, nepochybně chtěl učit obranu proti černé magii,“ přikývl Brumbál. „Svědčí o tom dozvuky našeho krátkého setkání. Od chvíle, kdy jsem to místo odmítl dát lordu Voldemortovi, žádného učitele obrany proti černé magii jsme si neudrželi déle než rok.“*¹³⁰

Hagrid také nepatří mezi nejlepší učitele a **Snape** už vůbec ne – má své oblíbence a některé studenty téměř šikanuje. Nemusí to být zrovna Harry, stačí, když se podíváme na to, jaký strach z lektvarů má **Neville Longbottom**. To, že profesori nejsou zrovna ideální, není zas tak na škodu. Myslím si, že v mnohých školách (britských i českých) se najdou takoví pedagogové, kteří se ke studentům či žákům chovají nefér nebo dokonce pomstychtivě, pedagogové, kteří příliš neovládají své „řemeslo“. Proto musí být takoví učitelé i v Bradavicích. Bradavice nemůžou být dokonalou školou, pak by totiž nebyly realistické a nebyly by tak blízké dětem. A byla by to nuda – často se právě ti „zlí“ profesori zajímavým způsobem podílí na zápletkách.

Vyučování v Bradavicích je na jednu stranu zaměřené na praktické užití znalostí a kouzel, ale na druhou stranu také zahrnuje bezmyšlenkovité, mechanické „biflování“ – hlavně každý rok před zkouškami. Zvláště Hermiona to silně prožívá, hned v prvním díle si sestavila *rozvrh opakování a všechny své poznámky si roztřídila a označila různými barvami.*¹³¹

Že se v Bradavicích berou závěrečné zkoušky opravdu vážně dokazuje i to, že dokonce i Harry s Ronem tráví podstatnou část svého volného času před zkouškami v knihovně:

¹²⁹ Harry Potter a Fénixův řád, str. 153

¹³⁰ Harry Potter a princ dvojí krve, str. 367

¹³¹ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 212

*Harry a Ron si sotva mohli v pohodě odpòčinout, když vedle nich Hermione odřikávala dvanáct způsobů použití dračí krve nebo nacvičovala pohyby s hůlkou. Oba sice reptali a zívali, trávili však většinu svého volného času v knihovně spolu s ní a snažili se zvládnout všechny úkoly navíc.*¹³²

Ovšem nejvíc rozruchu je zcela jistě kolem postupových zkoušek NKÚ. Studenti bradavické školy jsou už od začátku roku upozorňováni na jejich důležitost a na nutnost důkladného studia. Profesor **Kratiknot** říká, že studenti musí mít na paměti, že *to jsou zkoušky, které mohou ovlivnit vaši budoucnost po mnoho nadcházejících let! Pokud jste ještě vážně neuvažovali o tom, jaké si chcete vybrat povolání, je na čase s tím začít. A mezitím se obávám, že budeme pracovat usilovněji než kdy dřív, abychom zjistili, že u zkoušek všichni čestně obstojíte.*¹³³ Profesorka **McGonagallová** zase varuje: „*U zkoušky NKÚ nemůžete obstat, nebudete-li se usilovně věnovat praktickému cvičení i teoretickému studiu. Nevidím důvod, proč by všichni studenti v této třídě neměli zkoušku NKÚ z přeměňování úspěšně absolvovat, budou-li se dostatečně snažit.*“¹³⁴

Před stresem z NKÚ „varují“ i **George a Fred Weasleyovi**:

„*Pátý ročník znamená NKÚ,*“ odpověděl George.

„*No a?*“

„*Takže váš čekají zkoušky, ne? Budete mít nosy zastrčené do učebnic tak důkladně, že si je rozedřete do krve,*“ konstatoval spokojeně Fred.

„*Před NKÚ utrpěla nějaký ten nervový kolaps polovina našeho ročníku,*“ přidal se k němu rozjařeným tónem George. „*Slzy a hysterický záchvaty... Patricia Stimpsonová každou chvíli omdlela...*“¹³⁵

Učitelé mají značnou volnost v tom, čemu budou studenty vyučovat (hlavně se to týká učitelů obrany proti černé magii). Ministerstvo nemá téměř žádné pravomoci, o všem rozhoduje hlavně ředitel. To však přestává částečně platit v pátém díle, kdy je do školy „nasazena“ profesorka **Umbridgeová**. Hned z její řeči na úvod školního roku Hermione pochopí, že *to znamená, že se ministerstvo hodlá Bradavicím do všeho míchat.*¹³⁶ Ovlivňuje nejen výuku

¹³² Harry Potter a Kámen mudrců, str. 213

¹³³ Harry Potter a Fénixův řád, str. 240

¹³⁴ Harry Potter a Fénixův řád, str. 240

¹³⁵ Harry Potter a Fénixův řád, str. 212

¹³⁶ Harry Potter a Fénixův řád, str. 201

svého předmětu – obrany proti černé magii, kde považuje praktické zkoušení kouzel za zbytečné (*Pro vaši informaci, ministerstvo je toho názoru, že teoretické znalosti budou více než dostatečné k tomu, abyste uspěli u zkoušek. Koneckonců, to je přece samotná podstata školní výuky.*¹³⁷), ale také vydává různé vzdělávací výnosy – například výnos číslo 24 o nutnosti povolení pro různé studentské organizace a spolky, čímž chce zamezit činnosti Brumbálovy armády, výnos číslo 26, který zakazuje učitelům poskytovat informace, které přímo nesouvisí s výukou, nebo výnos číslo 27, jenž varuje studenty před četbou časopisu Jinotaj, budou-li s ním přistiženi, hrozí jim vyloučení ze školy.

Tím ovšem působnost Umbridgeové zdaleka nekončí, chodí na inspekce do hodin, účastní se „profesní poradny“¹³⁸ a v závěru knihy se dokonce na nějaký čas stane ředitelkou Bradavic. Myslím, že postava profesorky Umbridgeové je jedna z mála, která má v knihách opravdu černobílý charakter. Nenajdeme na ní zcela nic pozitivního, prostě ji musíme nenávidět.

3.3.6 Školní rok¹³⁹

Britský školní rok je rozdělen na tři semestry. První semestr začíná 1. září – tento den jsou ovšem ve škole pouze učitelé, děti přicházejí v úterý, středu nebo čtvrtek co nejbližší 2. září, což souhlasí s odjezdem Bradavického expresu – ten odjíždí 1. září a škola začíná druhého. Podzimní semestr končí okolo 20. prosince a vánoční prázdniny trvají dva týdny.

Druhý – jarní semestr – začíná v úterý, středu nebo čtvrtek cca 3.–5. ledna. Jeho délka závisí na datu Velikonoc. Velikonoční prázdniny trvají také dva týdny. Třetí – letní semestr – začíná po Velikonocích a končí okolo 18. července. Letní prázdniny trvají 6 týdnů.

Během roku jsou ještě tzv. **half-term holiday** – většinou týdenní podzimní prázdniny okolo Předvečera všech svatých/Haloweenu (31. října). Ovšem v Británii není tento svátek ani zdaleka tak významný jako například ve Spojených státech. Myslím, že Rowlingová mu přidává na důležitosti kvůli tomu, že se tak nějak vztahuje ke kouzelnému světu.

Každopádně v knihách žádné „half-term-holiday“ nejsou a studenti tedy nemají o Haloweenu prázdniny. Pravděpodobně tak bylo učiněno kvůli zápletce, bylo by příliš komplikované a

¹³⁷ Harry Potter a Fénixův řád, str. 228

¹³⁸ Harry Potter a Fénixův řád, str. 609-615

¹³⁹ Diana Summers - British schooling in the 1970s, www.hp-lexicon.org

nejspíš by to bylo i zdržení vůči ději, přidat do děje další prázdniny. Tento týden autorka připojila k letním prázdninám a pro bradavické studenty tedy školní rok končí podobně jako u nás koncem června,

3.3.7 Režim v Bradavicích versus britské školy

Život v internátní škole v Británii není ani rozmazlující ani tak přísný, jak se běžně soudí. Některé děti preferují být na internátě protože si užívají nezávislost na rodičích. V průběhu studia postupně získávají odpovědnost – např. hlídání mladších dětí. Ne každá internátní škola je jako Bradavice, kdy děti školu opouštějí jen o prázdninách či Vánocích. Je to sice považováno za novinku, ale stále populárnější je, když se domů vrací každý víkend. Navíc spousta škol nabízí nižší poplatky, pokud žáci jezdí o víkendu domů¹⁴⁰. V Británii také existuje typ škol, které se nazývají **twilight boarding**¹⁴¹ (twilight znamená soumrak) – děti zde tráví celý den a po večeři se vrací domů.

Jak na státních, tak na soukromých školách existuje orgán, který by se v našich poměrech mohl nazývat správní radou. Jsou to tzv. **school governors**¹⁴². Mezi jejich úkoly patří například formulování plánů a cílů školy společně s ředitelem, schvalování rozpočtu školy, jmenování či odvolání ředitele a většiny dalších zaměstnanců a také zkoumání stížností rodičů, kteří si myslí, že ředitel nenašel uspokojivé řešení jejich problému.

Na státních školách jsou členy takové rady vybraní rodiče studentů, učitelé a zástupci tzv. **LEA** (Local education authorities – místní školské orgány – zajišťují vše co souvisí se školami v daném území. V Anglii a Walesu je celkem 171 LEAs)¹⁴³. Členem také může být ředitel nebo zástupce z obce, okresní rady, církve nebo místní firmy. Na soukromých školách pochází většina „governors“ z mimoškolského prostředí, a tudíž by se dalo usuzovat, že nemají tolik pochopení pro školní život. V takovéto radě nemusí být žádný zástupce z řad rodičů studentů.

Bradavice jsou v tomto ohledu tedy opět spíš státní školou, protože je zde školní rada složená mimo jiné z rodičů žáků. Jejím členem je například **Lucius Malfoy**, což zjistíme v druhém

¹⁴⁰ Christina Raffles - The Which? Guide to Choosing a School, str. 66

¹⁴¹ Christina Raffles - The Which? Guide to Choosing a School, str. 66

¹⁴² Christina Raffles – The Which? Guide to Choosing a School, str. 104

¹⁴³ Christina Raffles – The Which? Guide to Choosing a School, str. 23

díle, kdy se správní rada pod jeho nátlakem rozhodne odvolat Brumbála: „*Přináším hroznou věc, Brumbále... Členové správní rady se totiž domnívají, že je na čase, abyste odstoupil.*“¹⁴⁴

Bradavická škola je rozdělena do čtyř kolejí, které jsou pojmenovány podle jejich zakladatelů: **Nebelvír**, **Zmijozel**, **Mrzimor** a **Havraspár**. Také v Anglii bývají školy děleny na koleje. V internátních školách se studenti vracují na kolej každý večer, aby – podobně jako bradavičtí studenti – udělali své domácí úkoly, odpočívali, bavili se s přáteli a spali.

Rozdělení do kolejí je někdy jen formální, ale častější je, když jsou jednotlivé koleje soběstačné a zaměřují se na odlišné aktivity – některé na sport, jiné na divadlo apod. Studenti britských škol si tedy zpravidla podle svých zájmů vybírají, do jaké koleje se chtějí zařadit. Naproti tomu rozdělování do kolejí v Bradavicích má na starosti **Moudrý klobouk** – a to podle předpokladů mladých kouzelníků. Ve své každoroční písni zpívá o tom, jaké vlastnosti jsou potřeba pro zařazení do které koleje. V prvním díle se například dozvíme¹⁴⁵, že studenti Nebelvíru *mají chrabré srdce*, ti z Mrzimoru zase *mravní sílu*. Aby byl někdo vybrán mezi havraspárské, je potřeba bystrá hlava a důvtip a ve Zmijozelu skončí ti, kteří *se ničeho neštítí, aby došli svého cíle*. Rivalita mezi jednotlivými kolejemi patří k životu školy nejen v Bradavicích, kde se to projevuje především při famfrpálových zápasech.

Christina Raffles ve své knize píše¹⁴⁶, že na rozdíl od většiny škol, jsou některé nezávislé/soukromé školy liberální. Prosazují spíše koncept individuální svobody, než poslušnost k autoritě. Ukládají několik pravidel a dovolují neformálnost mezi žáky a učiteli. Dospělí a děti jsou považováni za sobě rovné, předpisy navrhují obě strany v souladu s principem vzájemného respektu a tyto předpisy jsou kontrolovány samotnými dětmi. Nevím, zda by se dalo říct o Bradavicích, že jsou takovou liberální školou. Je sice pravda, že žáci v podstatě kontrolují sami sebe díky systému prefektů a primusů a mohou se i navzájem trestat strháváním bodů. Z knih však nevyplývá, že by žáci pravidla spoluutvářeli a také si nemyslím, že mezi učiteli a žáky panuje neformálnost. Naopak si myslím, že tyto vztahy jsou poměrně formální – z pohledu Harryho zejména k profesoru **Snapeovi**, kterého nemá příliš v lásce, ale je nutno podotknout, že i profesorka **McGonagallová** se chová dosti

¹⁴⁴ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 222-3

¹⁴⁵ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 113

¹⁴⁶ Christina Raffles - The Which? Guide to Choosing a School, str. 131-2

rezervovaně. Na druhou stranu se učitelský sbor k Harrymu nechová jako k obyčejnému studentovi – hlavně u **Brumbála** mu leccos projde.

Jak jsem se již zmínila, starší žáci bývají v rámci své koleje jmenováni prefekty, aby pomáhali dohlížet na mladší žáky (stejně jako např. **Percy Weasley** a později i **Ron** či **Hermiona**). Ovšem **Christina Raffles** uvádí, že na státních školách bývají prefekti jen velmi zřídka a pokud jsou již stanoveni, hrají spíše vedlejší roli jako rádci pro mladší děti, kterým pomáhají zvyknout si v novém prostředí – zejména jde-li o internátní školu. Mají na starosti školní týmy, starají se o sociální interakci a dohlízejí na méně sebevědomé děti. Společně s učiteli a vychovateli se starají o to, aby se žádný žák necítil opomíjen či izolován a měli by být připraveni zasáhnout, pokud vyvstanou problémy šikany. Bylo by asi příliš ideální, pokud by to takto v Bradavicích fungovalo.

Myslím, že předcházející řádky dokázaly, že Bradavice jsou britskou školou téměř se vším všudy, systém zkoušek nevyjímaje. Na začátku této kapitoly jsem uvedla, že škola patří neodmyslitelně k Harryho příběhům. Je ovšem důležité si uvědomit, že většinou jde jen o školní prostředí, kde se dobrodružství odehrává. Ve většině knih se o samotné výuce příliš nemluví – jistě, několik vyučovacích hodin bývá popsáno, abychom pochopili princip a fungování kouzelné školy, ale jakmile se rozeběhne hlavní zápletka, už se nedozvídáme, co přesně Harry a jeho přátelé dělali na poslední hodině lektvarů či přeměňování, pokud to se zápletkou přímo nesouvisí.

Také pokud jde o běžné zkoušky na konci ročníku, dozvídáme se jen to, že naši hrdinové obstáli. O jejich průběhu nevíme nic. Jedinou výjimkou jsou zkoušky NKÚ v pátém ročníku. Toto téma se táhne celou knihou a dokonce víme, jak přesně probíhají, co a jak je zkoušeno. Bradavická škola se tedy z určitého úhlu pohledu zdá být téměř normální, obyčejnou britskou školou, jen se v ní žáci učí kouzlit. Ovšem není to tak úplně škola současná, spíše odpovídá tomu, jakou školu si pamatuje Rowlingová. Je z ní hodně cítit tradice, což je něco, na čem autorka ráda staví – jak jsem ostatně již několikrát zmiňovala.

3.4 Životopisná fakta – druhá část

3.4.1 Po studiích

Po ukončení školy ve Wydeanu nastoupila Rowlingová na univerzitu v Exeteru, kde začala studovat jazyky, ačkoli sama přiznává, že to byla nejspíš chybná volba ovlivněná přáním rodičů:

Určitě jsem nedělala všechno, co mi moji rodiče řekli, ale myslím, že jsem byla ovlivněna jejich vírou, že když budu studovat jazyky, bude pak snazší najít si práci. Ne, že bych toho nějak enormně litovala, ale bylo to zvláštní rozhodnutí pro někoho, kdo chce být spisovatelem.¹⁴⁷

Rowlingová sice složila i přijímací zkoušky na prestižní univerzitu v Oxfordu, ovšem nebyla nakonec ke studiu přijata. **Sean Smith** spekuluje¹⁴⁸, že neuspěla možná proto, že měla za sebou obyčejnou státní střední školu. Exeter byl tedy celkem logickou volbou, protože je od Church Cottage vzdálen necelé dvě hodiny jízdy autem. Pro mladou autorku to v té době jistě byl vítaný únik z domova, po kterém toužila už na střední škole, ale na druhou stranu nešlo o druhý konec světa. Navíc exeterský kampus má výbornou polohu na kopci s výhledem na celé devonské hrabství a především na starobylou městskou katedrálou, která může trochu připomínat bradavickou Velkou síň, ačkoliv její filmová podoba vznikala možná paradoxně v pro Rowlingovou zapovězeném Oxfordu...¹⁴⁹

Po absolvování univerzity začala Rowlingová pracovat pro **Amnesty International** v Londýně, kde měla na starosti porušování lidských práv ve frankofonní Africe. Na první pohled ideální zaměstnání pro takovou „sociální idealistku“, jakou autorka bezesporu je, ovšem Rowlingová se nikdy nepřizpůsobila kancelářské rutině:

Myslím, že mnoho lidí, kteří tam tehdy pracovali se mnou, si mě nebude pamatovat, protože když nastal čas oběda, šli všichni do nějaké hospůdky. Já si vymyslela nějakou výmluvu a spěchala do jiné hospůdky nebo kavárny, abych psala. Pracovala jsem na románu pro dospělé. V té době jsem také neměla být sama pro sebe a když jsem se chtěla dostat pryč,

¹⁴⁷ Lindsey Frazer – Conversations with J. K. Rowling, str. 34-35

¹⁴⁸ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 70

¹⁴⁹ Ve velké síni Christ Church College (Edi Vesco – Magická říše kouzel Harryho Pottera, Čarokniha)

měla jsem opět namířeno do místních kaváren. Byly ideálním místem pro psaní – obzvláště pro toho, kdo není zcela upřímný v tom, co má za lubem. Takže takhle začalo moje nadšení pro psaní v kavárnách.¹⁵⁰

Už tedy tehdy v Londýně položila Rowlingová základy ke svému médii tolik diskutovanému a zveličovanému zvyku psát po kavárnách či barech. Sama přiznává, že kavárna je pro ni nejlepším místem pro psaní:

*...nemusíte si sami vařit kávu, necítíte se při své práci osamělí jako ve vězení a pokud inspirace selhává, můžete se projít k další kavárně a během toho se vaše baterie znovu nabijí. Podle mého názoru je pro psaní nejvhodnější kavárna přeplněná dost na to, abyste splynuli, ale ne přeplněná tolik, že sdílíte stůl s někým, kdo se pokouší číst dvacátou kapitolu vzhůru nohama. Kavárna s personálem, který se na vás nemračí, když tam sedíte moc dlouho, a kde nehraje příliš hlasitá hudba, což je jediný hluk, který mě ruší pokud píšu.*¹⁵¹

3.4.2 Portugalské intermezzo

Protože ji tedy práce pro Amnesty International příliš neuspokojovala, rozhodla se Rowlingová hledat zkušenosti jinde – jako učitelka angličtiny v portugalském Portu. Jejimi spolubydlícími se zde staly **Jill Prewettová** a **Aine Kielyová**, kterým je věnována kniha Harry Potter a vězeň z Azkabanu. Dedikace zní: *Věnováno Jill Prewettové a Aine Kielyové, kmotrák swingu.* **Sean Smith**¹⁵² ve své knize upozorňuje, že se swing v tomto případě nevztahuje na druh tance, nýbrž jde o jednu z nejstarších diskoték v Portugalsku. Osazenstvo prý tvoří většinou mládež a tři učitelky angličtiny tedy patřily spíše k horní věkové hranici návštěvníků – spíše babičky než kmotry. Zdá se, že o této souvislosti nevěděl ani český překladatel, protože ve třetí knize najdeme slovo swing psáno s malým s.

V Portugalsku se autorka seznámila také s **Jorgem Arantesem**, svým prvním manželem a otcem své první dcery. Nemyslím, že je nutné zde rozvádět, že manželství nebylo zrovna šťastné. Sama Rowlingová k tomu „zaujímá stanovisko“ opět jednou nastrčenou zmínkou ve třetí knize. Běžný čtenář téměř nemá šanci ji odhalit: při první hodině jasnovidectví varuje profesorka **Trelawneyová Levanduli Brownovou**: „...*Mimochodem, ta věc, které se tak*

¹⁵⁰ Lindsey Frazer – Conversations with J. K. Rowling, str. 36

¹⁵¹ www.jkrowling.com

¹⁵² Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 97

bojiš – dojde k ní v pátek šestnáctého října.“¹⁵³ 16. října 1992 byl pátek. A v tento den se J. K. Rowlingová provdala za Jorgeho Arantese.¹⁵⁴ Později autorčin bývalý manžel v médiích prohlašoval, že on byl prvním, kdo rukopis knihy četl a že Rowlingové dokonce radil. Autorka ovšem rázně oponuje: „...*Má asi takovou zásluhu na Harry Potterovi jako já na Dickensově Románu dvou měst.*“¹⁵⁵

Nehledě na nepříjemné životní zkušenosti, zapůsobil pobyt v Portugalsku zcela jistě na autorčinu fantazii. Křivolaké uličky starého Porta jsou plné těch nejbizarnějších obchůdků, které najdeme snad už jen v Příčné ulici. Uličky, které ovšem mohou skýtat i mnohá nebezpečí a podivné existence, podobě jako ulice Obrtlá. Knihy o Harry Potterovi opět obsahují „nastrčené“ indicie odkazující k této autorčině životní etapě. Například **Malfada Hopkirková**, která pracuje na ministerstvu kouzel, má ryze portugalské křestní jméno.

Ovšem nejvýrazněji nade všemi ční jméno zakladatele zmijozelské koleje, **Salazara Zmijozela**. S největší pravděpodobností odkazuje k **Antóniu de Oliviera Salazarovi**, což byl v letech 1932-1968 portugalský fašistický diktátor¹⁵⁶. Jméno celkem trefně charakterizuje ideje, které Salazar Zmijozel zastával. Mám na mysli to, že odmítal do své koleje přijímat jiné než čistokrevné kouzelníky, což má velice blízko k fašismu.

Inspiraci pro jméno kouzelnického vězení **Azkaban** Rowlingová také možná hledala v portugalské sloveso *escapar* znamená *uprchnout* a ve 2. a 3. osobě množného čísla zní *escapam* v indikativu a *escapem* v imperativu, a po zvukové stránce je celkem podobné Azkabanu. Dovedu si představit, že Rowlingová pojmenuje slavné vězení, ze kterého téměř nelze uniknout, slovem, které je pro většinu jejích čtenářů nic neříkající, a přesto tak trochu skrytě a pot'ouchle vybízí vězňe: *uprchněte!*

Když sama uprchla od muže a z Portugalska, uchýlila se Rowlingová do Edinburghu k sestře a jejímu manželovi. Tady se postupně začala stavět na vlastní nohy, jako svobodná matka, jak ji titulovala většina senzacechtivých novinářů poté, co začalo být rušno okolo jejích knih. A právě v Edinburghu je ona slavná kavárna Nicholson's, kde vznikala velká část první knihy

¹⁵³ Harry Potter a vězeň z Azkabanu, str. 96

¹⁵⁴ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 105

¹⁵⁵ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 101

¹⁵⁶ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 70

a společně s ní již zmiňované „pohádky“ o spisovatelce píšící na ubrousky... Jeden z důvodů, proč autorka tak ráda a tak dlouho sedávala právě v této kavárně, je velmi prozaický: jedním s jejich spolujednatelů byl manžel její sestry Dianne.¹⁵⁷

3.4.3 Kde se zrodil Harry Potter?

Původní nápad, první myšlenka na Harry Pottera vznikla však již o něco dříve. Dokonce ještě před autorčiným portugalským intermezdem. Pokud je pravda, co Rowlingová říká, Harry Potter přišel na svět opravdu stylově: ve vlaku. Podle **Seana Smithe**¹⁵⁸ to bylo v roce 1990, krátce před tím, než autorčina matka zemřela na roztroušenou sklerózu. V rozhovoru s **Lindsey Fraser** to Rowlingová popisuje takto:

*Jela jsem vlakem z Manchesteru zpět do Londýna, po víkendu shánění bytu, když v tom se objevil Harry Potter. Nikdy jsem necítila tak obrovský nával vzrušení. Okamžitě jsem věděla, že to bude taková zábava to psát. Tehdy jsem nevěděla, že to bude kniha pro děti – věděla jsem pouze, že mám toho chlapce, Harryho. V průběhu cesty jsem objevila také Rona, Skoro bezhlavého Nicka, Hagrida a Protivu. Ovšem neměla jsem po ruce tužku a papír, abych si to mohla zapsat. Takže místo toho jsem o tom musela přemýšlet. A myslím, že to byla moc dobrá věc. Byla jsem zasypaná spoustou detailů a kdyby to nepřetrvalo tu cestu, nemělo by cenu si to pamatovat.*¹⁵⁹

Škola čar a kouzel v Bradavicích byla první věcí, na kterou Rowlingová se soustředila. Uvažovala o místě velké disciplíny, pořádku, ale nesmírného nebezpečí, s dětmi, které mají schopnosti, se kterými by mohly porazit svoje učitele. Škola musela být logicky umístěna na nějaké odlehle místo:

*Docela brzo jsem Bradavice ve své mysli zasadila do Skotska. Myslím, že to byl podvědomý hold místu, kde se moji rodiče vzali. Lidé často říkají, že vědí, z čeho jsem vycházela, když jsem je vymýšlela, ale mýlí se. Nikdy nikde jsem neviděla hrad, který by vypadal tak, jak si Bradavice představují.*¹⁶⁰

¹⁵⁷ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 116

¹⁵⁸ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 92

¹⁵⁹ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 37-38

¹⁶⁰ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 38

Na konci cesty vlakem Rowlingová údajně věděla, že půjde o sérii sedmi knih. V rozhovoru říká, že si uvědomuje, že to bylo *mimořádně arogantní od někoho, kdo nikdy nic nepublikoval, ale tak mi to prostě tehdy přišlo*.¹⁶¹

Dovedu si představit, jak se Rowlingová ještě toho dne vrátila do svého bytu a začala všechny svoje nápady a myšlenky postupně zapisovat, vymýšlet zápletky, prostředí a třeba i seznam předmětů, které budou mladí kouzelníci v Bradavicích studovat. Jako první ovšem vznikaly postavy a charaktery. Teprve podle povahových vlastností hledala autorka jména ke svým hrdinům. Popisuje to na příkladu **Zlatoslava Lockharta**, když říká, že věděla, že jméno této postavy musí mít impozantní zvuk:

Listovala jsem Slovníkem frází a bajek (Dictionary of Phrase and Fable) a narazila jsem na Gilderoye, pohledného skotského loupežníka. To bylo přesně to, co jsem chtěla. A poté jsem našla Lockharta na válečném pomníku z první světové války. Tato dvě jména dohromady říkají o charakteru vše, co jsem chtěla.¹⁶²

Český **Zlatoslav** je vytvořen podle typických slovanských jmen s příponou *-slav* (Miroslav, Bohuslav...), takže nám toto jméno připadá zcela přirozené. Příjmení lze rozdělit na dvě slova *lock* a *hart* (*hart* znamená *jelen* a *lock* mimo jiné *kadeř*), takže by nám mohl v překladu vzniknout *kadeřavý jelen*, což je vlastně také docela příhodné.

Právě **Zlatoslav Lockhart** je tou jedinou postavou, o které autorka prohlásila, že je založená na skutečně žijící osobě. O tom, kdo byl inspirací tohoto charakteru, se na internetu strhla nejedna diskuse. Autorka na svých internetových stránkách totiž uvedla, že Lockhartův předobraz byl ještě nesnesitelnější než jeho fiktivní protějšek:

Míval ve zvyku vykládat monstrózní lži o svém předešlém životě. Především proto, aby demonstroval jakým byl skvělým, odvážným a nadaným člověkem. Můžete si myslet, že je to ode mě není pěkné, že jsem ho vyličila jako Zlatoslava, ale můžete si být zároveň jisti, že on to nikdy neuhodne. Pravděpodobně teď někde všem vykládá, že byl inspirací pro Albusa Brumbála.¹⁶³

¹⁶¹ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 39-40

¹⁶² Lindsey Fraser - Conversations with J. K. Rowling, str. 38-39

¹⁶³ www.jkrowling.com

Krátce po tomto prohlášení musela autorka vyvracet tvrzení, že Lockhartův charakter byl inspirován jejím prvním manželem: *Byla jsem upřímná, když jsem tvrdila, že Zlatoslav Lockhart BYL inspirován skutečnou osobou. Ze zřejmých důvodů neodhalím její totožnost – ačkoliv mě opravdu iritoval, nezaslouží si to – ale mohu rozhodně potvrdit, že jsem si ho nikdy nevzala.*¹⁶⁴

3.4.4 Původní verze a proměny

Rowlingová tvrdí, že téměř ke každé postavě má její kompletní historii, která je natolik rozsáhlá, že po jejím sepsání by vznikla kniha o velikosti encyklopedie Britannica.¹⁶⁵ To se týká dokonce i charakterů, které na první pohled nehrají v celkové dějové linii důležitou roli, neboť byl jejich příběh částečně zatlačen do pozadí, protože pak by knihy byly už nejspíš příliš rozsáhlé.

Jednou z těch postav je například **Dean Thomas**. Zatímco v amerických verzích je popisován již v první knize (v kapitole Moudrý klobouk), v britském originálu a také v našem překladu, se Dean objevuje až o něco později. Podle Rowlingové¹⁶⁶ tomu tak je díky zásahu jejího britského editora, který považoval tuto kapitolu za příliš dlouhou a osekal vše, o čem si myslel, že je přebytečné.

Přesto měla autorka v hlavě poměrně velké množství informací o tomto okrajovém charakteru, které měly být původně součástí Tajemné komnaty¹⁶⁷. Dean si vždy myslel, že pochází z čistě mudlovské rodiny. Vyrůstal u své matky a nevlastního otce. Jeho pravý otec opustil rodinu, když byl Dean velmi malý. Ve skutečnosti byl Deanův otec čarodějem, což ovšem své ženě nikdy neřekl, protože ji chtěl ochránit. Byl zabit Smrtijedy, když se k nim odmítl připojit. Tento příběh měl Dean postupně odhalovat v průběhu svého studia na bradavické škole a Rowlingová říká, že ho obětovala ve prospěch **Nevilla Longbottoma**, jenž je pro celou zápletku mnohem důležitější.

Theodore Nott je dalším charakterem, o kterém měla Rowlingová víc materiálu, než najdeme v knihách. V prvním díle přichází poprvé do Bradavic, stejně jako Harry. Jeho jméno zazní

¹⁶⁴ www.jkrowling.com

¹⁶⁵ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 40

¹⁶⁶ www.jkrowling.com

¹⁶⁷ www.jkrowling.com

při rozřazování do jednotlivých kolejí. Ovšem za zmínku stojí, že v české verzi se píše o Nottové, nikoliv o Nottovi¹⁶⁸. V pátém díle se zase objevuje Theodorův otec, jenž je vážně zraněn v tom trošku nepřehledném boji a utíkání na ministerstvu kouzel: *...zaposlouchal se a slyšel řev Luciuse Malfoye: „Nechte Notta být, říkám, nechte ho být, to jeho zranění pro Pána zla v porovnání se ztrátou té věšty vůbec nic neznamena.“*¹⁶⁹

Rowlingová však měla v záloze ještě scénu, kdy Theodorův otec jde navštívit **Luciuse Malfoye**, aby si promluvili o různých věcech týkajících se Voldemorta. **Draco** a Theodor se spolu mezitím měli bavit na zahradě. Autorka chtěla tento okamžik použít hlavně proto, aby ukázala Malfoyův domov a zdůraznila tak kontrast mezi místem, kde vyrůstal Draco – honosným sídlem starobylé čarodějné rodiny – a Zobí ulicí číslo čtyři.

Zajímavý je také například vývoj první kapitoly *Harry Pottera a Kamene mudrců*. Rowlingová tvrdí, že napsala deset odlišných variant. Existovaly verze se scénami, kde se popisovalo, jak **Voldemort** vstupuje do domu Potterových v Godrikově Dole a vraždí Harryho rodiče. Na začátku tohoto konceptu byl mudla, který prozradil místo jejich pobytu. Jak se příběh rozvinul, stal se tímto zrádcem **Peter Pettingrew** a původní mudla zmizel.

V jiné varianě figurovala postava jménem **Pyrites**, jenž byl Voldemortovým sluhou a setkal se se **Siriušem Blackem** před domem Potterových. I tento charakter byl nakonec odložen, ačkoliv Rowlingová ho měla docela ráda. Říká o něm, že byl frajer a nosil bílé hedvábné rukavice, které by mohla čas od času, jako autorka, „umělecky potřísnit krví“.

V úplně nejstarším konceptu bydleli Potterovi na vzdáleném ostrově a rodina **Hermiony Grangerové** žila na pevnině. Kapitola začínala tím, že Hermionin otec zahlédl něco podobajícího se explozi kdesi na moři a vyplul v bouři, aby našel těla Harryho rodičů v ruinách jejich domu.

Mnoho těchto původních konceptů a nápadů je k dohledání na autorčiných webových stránkách. Ovšem objevit některé z nich není na první pohled snadné – stránky jsou nabitě nejrůznějšími skrývačkami a pokud uživatel najde to správné zákoutí, poklepá na správné

¹⁶⁸ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 116

¹⁶⁹ Harry Potter a Fénixův řád, str. 723

věci, vyřuká správnou číselnou kombinaci, pak teprve jako odměnu získá původní náčrtky a poznámky, jako jsou například následující:

*Nebylo mi moc dobře, když jsem kreslila tento obrázek **Skoro bezhlavého Nicka**. Ve skutečnosti jsem měla nařizeno zůstat v posteli, a tak jsem se strašně nudila.*

Jeho vlasy nejsou příliš alžbětinské, ale neměla jsem po ruce žádný odborný text pojednávající o historických účesech, který by mi pomohl.

Skvrny od čaje a známky pomačkání jsou důkazem, že tento obrázek se mnou cestoval z Portugalska do Skotska a absolvoval se mnou osm stěhování. A také důkazem, že mám špatnou vlastnost netřídít věci zrovna dobře a převrhávat spoustu nápojů.

NEARLY HEADLESS
NICK

*Toto je velmi stará kresba pocházející z kapitoly **Půlnoční souboj** v knize *Harry Potter a Kámen mudrců*. Jak vidíte, Dean se původně připojil k Harrymu, Ronovi, Hermioně a Nevillovi. Jak můžete rozpoznat z poznámky pod obrázkem, Dean se tehdy jmenoval „Garry“.*

L - R : Neville, Ron, Harry, Hermione, Garry

Chap 7 - První duel

PEEVES THE
POLTERGEIST

*Tento prastarý, čajem politý obrázek **Protivy** mám moc ráda. Byl nakreslen krátce poté, co jsem vytvořila jeho charakter. Takhle přesně si ho představuji.*

To, že Rowlingová dává k dispozici více méně každému, kdo navštíví její stránky, množství faktů o vzniku a vývoji charakterů či zápletky, není pro literární díla zrovna obvyklé. Ale protože se kult kolem čarodějného učně rozvinul do neobyčejné šíře, fanoušci si v podstatě dodatečné informace vynucují a autorka jim je více méně ochotně poskytuje. Zároveň však dodává, že čtenář nemusí pozadí jednotlivých postav znát tak důkladně:

Musím být opatrná a nepředpokládat, že čtenář ví tolik, co já. Sirius Black je dobrý příklad. Pracovala jsem na něm celé dětství. Čtenáři to nepotřebují vědět, ale já ano. Potřebuji vědět mnohem víc než oni, protože já jsem ten, kdo pohybuje postavami po stránce.¹⁷⁰

Nepodařilo se mi sice zjistit, proč právě charakter **Siriuse Blacka** vznikal tak dlouho, ale o tom, jak autorka jednotlivá jména utváří, co vlastně znamenají a v jakých souvislostech vznikala, pojednává následující kapitola.

¹⁷⁰ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 40-41

4. JMÉNA V KNIHÁCH O HARRY POTTEROVI V SOUVISLOSTECH

4.1 Etymologie

Dalo by se říct, že jména postav a pojmenování nejrůznějších věcí a tvorů v knížkách o Harry Potterovi jsou sama o sobě skoro kouzelnější než samotný děj. I pro samotnou autorku jsou velmi důležitá, na svých internetových stránkách¹⁷¹ takto popisuje „proces pojmenovávání“:

Shromažďovala jsem neobvyklá jména, která by se mi mohla hodit. Miluju jména, pročítání jejich seznamů je pro mě jako pohled na hromadu rozbalených dárků, každé z nich reprezentuje celou osobu.

Moje jména pocházejí z válečných pomníků, telefonních seznamů, vývěsních štítů. Jsou to jména svatých nebo pocházejí z těch ničemných knih typu „Jak se bude jmenovat...“ Ale některá jména si také vymyslím, jedno z mých nejoblíbenějších je samozřejmě „quidditch“¹⁷²(...).

J. K. Rowlingová ovšem často vytváří tzv. „mluvící jména“, tedy jména, která něco vypovídají o charakteru či vzhledu postavy, a proto je také u těchto knih podle mého názoru důležitý překlad. Myslím, že český překlad patří k těm nejkvalitnějším právě proto, že značná část jmen je zde přeložena. Překladatel **Pavel Medek** říká¹⁷³, že je tomu tak také proto, že když se objevila první kniha o Harrym, byla považována za „čistokrevnou“ dětskou literaturou a u ní je zvykem většinu jmen překládat, aby byla dětem bližší.

Nicméně ne ve všech jazycích tomu tak je. Němci nemají přeložen téměř žádný místopisný název a Harry tak u nich chodí do **Hogwarts** a patří do koleje s názvem **Gryffindor**. Na druhou stranu mají, jak jsem již dříve zdůrazňovala, zajímavým způsobem přeloženo **Zrcadlo z Erisedu**. To, že Němci nepřekládají některá anglická jména, není zase tolik překvapivé, protože jde přece jen o příbuzný jazyk. Nechápu ovšem slovenskou překladatelku **Olgu**

¹⁷¹ www.jkrowling.com

¹⁷² V českém překladu famfrpál

¹⁷³ Osobní rozhovor, leden 2007

Kraľovičovou, která většinu jmen a místopisných názvů přejímá a pouze je přizpůsobuje slovenskému skloňování.

Že to opravdu může být na škodu dokazuje **Pavel Medek** na příkladě slova **jarvey**. Jde o zvíře, které *se vyskytuje v Británii, Irsku a Severní Americe. Prakticky ve všem se podobá přerostlé fretce, od níž se liší jen tím, že umí mluvit. Skutečný rozhovor však přesahuje (jeho) duševní schopnosti... který se proto obvykle omezuje na krátké (a často vulgární) fráze, jež ze sebe chrlí v téměř nepřetržitém proudu.*¹⁷⁴

Medek uvádí, že anglické slovo **jarvey** znamená drožkář a drožkáři měli kdysi v Anglii podobnou mluvu jako u nás dlaždiči. Proto se v českém překladu **jarvey** jmenuje **dlaždičoun**, kdežto na Slovensku mají **žarveje**, což ovšem nevypovídá vůbec nic o povaze zmiňovaného kouzelného zvířete.

Dalším takovým sporným příkladem ze slovenského překladu může být **Oclumency** – v českých knihách přeložena jako **nitrobrana**. Je to disciplína čar a kouzel, kterou v 5. díle Harryho nepřilíš úspěšně učí profesor **Snape**. A právě Snape ji definuje jako *kouzelnou obranu vlastní mysli proti narušení zvenčí*.¹⁷⁵ **Pavel Medek** říká, že mu dlouho trvalo, než vymyslel českou variantu (která je odvozena z latinského *occlu* – *zavřít, zabránit* a kontextu), takže ho pak zarazilo, že Slováci tomuto předmětu říkají jednoduše **oklumencia**.

Ondřej Müller, programový ředitel nakladatelství Albatros a jeden z odpovědných redaktorů českého vydání dodává¹⁷⁶, že za množství přeložených jmen vděčíme mimo jiné tomu, že u nás Harry Potter začal vycházet poměrně brzy. Tedy v době, kdy ještě nebyl pod tak přísnou kuratelou společnosti **Warner Bros. Entertainment Inc.** Důkazem toho může být problém, který měl Albatros s vydáním knížečky *Fantastická zvířata a kde je najít*. Jde vlastně o jednu z knih, kterou Harry ve vyučování běžně používá a Rowlingová ji napsala a vydala, aby podpořila nadaci **Comic Relief**. Knížka obsahuje mimo jiné klasifikaci ministerstva kouzel, úvod do maziologie, stručnou historii, ale především seznam a popis všech známých zvířat vyskytujících se v kouzelném světě. A právě jména těchto zvířat chtěla Warner Bros. ponechat nepřeložená. Což bylo pochopitelně problematické, protože v knížce jsou i zvířata,

¹⁷⁴ Fantastická zvířata a kde je najít, str. 31

¹⁷⁵ Harry Potter a Fénixův řád, str. 480

¹⁷⁶ Osobní rozhovor, leden 2007

která se již v příbězích vyskytla a mají tedy svoji, českou variantu. Jako například jména všech draků, se kterými bojují studenti v Turnaji tří kouzelnických škol. **Norský ostrohřbetý** by tak byl **norwegian ridgeback**¹⁷⁷ a **rarachové**, které na třídu ve své první hodině vypustil profesor Lockhart by se náhle jmenovali **pixies**¹⁷⁸. Albatros to nakonec vyřešil kompromisem – jména zvířat přeložil a v závorce uvedl jejich znění v originále.

Už víme, že si J. K. Rowlingová libuje v náznacích. Proto jsou často významy jmen zašifrovány v nejrůznějších hádankách, které nepostřehne ani ten nejpečlivější čtenář. To působí překladatelům nemalé potíže. Rowlingová ráda zmiňuje postavy, které se později rozvinou v plnohodnotný charakter, jen tak mimochodem. A tak se ze zdánlivě bezvýznamných a okrajových postav vyvinuly charaktery velmi důležité pro celou zápletku.

V prvním díle se například **Hagrid** zmiňuje o **Siriusovi Blackovi**, od kterého si půjčil létající motorku (*Pučil mně ji mladej Sirius Black.*¹⁷⁹). Z nerudné sousedky **paní Figgové** se v pátém díle vyklube moták, který toho o kouzelném světě mnoho ví. A také **Mundungus Fletcher**, který měl na začátku páté knihy Harryho hlídat, ale dal přednost podivným obchodům s kotlíky, vstupuje na scénu mnohem dřív.

Problém vznikl, když se v jednom z dílů objevuje jméno **Lovegood**. Je zmiňována celá kouzelnická rodina¹⁸⁰, ovšem protože se zdánlivě jednalo o okrajové postavy, nepokládal překladatel za nutné jméno překládat. V pátém díle ale poznáváme **Lenku Láskorádovou**, v originále Lenu Lovegood. **Lenka Láskorádová** je zároveň jméno, o jehož překladu mnozí pochybovali. **Pavel Medek** volbu Lenky zdůvodňuje tím, že se rýmuje **Lenka/Střelenka**. Příjmení **Láskorádová** (což je vlastně téměř doslovný překlad) po profesorce **Prýtové** či **Brumbálovi** podle mého názoru tak nemůže nikoho příliš překvapit.

Z takovýchto nečekaných obrátů pochopitelně plyne řada problémů pro překladatele, protože v průběhu série nevěděli, co mohou v dalších knihách od Rowlingové očekávat. Netušili, jak se bude děj vyvíjet a kdo se stane plnohodnotnou postavou. Příkladem za všechny jsou tajemné iniciály **R. A. B.**, které během čekání na poslední díl vyvolaly nejednu bouřlivou

¹⁷⁷ Fantastická zvířata a kde je najít, str. 33

¹⁷⁸ Fantastická zvířata a kde je najít, str. 56

¹⁷⁹ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 19

¹⁸⁰ „Ne, Lovegoodovi už jsou týden tam a Fawcettovi nesehnali lístky,“ řekl pan Diggory. (Harry Potter a Ohnivý pohár, str. 62)

diskuzi. Překladaři nezbylo nic jiného, než je ponechat v originálním znění. Tentokrát však nebudou žádné dodatečné opravy nutné – již víme, že se pod nimi skrýval **Siriusův** bratr **Regulus Arcturus Black**.

Již několikrát jsem upozorňovala na to, že J. K. Rowlingová svými náznaky a zmiňováním „jen tak mimochodem“ již vychovala čtenáře, aby si všímali opravdu každého sebemenšího náznaku. Ovšem to se jí svým způsobem vymstilo, konkrétně v případě postavy jménem **Mark Evans**.

Mark Evans je také zmíněn jen tak „mezi řečí“ v pátém díle, když se Harry ptá **Dudleyho**, koho zmlátil se svou partou dnes: „Zase nějakého desetiletého kluka? Vím, že předevčírem večer to odnesl Mark Evans...“¹⁸¹. Důvod, proč zrovna toto jméno čtenáře tolik zaujalo, je prostý – Harryho matka se za svobodna jmenovala Evansová, a tak začaly vznikat nejrůznější teorie o tom, že by mohlo jít o nějakého utajovaného Harryho bratra. To však J. K. Rowlingová vyvrací a tvrdí, že jméno Evans použila bez jakéhokoli dalšího záměru, čistě jen proto, že patří k běžným britským jménům. Ovšem způsob, jakým tento fakt sděluje čtenářům a fanouškům na svých internetových stránkách¹⁸² rozhodně stojí za zmínku:

Na otázku, jaký význam, pokud vůbec nějaký, má Mark Evans, nemohu odpovědět hned, protože nejprve musím naplánovat, jak ukrýt svou rodinu. Sehnat falešné pasy, jednosměrnou letenku do Bolívie a dvaceti-čtyřhodinovou ozbrojenou ochranu zabere nějaký čas. Proč bych se měla uchýlit k takovým zoufalým krokům? Protože až uslyšíte odpověď, budu muset v zájmu vlastní bezpečí zmizet.

Předtím, než to prozradím, se pokusím o chabou preventivní ochranu. Zaprvé, všichni spřádáte velmi důmyslné teorie o Marku Evansovi, takže si myslím, že uvítáte šanci slyšet o něm pravdu. Zadruhé, pokusila jsem se nezvyšovat naděje či očekávání tím, že jsem přidala rozhodující slova „pokud vůbec nějaký“ do vaší otázky. Zatřetí... není žádné zatřetí. Jenom zabíjím čas.

(Hluboce se nadechne)

¹⁸¹ Harry Potter a Fénixův řád, str. 18

¹⁸² www.jkrowling.com

Mark Evans... není nikdo. Není nikdo v tom smyslu, že členové Dudleyho gangu i jeho oběti nejsou nikým, jen lidmi v pozadí, kteří potřebují jména, ale nemají žádnou jinou roli než být komparsem. Nemohu vinit nikoho jiného než sebe. Sirius Black, paní Figgová a Mundungus Fletcher byli také zmíněni jen mimochodem předtím, než se stali plnoprávními charaktery. Pravda je, že jakmile jste mě na to upozornili, uvědomila jsem si, že Mark Evans opravdu vypadá jako někdo z těch charakterů „tady je, jen náhodný kolemjdoucí, nestarejte se o něj, vsadím se, že si ho sotva všimnete“, který se náhle, uprostřed sedmé knihy stane charakterem „Ha ha! Ano, Mark Evans je zpět, naivkové, a on je klíčem ke všemu. On je Princ dvojí krve, Harryho prateta, Nebelvírův dědic...“

Takže proč – PROČ – (slyším jak křičíte) – jsem mu dala příjmení „Evans“? No, věřte mi, nemůžete toho litovat víc, než činím nyní já. „Evans“ je běžné jméno; moc jsem to nepromyslela, nepřipravovala jsem žádnou falešnou stopu. Mohla jsem ho klidně nazvat „Smith“ nebo „Jones“ (nebo „Black“, „Thomas“ či „Brown“, což všechno by mě také dostalo do potíží). Takže tak to je. Auto s falešnou značkou je za dveřmi a já si musím přilepit bradku. Sbohem.

4.2 Hlavní hrdinové a jejich jména

Harry Potter a vlastní jména je zkrátka téma, které si zcela jistě zaslouží vlastní kapitolu. Nechci tvrdit, že pro jiné knihy není autorská „slovotvorba“ nijak příznačná – zvláště jde-li o knihy pro děti. Jména Rowlingové mají však vedle originálních nápadů špetku čehosi tajemného, a proto čtenáře motivují, aby pátral po tom, co se za nimi skrývá, jak byla vytvořena. Pochopitelně pak často dochází k určitému přeinterpretování, snaze najít za každým písmenkem nějaký skrytý význam. Následující část kapitoly by tedy měla být jakousi etymologií (a někdy budu záměrně zmiňovat i tu etymologii chybnou) jmen a postav, ale také míst či předmětů.

Harry Potter a rodina

Hlavní hrdina má v té nejrůznější spleti jmen, která bude následovat, jméno na první pohled téměř obyčejné a bezpříznakové. Má to určitě nějaký význam – třeba ten, že zůstává stále normální a svůj, i když vstoupí do kouzelného světa a zjistí že není jen obyčejný kluk.

Existují mnohá vysvětlení, proč se jmenuje právě tak, jak se jmenuje. Rowlingová měla údajně v dětství nejlepšího kamaráda jménem **Ian Potter** a **Harry** je prý její nejoblíbenější chlapecké jméno. To je však pravda jen napůl. Potterovi sice bydleli v sousedství Rowlingových, ale zas tak velké přátelství jejich děti nepoutalo. Sama Rowlingová k tomu říká¹⁸³:

Vždycky se mi moc líbilo jejich jméno, asi protože jsem moc neměla ráda to vlastní „Rowling“ poskytovalo prostor tak žalostným vtipkům jako Rowling stone, Rowling pin¹⁸⁴ a tak podobně. Ovšem (Ian Potter) začal v novinách prohlašovat že on je Harry. A jeho matka vykládala novinářům, že jsme se oblékali jako kouzelníci. Nic z toho není pravda, ve skutečnosti jediné, co si v souvislosti s tím chlapcem pamatuji, je, že jezdil „Chopperem“, což byla motorka, kterou v sedmdesátých letech chtěli všichni, a že jednou hodil kamenem po Di¹⁸⁵, za což jsem ho pořádně praštila přes hlavu plastickým mečem. (Já jsem byla jediná, kdo směl po Di házet věci.)

Sean Smith ve své knize píše, že **Ian Potter** jednou přesvědčoval J. K. Rowlingovou o tom, že tlustý šťavnatý slimák je vynikající pochoutka¹⁸⁶, což se jeví zajímavě v souvislosti s tím, co se přihodilo Ronovi v druhém díle, kdy vlastně donutil sám sebe zvracet slimáky. Otázkou je, nakolik je toto pravdivé s ohledem na předešlá tvrzení o Ianu Potterovi.

Já osobně si myslím, že jedním z důvodů, proč se hrdina jmenuje právě **Harry Potter**, je také určitá zvukomalebnost, souzvuk či hraní si s písmenky, což je pro Rowlingovou v utváření jmen velmi typické a najdeme to i v dalších příkladech. Mám konkrétně na mysli zdvojené souhlásky **RR** a **TT**.

Jako zajímavost dodávám, že když měl v Čechách vyjít první díl, překladatel spolu s redaktorem vážně uvažovali, zda by se **Harryho** jméno nemělo přeložit – vznikl by tak **Jindra Hrnčíř** (*Potter* znamená *hrnčíř*). Odpovědný redaktor **Ondřej Müller** potvrzuje, že to skutečně byla jedna z variant, ovšem **Pavel Medek**, překladatel, říká, že šlo spíše takový prchavý nápad a že by nemělo smysl Harryho příjmení překládat, protože není významové.

¹⁸³ www.jkrowling.com

¹⁸⁴ Rolling-pin v angličtině znamená váleček na těsto

¹⁸⁵ Mladší sestra J. K. Rowlingové

¹⁸⁶ Sean Smith - Sen jménem Harry Potter, str. 21

Harryho otec se jmenoval **James Potter** Jeho křestní jméno je anglická varianta jména *Jakob*, které má význam *bůh ochraňuj*.¹⁸⁷ A vlastně ochraňuje svého syna i po smrti – Harryho Patron má vždy podobu jelena, tedy zvířete, v které se James jako zvěromág měnil. Jeho manželka **Lily Potterová** měla jméno podle květiny *lilie*, jež značí *nevinnost* a *čistotu* (proto je také Panna Marie velmi často zobrazována s lilí¹⁸⁸). Možná nám to naznačuje, že Lily byla matkou neobyčejného a zázračného dítěte. A navíc, lilie je atribut všech křesťanských mučedníků.

Ron Weasley a rodina

Ron Weasley je jediný z tří hlavních charakterů, jehož jméno Rowlingová nikdy nezměnila, byl Weasleym od začátku do konce. V debatách o překladech Harry Pottera od počátku zaznívá otázka, zda by nebylo lepší počestit i jeho jméno: *weasel* je *lasička*, celá rodina je lasičkovitě zrzavá a v angličtině je slovo *weasel* také nadávka, jež tu nese jistý sociální náboj (*Weasleyovi* jsou „kouzelníci-proletáři“ a malfoyovská honorace je bez rozpaků uráží).

Také to se překladatelům trochu vymstilo: v pátém díle nadává **Malfoy** Weasleyovi *Weasel King* (Král Lasička), ale v češtině zbylo jen méně expresivní *králíčku*¹⁸⁹, které jistě tolik nevyzní. Ovšem abych pravdu řekla, nevím, jak by vypadal **Ron Lasička** vedle **Harry Pottera** a **Hermiony Grangerové**.

Artur je otec rodiny a jeho jméno nejspíš odkazuje na legendárního krále **Artuše** a za zmínku stojí, že král Artuš vedl válku proti římskému císaři jménem **Lucius**¹⁹⁰. Také existuje jistý **Arthur Wellesley**, první vévoda **Wellingtonský**, velký britský vojevůdce a státník, který roku 1815 porazil Napoleona v bitvě u Waterloo a na Vídeňském kongresu se účastnil dohod o novém uspořádání Evropy.¹⁹¹ Možná že i **Artur Weasley** má před sebou velkou politickou kariéru. Jméno **Molly** pochází nejspíš z anglického *mollycoddle*, což znamená *hýčkat* a *rozmazlovat*, tedy celkem trefné jméno pro tuto starostlivou a oddanou matku velké rodiny.

Percy je celým jménem Percival a také on souvisí s králem Artušem. Patřil do jeho královské družiny a známý je hlavně díky eposu **Wolframa von Eschenbacha**, ve kterém jde o pověst

¹⁸⁷ František Kopečný – Průvodce našimi jmény, str. 77

¹⁸⁸ www.geocities.com/morgenglant/hp/#Kiste

¹⁸⁹ Harry Potter a Fénixův řád, str. 577

¹⁹⁰ www.theninemuses.net

¹⁹¹ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, VI. svazek, str. 706

o hledání Svatého grálu¹⁹². Jména ostatních dětí se často shodují se jmény nejružnějších známých králů: **William (Bill)**, **Charles (Charlie)** a **George**. Ovšem je **Ginny** celým jménem **Ginevra** (tedy také jméno z artušovských legend) a ne **Virginia**, jak by se nabízelo¹⁹³ a J. K. Rowlingová říká, že je první dívka narozená v rodině Weasleyů po několika generacích. K rodinné historii ještě dodává, že dvojčata **Fred** a **George** mají narozeniny kdy jindy než 1. dubna – tedy na apríla.¹⁹⁴

Hermiona Grangerová

Hermionino křestní jméno tvoří mužská podoba jména *Hermes*¹⁹⁵, které nesl řecký bůh výřečnosti, což se pro nejpovídanější členku slavné trojice opravdu hodí. **Ondřej Müller** dodává, že v souvislosti s překlady jmen ostatních postav se uvažovalo i o překladu jména Hermiona – byla by z ní pak **Hermína** –, ale nakonec se od toho upustilo. Možná, že je to trochu škoda.

V *Zimní pohádce* od **Shakespeara** se postava jménem **Hermiona** změní v sochu a totéž se stane **Hermioně Grangerové** poté, co ji napadne bazilišek¹⁹⁶. Rowlingová sama přiznává, že jméno z této hry převzala: *Ráda chodím do divadla. První hra, kterou jsem kdy viděla, byla ve Stratfordu nad Avonou. Bylo to na výletě se školou a viděli jsme Shakespearova Krále Leara a také Zimní pohádku – tam jsem objevila jméno Hermiona.*¹⁹⁷

Britští čtenáři si však se jménem Hermiona nevěděli pořádně rady a mnohokrát se autorky dotazovali, jak se má vlastně vyslovovat. **Rowlingová** jim to opravdu obratně vysvětlila ve 4. díle, kde to Hermiona učí **Viktora Kruma**:

Hermione was now teaching Krum to say her name properly; he kept calling her “Her-my-own.”

“Her-my-oh-nee,” she said slowly and clearly.

“Herm-own-ninny.”

¹⁹² <http://de.wikipedia.org/wiki/Parzival>

¹⁹³ Není tedy pojmenována, jak se někteří domnívají, po královně *Elizabeth*, které se říkalo *Královna panna – The Virgin Queen*.

¹⁹⁴ www.jkrowling.com

¹⁹⁵ František Kopečný – Průvodce našimi jmény, str. 71

¹⁹⁶ V knize *Harry Potter a Tajemná komnata*

¹⁹⁷ Lindsey Fraser - *Conversations with J. K. Rowling*, str. 31

“Close enough,” she said, catching Harry's eye and grinning.¹⁹⁸

Viktorovo *Her-my-own* je v podstatě docela pěkné vyznání, v překladu to totiž znamená něco jako *Ona-má-vlastní*. Ovšem varianta s „ninny“ už tak milá není, *ninny* je anglicky pitomec či husa.

Zajímavé také je, že editor první knihy po autorce chtěl, aby vyškrtla scénu, ve které Harry, Ron a Hermiona bojují s trollem¹⁹⁹. Rowlingová říká, že přestože akceptovala většinu z jeho drobných úprav, za touto scénou si tvrdě stála: *Hermiona, bůh jí žehnej, je tak moc protivná a otravná v první části Kamene mudrců, že jsem cítila, že to potřebuje něco doslova obrovského, aby se dala dohromady s Harrym a Ronem.*²⁰⁰

Myslím, že Rowlingová udělala dobře, když si prosadila zachování právě této scény, bez ní by opravdu náhlé přátelství Hermiony s Harrym a Ronem vyznělo poněkud nepřirozeně.

4.3 Jména ostatních důležitých postav

Albus Brumbál

Křestní jméno bradavického ředitele **Albus** znamená v latině *bílý*, což je vskutku přiléhavé pro kouzelníka s dlouhými bílými vlasy a stříbrným vousem. Navíc z něj činí perfektního protivníka toho nejznámějšího a nejnebezpečnějšího černokněžníka.

Jeho příjmení v originále zní **Dumbledore** a ve staré angličtině je výrazem pro *čmeláka*. Rowlingová říká, že toto jméno vybrala, protože *v mé představě je to laskavý čaroděj, který je pořád v pohybu a mumlá si něco pro sebe. A také mám ráda zvuk toho slova.*²⁰¹

Český Brumbál je vlastně doslovným překladem, protože **Pavel Medek** říká, že brumbál je staročeské slovo pro čmeláka. Ne všude se ovšem podařilo docílit takové věrohodnosti:

¹⁹⁸ *Hermiona právě učila Kruma správně vyslovovat její jméno: pořád jí totiž říkal Herm-jóna.*

„Her-mi-o-na,“ slabikovala pomalu a zřetelně.

„Herm-iou-na.“

„To už je skoro dobře,“ řekla, a když postřehla Harryho pohled, usmála se na něho (Harry Potter a Ohnivý pohár, str. 331)

¹⁹⁹ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 162-168

²⁰⁰ www.jkrowling.com

²⁰¹ Lindsey Fraser - Conversations with J. K. Rowling, str. 55

v italských verzích vystupuje profesor **Silencio**. Překladatel nejspíš vycházel ze slovíčka „dumb“, což v angličtině znamená němý.²⁰²

Severus Snape

Ředitel zmijozelské koleje, učitel lektvarů a zároveň Harryho nejneoblíbenější učitel. Důvodem, proč je právě Snape negativní osobou, je prý někdejší učitel chemie J. K. Rowlingové, kterého opravdu neměla v oblibě²⁰³.

Ovšem **Snape** není líčen jako klasická negativní postava, alespoň se nám to Rowlingová od prvního dílu pokouší všemi možnými způsoby vyvracet. Pracuje pro Fénixův řád a je tudíž na **Brumbálově** straně. Tímto faktem ovšem otrásl události z šestého dílu, kde Snape Brumbála zabije²⁰⁴.

Není až tak důležité, že vlastně neměl na výběr kvůli tomu, že se zavázal „neporušitelným slibem“ **Narcise Malfoyové**²⁰⁵, hlavní je, že Brumbál zemřel právě jeho rukou. To totiž poskytovalo prostor úvahám o tom, že Snape pracuje jako jakýsi dvojitý agent – zdánlivě na straně Brumbála a dobra, ve skutečnosti však na Voldemortově straně, straně černé magie, straně zla.

Já osobně jsem však věřila, že Snape je v zásadě pozitivní figura. Domnívám se, že byl tak trochu tragickou postavou celé série: na první pohled zlý a nenáviděný, ovšem na druhé straně jej musí po přečtení 7. dílu každý litovat, když nám J. K. Rowlingová v jedné z nejpodařenějších kapitol závěrečné knihy osvětlila jeho pohnutý životní osud. Podle mě je Snape jedna z postav s nejlépe vykreslenou psychologií. Vše, co dělá a jak se chová má své kořeny v jeho minulosti a Rowlingová to v *Harry Potterovi a relikviích smrti* jen potvrzuje.

Byla jsem přesvědčená, že právě Snape bude jednou z avizovaných „mrtvol“ v závěrečné sedmé knize. Domnívala jsem se se, že zemře jako hrdina, když bude zachraňovat Harryho. To, že byla jeho smrt v podstatě zbytečná, jen stvrzuje tragiku jeho charakteru.

²⁰² Lindsey Fraser - Conversations with J. K. Rowling, str. 55-56

²⁰³ Viz kapitola o Harry Potter a britské školství

²⁰⁴ Harry Potter a princ dvojí krve, str. 488

²⁰⁵ Harry Potter a princ dvojí krve, str. 36

Co se etymologie jeho jména týká, sloveso *snape* ve staré angličtině znamená *vytýkat*, *kárat*.²⁰⁶ Pak existuje ještě sloveso *snap*, které mimo jiné znamená *vyštěknout*, *vyřiknout* či *okřiknout*. **Severus** je latinským výrazem pro *krutý*, *hrubý*, *mrzutý*, ale také *přísný*, *svědomitý* a *vážný*. Celé jméno tedy v podstatě dokonale vystihuje Snapeovu povahu. Zajímavé také je, že v historii najdeme římského císaře jménem *Lucius Severus*.

V šestém díle se také dozvídáme, že **Severus Snape** si kdysi říkal **princ dvojí krve**²⁰⁷. Zmiňuji to zde jen proto, že si myslím, že je více méně chybou psát toto s malým P²⁰⁸. Je sice pravda, že to nebyla skutečná přezdívka, protože mu tak nikdo neřikal, říkal si tak sám. To však podle mého názoru není rozhodující. Domnívám se, že princ dvojí krve není žádný titul, plní funkci přezdívky.

Minerva McGonagallová

Ředitelka nebelvírské koleje, učitelka přeměňování a zástupkyně ředitele Brumbála. **Minerva** je římská bohyně moudrosti²⁰⁹, stejně jako řecká **Athéna**, tedy jméno hodné její důstojnosti. Příjmení **McGonagall** ovšem nesl pravděpodobně nejhorší známý anglicky píšící básník – **William Topaz McGonagall**.²¹⁰ Čím by si to tato přísná ale spravedlivá profesorka zasloužila opravdu netuším.

Kornelius Popletal

Poněkud nemotorný ministr kouzel má také velmi příhodné jméno. V originále zní jeho příjmení **Fudge** a znamená *přikrášlit* či *překrucovat*, nebo také *vyhnout se* či *uskočit*. Tedy přesně odpovídá jeho chování v 5. díle, když odmítá uznat, že **Voldemort** se vrátil. Česká varianta **Popletal** se více blíží jeho charakteristice z předchozích dílů, kde byl prezentován právě jako popleta a zmatkař, kterému Brumbál každé ráno posílá na ministerstvo sovu s radami co a jak.

²⁰⁶ www.theninemuses.net

²⁰⁷ V originále the Half-Blood Prince

²⁰⁸ Tak je tomu v českém překladu, i samotná kniha se jmenuje Harry Potter a princ dvojí krve

²⁰⁹ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, IV. svazek, str. 260

²¹⁰ www.theninemuses.net

V historii také najdeme papeže jménem **Kornelius**, který proslul svou mírností vůči lidem, jež se vzdali křesťanské víry a byli tedy pronásledováni. Byl však vyhoštěn a později umučen. Zajímavé je, že jeho následník se prý jmenoval **Lucius**...²¹¹

Rufus Brousek

Nový ministr kouzel, poprvé se objevuje v šestém díle. Jeho originální příjmení je **Scrimgeour**. **Pavel Medek** říká, že když se pídil po původu tohoto jména, narazil jen na nějaký starý skotský rod ze 17. století a připadalo mu hloupé, aby po pěkně česky znějícím **Popletalovi** nastoupil ministr Scrimgeour. A tak se, mimo jiné také kvůli složité výslovnosti, rozhodl najít jméno podle charakteru postavy: místo neschopného poplety přichází někdo, kdo má všechny postavit do latě, udělat nový vítr. Ministr Brousek

Sirius Black

Jméno **Sirius** dokonale odpovídá zvířeti, v které je tento zvěromág a Harryho kmotr schopen se přeměnit, tedy velkému černému psovi. Dostal ho nejspíše podle stejnojmenné hvězdy, která je často také nazývána Psí hvězdou²¹². Tato hvězda byla jako Sirius pojmenována proto, že je nejjasnější na obloze – řecké *seirios* totiž znamená *zářící*.

Ve světě kouzel se této hvězdě připisovala velká důležitost. Například starým Egyptanům sloužila jako mezník jejich kalendáře. V první letní den vychází Sirius těsně před sluncem a tento den se ve starém Egyptě považoval za Nový rok. V angličtině se dnes dlouhým letním dnům říká „*psí dny*“, protože jejich příchod ohlašuje právě Sirius.

Podoba černého psa je pro **Siriuse Blacka** příhodná také kvůli jeho přezdívce. Kouzelní černí psi se za tajemných okolností objevovali na celém světě a v Británii měli několik různých pojmenování. Důležité v tomto případě je však to z hrabství Staffordshire ve střední Anglii, kde mu říkali jménem, které používá i Sirius – **Padfoot** neboli **Tichošlápek**.²¹³

²¹¹ www.theninemuses.net

²¹² David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 17

²¹³ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 18

Mnozí lidé tyto psy považovali za předzvěst smrti a přesně tak vykládá první Harryho setkání se Siriusem profesorka **Trelawneyová**²¹⁴ (Říká mu **Smrtonoš** – v originále **Grim**, což je další běžně užívané jméno).

Za povšimnutí stojí, že i další příslušníci rodu **Blacků** mají jména podle hvězd. Siriusův strýček **Alfard**, který mu přenechal peníze a také byl z rodu vyloučen, má stejné jméno jako nejjasnější hvězda v souhvězdí Hydra²¹⁵. Siriusův bratr **Regulus** se zase jmenuje stejně jako hvězda ze souhvězdí Lva a jeho jméno zároveň znamená mladý král či princ - není divu, byl mladším bratrem.

Nakonec si dovolím malou poznámku ke skloňování jména **Sirius** a jemu podobných (*Lucius*, *Regulus*...) v českých překladech. Překladaelé neutvářejí další pády tak, že by koncovku přidali k základu jména (tedy *Siria*, *Siriovi*, *Siriem* atd.), ale nechávají zde latinskou nominativní koncovku (*Siriuse*, *Siriusovi*, *Siriusem* atd.). I na toto téma se strhla nejedna debata – mnozí tvrdili, že takové skloňování není spisovné. To je ovšem sporné, například brněnská **Příruční mluvnice češtiny** připouští některá kolísání u vlastních jmen tohoto typu, např. *Mathesia/Mathesiuse/Mathesiusa* nebo *Krameria/Krameriuse/Krameriusa*²¹⁶.

Možná to někoho takříkajíc „tahá za uši“, ale myslím že překladaelé tuto variantu zvolili, protože zní hovorověji a tak nějak patří k „běžným jménům“. **Pavel Medek** dodává, že zde přece nejde o latinu. Navíc v knihách je více jmen s podobným zakončením, u kterých by takové skloňování působilo skutečně archaicky (jako např. **Rubeus** či **Albus**). Proto i já ve své práci uvádím v souladu s překladem tvary jako *Siriuse* či *Luciuse*.

Neville Longbottom

Inspirací pro postavu **Nevilla Longbottoma** byl možná jeden z dávných spolužáků J. K. Rowlingové. Autorčina tehdejší přítelkyně ho popisuje jako *chlapce, který vypadal mladší než my ostatní, kudrnatý s nevinným výrazem. Byl hrozně nesmělý, mluvil potichu. Byl šikanován nejvíc ze všech.*²¹⁷

²¹⁴ Harry Potter a vězeň z Azkabanu, str. 98

²¹⁵ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, I. svazek, str. 105

²¹⁶ Kol. autorů – Příruční mluvnice češtiny, str. 270-271

²¹⁷ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 61

Jméno Nevilla Longbottoma není vlastně vůbec zajímavé. Zmiňuji ho zde jen proto, že jeho charakter postupně získává na důležitosti. Ze zdánlivě nenápadné postavy se vyvinul v někoho, kdo může být v určitém smyslu protipólem Harry Pottera. A to díky obsahu oné věštby **Sibyly Trelawneyové**, která svým způsobem Harryho zbavuje jeho jedinečnosti a kterou si byl až doposud téměř každý obyvatel kouzelného světa či čtenář jistý. Od té doby, co známe znění věštby, není Harryho předurčenost tak jednoznačná.

V této věštbě se ve zkratce praví, že Pána všeho zla (tedy **Voldemorta**) porazí ten, jenž se narodil *těm, kteří se mu již třikrát postavili, na samotném sklonku sedmého měsíce roku...*²¹⁸ Tímto narozeným na konci července však není jen Harry, je jím rovněž Neville Longbottom a mohl být tedy také tím očekávaným vyvoleným. Ovšem Voldemort si vybral Harryho, vybral si chlapce, kterého pro svou osobu považoval za nejpravděpodobnější hrozbu. **Brumbál** to komentuje takto:

*A všimni si jednoho, Harry. Nevybral si čistokrevného čaroděje, což je podle jeho přesvědčení jediný druh čaroděje, jímž stojí za to být a s nímž má smysl se stýkat, ale chlapce smíšeného původu, jako je on sám. Viděl v tobě svou podobu dřív, než tě spatřil na vlastní oči, a když tě poznamenal tou jizvou, nezabil tě, jak měl v úmyslu, ale dal ti budoucnost a k ní sílu, která ti umožnila uniknout mu ne jednou, ale už čtyřikrát – což je něco, co se nepodařilo ani tvým ani Nevillovým rodičům.*²¹⁹

Myslím, že to, že Rowlingová sebrala Harrymu určitý cejch předurčení, byl geniální tah. Ona sama zcela jistě nechce, aby byl Harry glorifikován a uctíván jako nejčestnější hrdina. To je právě to, co činí její knihy tak zajímavé – to, že Harry neustále zůstává tím obyčejným klukem. A to je také důvod, proč si myslím, že ho v závěru série nenechala zemřít. Právě proto, že není tím klasickým hrdinou nemohl padnout v přímém boji nebo se obětovat jako nějaký mučedník pro dobro kouzelnické společnosti...

Z okolností věštby také vyplývá, že Harry toho má s Voldemortem čím dál tím více společného. Mnozí fanoušci v této souvislosti odkazují na podobnost s **Lukem Skywalkerem** a **Darthem Vaderem** z Hvězdných válek. Toto srovnání se může zdát na první pohled zcela

²¹⁸ Harry Potter a Fénixův řád, str. 770

²¹⁹ Harry Potter a Fénixův řád, str. 771

primitivním, ovšem odhlédneme-li od toho, že Voldemort není Harryho otcem, určité společné rysy tu najdeme.

Fleur Delacourová

Jméno krásnohůlské šampiónky tvoří francouzský výraz *Fleur De la Cour*, který v překladu znamená *dvorní květina* a je označení šlechtičny, což se pro tuto nesmírně krásnou dívku, jejíž babička byla víla, opravdu hodí. Ovšem v šestém díle jí **Ginny Weasleyová** dá nepříliš lichotivou přezdívku **Šišla**. To kvůli její výslovnosti a francouzskému akcentu.²²⁰ Ovšem v originále zní tato přezdívka ještě o něco hůř – **Phlegm**, což je jednak zní podobně jako Fleur, ale hlavně to v angličtině znamená hlen.

Šišla je sice moc pěkný a odpovídající překlad, ale český čtenář tak přichází o jeden rozměr. Rozměr, který je pro Rowligovou tak typický: hrátky se jmény a významy. Celá pátá kapitola se totiž v originále jmenuje *An Excess of Phlegm* (Přemíra hlenu). Český název této kapitoly je *Šišlavá nákaza*, což se mi nejeví jako odpovídající, copžak se někdo může od Fleur nakazit jejím šišláním?

V sedmé kapitole **Ginny** varuje Harryho (a **Pavel Medek** pěkně variuje zmiňovanou nákazu):
„*Být tebou, do kuchyně bych zrovna teď nechodila,*“ varovala ho. „*Je tam silně přešišláno.*“
„*Dám si pozor, abych se nenakazil,*“ usmál se.²²¹ (Harry)

V originále stojí:

„*I wouldn't go in the kitchen just now,*“ she warned him. „*There's a lot of Phlegm around.*“
„*I'll be careful not to slip in it.*“ Harry smiled.²²²

Rodina Malfoyova

Příjmení **Malfoy** je odvozeno od latinského slova *maleficus* – *zločinný, škodlivý*. Ve středověku se tohoto slova používalo v souvislosti s čarodějnicemi, jejichž zlá kouzla se označovala za *maleficia* a jedna z prvních a zároveň nejznámějších knih o čarování a čarodějnictví se jmenovala *Malleus Maleficarum* (tedy *Kladivo na čarodějnice*). V angličtině

²²⁰ *Hrozně jsem se na něho těšila! Pamatuješ na moji sestru, na Gabrielu? Porřád jen mluví o Arrym Potterovi. Nemůže se dočkat, ažš tě zas uvidí.* (Harry Potter a princ dvojí krve, str. 80)

²²¹ Harry Potter a princ dvojí krve, str. 111

²²² „*Být tebou, do kuchyně bych zrovna teď nechodila,*“ varovala ho. „*Je tam všude spousta hlenu.*“
„*Dám si pozor, abych do toho nespádl/nesklouzl,*“ usmál se Harry.

maleficient znamená zlý, škodlivý, zločinný a *Mal foi* je francouzský výraz pro špatnou víru.²²³

Není tudíž příhodnějšího jména pro kouzelnickou rodinu, která má velmi blízko k lordu **Voldemortovi**.

Draco je student Zmijozelu a Harryho úhlavní školní nepřítel. Jeho křestní jméno má v latině dvojitý význam – *drak* a *had*. Není tedy nijak překvapivé, že **Draco Malfoy** patří právě do Zmijozelu. Navíc **Drakón** byl athénský zákonodárce, který zavedl příslovečně kruté tresty, známé jako *drakonicke*²²⁴. Ovšem nebyl jen špatný: posílil autoritu státu tím, že zakázal krevní mstu a vyhlásil rovnost občanů před zákonem. Věřila jsem, že i **Draco** se nakonec vybarví v jiném světle, podobě jako **Severus Snape**, ovšem na to již Rowlingové pravděpodobně nezbyl prostor, což činí z Draca mnohem obyčejnější charakter, než jsem čekala.

Křestní jméno Dracova otce je **Lucius**, což doslova znamená *narozený za denního světla*. To zrovna není příhodné jméno pro Smrtijeda, ale známe jiné a celkem podobné jméno, které znamená *přinášející světlo* – **Lucifer**. Lucifer byl jeden z andělů svržených Bohem za svou neposlušnost do pekel a později kníže pekel, ďábel pokušitel, který na sebe bere podobu anděla světla²²⁵. Tato paralela už je přece jenom o něco vhodnější. A navíc **Lucius**, stejně jako celá jeho rodina, má výrazně světlé vlasy – to by mohl být příměr k *andělu světla*.

Jméno Dracovy matky **Narcisy** má původ v řecké mytologii. Jde o příběh pohledného a samolibého mladíka jménem **Narcissus**, který se zahleděl do vlastního odrazu ve vodě, utrápil se nedosažitelnou láskou a byl proměněn ve stejnojmennou květinu.²²⁶

Vincent Crabbe a Gregory Goyle

Malfovi poněkud natvrdlí bodyguardi. Pokud prohodíme první písmena jejich příjmení dostaneme slova *grab* a *coile*, která znamenají přibližně *popadnout* a *ovinout*, tedy přesně to, co dělá had svojí kořisti.²²⁷ To je jedna z fanouškovských hrátek se jmény, nebrala bych ji tedy příliš vážně.

²²³ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 96-97

²²⁴ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, II. svazek, str. 177

²²⁵ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, III. svazek, str. 877

²²⁶ František Kopečný – Průvodce našimi jmény, str. 105

²²⁷ www.theninemuses.net

Jméno **Gregory Goyle** nám silně připomíná slovo *gargoyle* neboli *chrlič*, obludu, kterou vidáme pod střechami některých budov.²²⁸ Toto slovo má v angličtině také význam *ošklivec* nebo *šereda*. Původně je však odvozeno ze jména *Gargouille*, které nesl hadovitý drak z Francie a chrliče začali řemeslníci vytesávat právě podle této obludy. *Crabby* znamená *nevrlý* či *nabručený* a *podrážděný*, obě jména tedy opět přesně popisují charakter svých nositelů.

Cho Changová

Havraspárská chytačka a Harryho první láska. Jméno **Cho** pochází z japonštiny a znamená *velmi* či *nesmírně*. **Chang** se užívá také jako křestní jméno a označuje člověka, kterému to *rychle myslí*. **Cho Changové** to tedy „*velmi rychle myslí*“²²⁹, což opodstatňuje její zařazení do Havraspáru. *Cho Cho* v japonštině také znamená *motýl*²³⁰, a to by mohlo odkazovat na její krásu a mnohdy možná až přílišnou křehkost.

Rodina Dursleyova

Rodina Harryho nepříliš milujícího strýčka a tety. Jeho teta **Petunie** je pojmenovaná podle stejnojmenné květiny, která symbolizuje *hněv*, *zlost* či *vztek*.²³¹ Čili naprostý protiklad jména její sestry a Harryho matky **Lily**, která má také květinové jméno.

Harryho strýček se jmenuje **Vernon** a toto jméno má pravděpodobně původ v latinském slově *vernaculus*, jehož význam je *domácí*, *městský*. To celkem odpovídá Vernonově „maloměšťácké“ povaze a tomu, že odmítá přijmout cokoliv zvláštního a podivného, něco, co by nezapadalo do jeho běžného života.

Nejdůležitější člen rodiny a Harryho hrubý bratranec **Dudley** má jméno odvozené od anglického slova *dud* - *nefunkční*, *zmetkovitý* a v britském slangu také výraz pro *nudnou osobu*²³², takže si každý lehce odvodí, jak ho Rowlingová asi chtěla charakterizovat. Příjmení **Dursley** nemá žádný konkrétní význam, je to město poblíž autorčina rodiště.

²²⁸ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 50

²²⁹ www.theninemuses.net

²³⁰ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²³¹ František Kopečný – Průvodce našimi jmény, str. 111

²³² www.theninemuses.net

Dursleyovi jsou **mudlové**. To je pojmenování nekouzelníka, obyčejného smrtelníka. V originále **muggle**. *Mug* je v britském slangu výraz pro *hlupáka*, *troubu* či *pitomce*, čili je jasné, co si o nás, mudlech kouzelníci myslí.

Tom Rojvol Raddle

Rodné jméno lorda Voldemorta, Pána zla a nejobávanějšího černokněžníka všech dob. Jak nám on sám v druhém díle sdělí, jde vlastně o anagram spojení **Já, lord Voldemort**²³³. Českému čtenáři však uniká jedna zajímavá maličkost. V originále Voldemortovo původní jméno zní **Tom Marvolo Riddle (I am lord Voldemort)** a slovíčko **riddle** znamená *hádanka* nebo *rébus*, což v podstatě odpovídá údajnému způsobu vzniku jména lord Voldemort.

Samotné jméno **Voldemort** pochází z francouzského *Vole de mort*, což lze přeložit buď jako *unik/odlet od smrti, let smrti* nebo také *ten, který unikl smrti*.²³⁴ Souvisí to zcela jistě s Voldemortovou touhou stát se nesmrtelným.

Ludo Pytloun

Bývalý famfrpálový hráč Wimbournských vos v současné době vede odbor kouzelnických her a sportů na ministerstvu kouzel. Jeho křestní jméno **Ludo** znamená latinsky *hrát* nebo *sport*, ale také *dělat si iluze, podvádět* či *klamat*.²³⁵ *Ludo* je rovněž anglickým výrazem pro hru *člověče nezlob se*. Všechny významy jsou opravdu příhodné pro nositele tohoto jména, zvláště když si vzpomeneme, jak podvedl dvojčata **Weasleyova**. **Ludo** je však pouze zkrácená varianta od **Ludovit**²³⁶, jehož význam je *slavný bojem*, nebo také, a to je v tomto případě vhodnější, *vítěz her, vítězný*. Připomíná nám to jeho slavnou famfrpálovou kariéru.

Příjmení **Pytloun** zní v originále **Bagman**. Jedním z významů tohoto slova je *lichva*, nebo také *gangster*, který vybírá tzv. výpalné. Existuje ještě anglická fráze *the game is in the bag*, tedy *výhru máme v kapse*. Česká varianta **Pytloun** asi spíše vychází ze slova *bag – taška, pytel*. A navíc mám pocit, že spojení **Ludo Pytloun** v nás jakýmsi zvukomalebným kouzlem hlásek **O** a **U** vyvolává pocit, že jeho nositel je poněkud při těle, což skutečně je.

²³³ Harry Potter a Tajemná komnata, str. 264

²³⁴ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²³⁵ www.theninemuses.net

²³⁶ František Kopečný – Průvodce našimi jmény, str. 95

Profesor Kratiknot

Ředitel havraspárské koleje a učitel kouzelných formulí, v originále **Flitwick**, což také název jednoho anglického města. Ovšem pokud jeho jméno rozložíme, dostaneme slůvka *flit* a *wick*. *Flit* v angličtině znamená *poletovat, těkat*, což nám sice mnoho nenapovídá, ale toto slovo má ještě jeden význam – *dohořívát, dohasínat*. *Wick* je výrazem pro *knot*, proto máme nejspíš v českém překladu profesora **Kratiknota** jako určitou variantu *dohořívajícího knotu*.

Profesorka Prýtová

Ředitelka mrzimorské koleje a učitelka bylinkářství. Její příjmení v originále zní **Sprout**, což jednak znamená *ružičková kapusta*, ale také *rašit, pučet* a *vyrážet*, tedy celkem odpovídající jejímu oboru. Česká varianta **Prýtová** je odvozena od slova *prýt*, což je název pro stonek rostlin s listy a úžlabními pupeny²³⁷.

Sibyla Trelawneyová

Není snad vhodnějšího jména pro profesorku jasnovidectví. Její křestní jméno se shoduje se jménem slavných mytologických věštkyň původem z Malé Asie. Sibylské výroky se sepisovaly do tzv. *sibylských knih*, které se dostaly až do antického Říma a ve sporných či nebezpečných situacích sloužily jako podklad rozhodování senátu.²³⁸

Alastor Moody, Pošuk

Velmi podezřívavý bývalý bystrozor má také padnoucí jméno. **Alastor** znamená *pomsta, mstitel*.²³⁹ Tento výraz pochází z řecké mytologie a dodnes je termínem pro *krevní mstu*. **Moody** je anglicky *náladový, mrzutý, vrtošivý, nevrlý* a **Pošuk** v originále zní **Mad Eye**, tedy něco jako *šílené oko*, což odkazuje k jeho kouzelnickému oku. Český čtenář však podle jména nepozná, že dotyčný má něco s okem. Ví pouze, že je **Pošuk**, což je sice trefné, ale nevystihuje to celou charakteristiku postavy tak, jak asi chtěla Rowlingová.

Dolores Jane Umbridgeová

Hlavní bradavická vyšetřovatelka, první náměstkyně ministra, později i krátkou dobu ředitelka Bradavic a velmi nepříjemná, škodolibá osoba, na které snad nenajdete nic kladného. A má i odpovídající jméno: **Dolores** je španělský výraz pro *bolesti* a **Umbridge** je

²³⁷ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, V. svazek, str. 152

²³⁸ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, V. svazek, str. 614

²³⁹ www.theninemuses.net

v podstatě homonymum slovesa *umbrage* (*být dotčen, uražen cítit zášť*). Slovo *umbro* latinsky znamená *stínit, zastínit, zahalující se stínem* a astronomicky také *nejtemnější místo sluneční skvrny*²⁴⁰. Čili opravdu nic povzbuzujícího.

Argus Filch

Neodbytný bradavický školník má jméno převzato od **Arga** z řecké mytologie, pastýře s tisícem očí na těle²⁴¹. **Filch** je původně sloveso a znamená *štípnout* či *ukrást*, což by se mohlo týkat Filchovy zábavy zabavovat žákům vše, co se mu zamane (například Pobertův plánek).

Filch je také **moták**, člověk s kouzelnickým původem, který přesto neumí kouzlit. To možná vysvětluje jeho věčnou zášť vůči studentům – nejspíš to bude závist. V originále se moták řekne **squib** – *neúspěch, fiasko*, také *malá prskavka* nebo *satira* či *pamflet*. Ovšem musím říct, že český **moták** má možná o něco větší kouzlo.

Poppy Pomfreyová

Bradavická ošetřovatelka. Její křestní jméno **Poppy** znamená *vlíčí mák*, což je rostlina s léčivými účinky. Příjmení **Pomfreyová** na první pohled připomíná *pomme frites*, neboli *hranolky*. To by se však na jméno ošetřovatelky příliš nehodilo. Pomfreyová bude spíše variací slova *comfrey*, které je výrazem pro další rostlinu s léčivými účinky – *kostival*.²⁴² Má tedy také jméno odpovídající své profesi.

Rita Holoubková

Novinářka bez skrupulí a utajený zvěromág. V originále **Rita Skeeter**, její příjmení znamená *moskyt*, je to tudíž příhodné označení pro novinářský „obtížný hmyz“, který nám pije krev. Dalo by se spekulovat, zda si Rowlingová pomocí této postavy nevybílí svůj vztek na praktiky bulvárních žurnalistů. Podle **Seana Smithe**²⁴³ byla tato postava původně zakomponována již do prvního dílu: když Harry přijde poprvé s **Hagridem** do Děravého kotle, novinářka chce udělat rozhovor se slavným chlapcem s jizvou na čele. Nakonec si ale autorka tuto postavu schovala pro Ohnivý pohár. Myslím, že je to i vhodnější, protože teprve v tomto díle na Harryho začíná nejvíc doléhat tíha slávy.

²⁴⁰ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, VI. svazek, str. 374

²⁴¹ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 8

²⁴² www.theninemuses.net

²⁴³ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 157

Ovšem česká **Holoubková** nevystihuje téměř vůbec povahu této postavy. **Pavel Medek** přiznává, že jeho bratr v tomto případě nejspíš udělal chybu v překladu – vhodnější by asi byla **Rita Komárková**.

Mundungus Fletcher

Člen Fénixova řádu, který mimo jiné provozuje podezřelé obchody s kradenými kotlíky. **Mundungus** prý ve staré angličtině znamená *tabák* a Rowlingová svou volbu vysvětluje tím, že tato postava je neustále cítit po své dýmce či jiných zjevně nechutných věcech.²⁴⁴ **Fletcher** je *výrobce šípů*, ale to nejspíš není příliš důležité. Myslím, že je to celkem běžné anglické jméno, ovšem **Fletcher** byl také vůdce povstání na Bounty.²⁴⁵ Je tedy možné, že i od Mundunguse se dočkáme nějakého překvapení.

Nymphadora Tonksová

Mladá, celkem „akční“ bystrozorka. Za křestním jménem **Nymphadora** by se měla skrývat nějaká křehká a něžná bytost (*nymfa* latinsky znamená *dívka* či *nevěsta* a *Nymfy* byly také dcery Diovy, bohyně pramenů, řek, lesů a hor), což **Tonksová** rozhodně není, a nemůžeme se proto divit, že si raději nechává říkat příjmením. Další možná úsměvná maličkost je, že příjmení **Tonks** mírně připomíná slovo *tonkers*, které je britským slangovým výrazem pro *varlata*.²⁴⁶

²⁴⁴ www.theninemuses.net

²⁴⁵ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²⁴⁶ www.theninemuses.net

4.4 Autoři knih a učebnic

Mlok Artemis Fido Scamander

Autor knihy *Fantastická zvířata a kde je najít*. **Artemis** je řecká bohyně lovu²⁴⁷, tedy odpovídající jméno pro vědce, který se zabývá kouzelnými zvířaty. **Fido** pochází z latinského *fidus* (věrný) a je běžným jménem domácích zvířat. Příjmení **Scamander** trochu připomíná salamandra, ve skutečnosti je to však jméno řeky, o níž je zmínka v Homérově Iliadě.²⁴⁸

Arsenius Stopečka

Autor *Kouzelnických odvarů a lektvarů*, v originále **Arsenius Jigger**. *Arzenik* je prudký jed, užívaný v mnoha kouzelných směsích, pro mudly triviální název oxidu arsenitého²⁴⁹. **Jigger** neboli *stopečka* je sklínka o malém obsahu, například tzv. štamprle. Ovšem Arsenius Štamprle by nezněl zrovna honosně na autora tak důležité knížky, navíc *jigger* je zde spíše ve významu jakési nálevky, která se používá při výrobě lektvarů.

Kassandra Vablatská

Autorka *Odhlování věcí budoucích*. V řecké mytologii byl **Kassandra** věštkyní a hrála významnou roli v příběhu o trojském koni²⁵⁰. Příjmení **Vablatská** je nejspíš variací na jméno **Heleny Petrovny Blavatské**, zakladatelky Teosofistické společnosti, k jejímž cílům patřilo „zkoumání nevysvětlitelných přírodních zákonů a latentních schopností lidstva“ – tedy magie.²⁵¹

Phyllida Výtrusová

Autorka *Tisíce kouzelnických bylin a hub* má také jméno napovídající mnohé o jejím oboru. Výtrusy slouží rostlinám jako semena. Křestní jméno je odvozeno z řeckého slova *phylum* které latinsky znamená *list*.

²⁴⁷ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, I. svazek, str. 245

²⁴⁸ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²⁴⁹ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, I. svazek, str. 247

²⁵⁰ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, III. svazek, str. 332

²⁵¹ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 141-142

4.5 Slavní čaroději a čarodějky z čokoládových žabek

Agrippa

Heinrich Cornelius Agrippa byl kouzelník z období renesance, jméno Agrippa přijal na počest zakladatele svého rodného města (poblíž Kolína nad Rýnem)²⁵². Pracoval jako lékař, právník a astrolog. Byl ale označen za čaroděje a později ho církev odsoudila jako kacíře (za všechno mohla jeho kniha *O okulní filozofii*). Je také jednou z postav, která inspirovala **Goetha** k napsání *Fausta* (Téma učence, který uzavře smlouvu s ďáblem).

Morgana

Někdy též známá jako **Morgan Le Fay**, mocná čarodějka z britských mýtů, jejímž učitelem byl sám **Merlin**. Některé prameny uvádějí, že byla nevlastní sestrou krále **Artuše**. Ovšem byla i jeho sokyní (ukradla mu meč Excalibur a zosnovala jeho smrt). Podle některých legend žila v Mesinském průlivu nedaleko italských břehů. V této oblasti často neobvyklé mořské proudy vynášejí na hladinu různé fosforeskující tvory. To vyvolává dojem, jako by se nad vodou vznášela podivná světélka či předměty. Tento jev dostal jméno *fata morgana* (podle italského *fata – víla*).²⁵³

Hengist Zálesák

Tento kouzelník byl nejspíš saským králem Británie. Jméno **Hengista Zálesáka** (v originále **Hengist of Woodcroft**) nenajdeme v žádných historických pramenech. Germáni však uctívali různé bohy a zejména pak Merkura, kterému říkali *Wooden* (podle něj vzniklo i jméno pro středu – *wednesday*). Logicky se lze proto domnívat, že Hengist podle Woodena pojmenoval i svoje panství. Jinou variantou vzniku tohoto jména nám dává zeměpisný název *Woodcroft*, který se Rowlingové prostě zalíbil. V hrabství Cambridgeshire severně od Kentu najdeme zámek s tímto jménem.²⁵⁴

Alberic Grunnion

Inspirací pro toto jméno byl nejspíš **Alberich**, čaroděj z německého básnického eposu *Píseň o Niebelunzích*.

²⁵² David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 77

²⁵³ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 80

²⁵⁴ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 82

Kirké

Dcera boha slunce Héliá, kouzelnice na ostrově Aiaii. Poradila Argonautům při jejich cestě z Kolchidy, jak překonat všechna nebezpečí. Když na ostrov zavítal Odysseus vracející se z Tóje do vlasti, proměnila polovinu jeho druhů ve vepře. Na Odysseovu prosbu však opět své kouzlo odvolala.²⁵⁵

Paracelsus

Philippus Aureolus Theophrastus Paracelsus von Hohenheim je považován za zakladatele moderní chemie a medicíny. Později se však věnoval studiu magie a také byl označován za čaroděje.²⁵⁶

Merlin

Jeden z nejmoudřejších kouzelníků všech dob, rádce britských králů. Ovšem Merlin, kterého známe je postavou převzatou z legend. Proslul jako učitel krále **Artuše** a zajímavé je, že ho jako novorozeně ukryl podobně, jako ukryl Brumbál Harryho před Voldemortem. Ostatně dalo by se říct, že Brumbál je kouzelník „merlinovského“ typu a to nejen díky své vizáži.

Ptolemaios

Klaudios Ptolemaios žil v Alexandrii a působil jako astronom a matematik.²⁵⁷ Jeho nejvýznamnějším závěrem bylo, že Země je středem vesmíru, kolem kterého se otáčejí všechna ostatní nebeská tělesa. Tato teorie je známa jako *ptolemaiovská soustava*.

Nicolas Flamel

Nemá sice svou vlastní kartičku, je jen zmíněn na té **Brumbálově**, ale byl také skutečnou historickou postavou²⁵⁸ stejně jako jeho manželka **Perenella**. Roku 1357 ho podle jeho vlastních slov ve snu navštívil anděl, který mu ukázal jakousi knihu a pravil: *Flamele, pohlédni na tuto knihu. Nebudeš jí ani v nejmenším rozumět, stejně jako jí neporozumí ani nikdo jiný. Přijde však den a ty v ní spatříš něco, co v ní nikdo jiný nespatří.*

²⁵⁵ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, III. svazek, str. 383

²⁵⁶ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 78

²⁵⁷ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, V. svazek, str. 202

²⁵⁸ Ostatně všichni kouzelníci a čarodějky z čokoládových žabek jsou skutečné historické postavy nebo postavy všeobecně známých legend. Jedinou výjimku tvoří Albus Brumbál.

Následující den koupil přesně takovou knihu v levném knihkupeckém stánku. Po vynaložení obrovského úsilí a za pomoci jistého učence, který uměl číst hebrejsky se mu podařilo text rozluštit. Šlo o návod, jak přeměnit obyčejné kovy ve zlato. Předpis však uváděl neznámou látku zvanou *kámen mudrců*.²⁵⁹ **Flamel** dlouho experimentoval a údajně se mu podařilo tajemnou substanci objevit. Někteří z jeho následovníků také věřili, že kromě transmutace zlata vyrobil i elixír života, který nabízí nesmrtelnost.

4.6 Koleje a místopisné názvy

Bradavická škola se dělí do čtyř kolejí, které jsou pojmenovány po zakladatelích Školy čar a kouzel. Na tomto místě je vhodné rozvést vznik a dějiny celé školy, proto budu citovat profesora **Binnse**, ducha, jenž v Bradavicích historii vyučuje:

Všichni samozřejmě víte, že bradavickou školu založili víc než před tisíci lety – přesné datum neznáme – čtyři největší kouzelníci a čarodějky tehdejší doby. Jejich jména nesou čtyři koleje naší školy; byli to Godric Nebelvír, Helga z Mrzimoru, Rowena z Havraspáru a Salazar Zmijozel. Společně zbudovali zdejší hrad, daleko od slídivých očí mudlů, poněvadž prostí lidé za oněch časů měli z kouzel strach a čarodějky i kouzelníci byli vystaveni neustálému pronásledování.

Po několik let zakladatelé pracovali ve vzájemné shodě, vyhledávali mladé chlapce a dívky, u nichž se projevovaly čarodějné schopnosti, přiváděli je na hrad a vyučovali je. Potom však mezi nimi začaly neshody a rozepře mezi Zmijozelem a ostatními byla den ze dne větší. Zmijozel požadoval, aby studenty přijímané do Bradavic vybírali pečlivěji. Zastával názor, že výuka kouzelných umění by měla zůstat jen v rodinách, kde všichni jsou kouzelníci, a bránil se přijímat studenty z mudlovských rodin, o kterých se domníval, že jim nelze důvěřovat. Po nějaké době v této otázce došlo k vážnému střetu mezi Zmijozelem a Nebelvírem, a Zmijozel ze školy odešel.

Nebelvír

V originále se nazývá **Gryffindor**, což ve francouzské podobě *griffon d'or* doslova znamená *zlatý gryf*. **Gryf** je kouzelný tvor, částečně lev a částečně orel. Jeho pravlastí je Indie, kde tato stvoření hlídala obrovské zlaté poklady. Také se stal oblíbeným motivem rodových erbů.

²⁵⁹ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 48

Gryfové jsou nesmírně populární, protože mají pouze čestné vlastnosti ke kterým patří zejména ostražitost, odvaha, ctnost a síla²⁶⁰. A přesně to ztělesňuje i jeden ze zakladatelů Bradavic, jehož jméno bylo od tohoto tvora odvozeno – **Godric Nebelvír** neboli **Gryffindor** (jméno **Godric** znamená *mocný vůdce, mocný bohem/díky bohu*). Stejně vlastnosti by samozřejmě měli mít i studenti jeho koleje. Za zmínku určitě stojí, že Harry je narozen ve znamení lva. Možná je to také jeden z důvodů proč patří právě do **Nebelvíru**.

Český **Nebelvír** nejspíš vychází z představy lva v nebesích, lva, který létá, lva s křídly, tedy gryfa (zajímavé ale je, že ve znaku má Nebelvír lva a ne gryfa). **Pavel Medek** dodává, že při překládání jmen všech kolejí se dbalo také na to, aby všechny názvy měly tři slabiky, stejně jako je tomu v originále.

Zmijozel

V originále **Slytherin**, což může pocházet od slova *slither* (*plazit se*) a nebo jde o kombinaci slov *sly* (*vychytralý, úskočný, lstivý, zlomyslný*) a *therein*, která v překladu znamenají přibližně *vychytralý, mazaný za daných/těchto okolností/v tomto ohledu*. Charakteristiku zmijozelských dokonale vystihuje Moudrý klobouk ve své každoroční písni.

O zakladateli zmijozelské koleje, **Salazaru Zmijozelovi**, nesoucím jméno někdejšího portugalského diktátora, jsem se zmiňovala již v souvislosti s autorčiným pobytem v Portugalsku. Otázkou zůstává, proč tato kolej nebyla zrušena poté, co Zmijozel opustil školu. Myslím si, že bez těchto žáků by byly Bradavice příliš ideální, takže zde plní určitou roli nutného zla, jinak by totiž Rowlingová neměla z čeho vytvářet své zápletky.

Mrzimor

V originále **Hufflepuff** (*huffily, huffy – nakvašeně, rozmrzele, nakvašený, mrzutý, puff – odfukovat, bafat*) V hovorové angličtině existuje spojení *huff and puff* a znamená něco jako těžce oddechovat, funět²⁶¹. **Hupffelpuff** zní jako zkomolenina této fráze a odůvodňuje jezevce v mrzimorském znaku. Jezevec je přeci svým funěním typický.

²⁶⁰ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 52

²⁶¹ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

Existuje ještě jedna zajímavost. Je všeobecně známé, že Mrzimor nepřijímá zrovna ty nejlepší studenty, většinou do něj patří ti, kteří tak nějak zbydou. V našem překladu doslova **Hagrid** Harryho informuje, že *každý říká, že v Mrzimoru jsou sami trumberové.*²⁶² V originále to zní ještě lépe – slovo *trumbera* je přeloženo z slovíčka *duffer*, které je společně s **Huffelpuff** celkem zvukomalebné.

Havraspár

v originále **Ravenclaw** a český překlad je v podstatě doslovný: *raven* je *havran* a *claw* znamená *spár*. Do této koleje by měli patřit ti nejchytřejší studenti. V erbu mají havrana a je to asi proto, že havran má v různých mytologiích mnoho společného s věděním. Například germánský bůh **Odin** vlastnil dva havrany, **Hugina** a **Munina**, které každý večer posílal, aby prolétli svět. Ráno se vraceli zpět a vyprávěli mu vše co viděli a slyšeli. A Babylóňané, Řekové a Římané považovali havrana za věšteckého ptáka.²⁶³

Bradavice

Název kouzelnické školy v originále zní **Hogwarts**, jedná se jednoduše o přesmyčku slov *Wart* a *hog*, která znamenají *prase* *bradavičnaté*. Čili žádné zvláštní a skryté významy, pouze hra se slovy.

Prasinky

Jediná celokouzelnická vesnice v Británii, v originále **Hogsmeade**. Doslovný překlad by zněl *prasečí louka* (*meade* je zastaralý anglický výraz pro *meadow*, neboli *louku*). Jde o pojmenování vystavěné na stejném základě jako **Bradavice**.

Krásnohůlky

Kouzelnická škola, která se podle názvu a také jmen studentů nachází kdesi ve Francii. V originále **Beauxbatons**, což ve francouzštině to znamená doslova *krásné hůlky*. Francouzské slovo *bâton* je však spíše *hůl* nebo *tyč*. Kouzelnická hůlka se francouzsky řekne *baguette*, tedy stejně jako francouzský chléb nebo-li veka, bageta. Doslovný překlad by byl tedy spíše *Beauxbaguettes* nebo gramaticky správně *Baguettesbeaux*. Můžeme se jen

²⁶² Harry Potter a Kámen mudrců, str. 79

²⁶³ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

domnívat, že Rowlingová záměrně vybrala slovo *bâton*, aby nevznikala možná trošku komická asociace právě se zmíněnou bagetou.

Ředitelkou **Krásnohůlek** je **Madame Olympe Maxime**, která není sice ochotná přiznat svůj napůl obří původ, ovšem jméno ji prozrazuje. **Olympe** se zjevně vztahuje k původním olympským obrům a **maxime** znamená francouzsky *velký* nebo *obrovský*.

Kruval

Ředitel **Kruvalu** se jmenuje **Igor Karkaroff**. Jeho jméno pravděpodobně pochází z *Frankensteina* – **Igor** je asistent doktor Frankensteina a **Boris Karloff**²⁶⁴, což zní podobně jako **Karkaroff**, byl herec, který stvořené monstrum hrál. Jako nejznámějšího studenta Kruvalu jsem vybrala **Viktora Kruma**, známého bulharského chytače. Jeho je jméno nejspíš odvozeno od německého adjektiva *krumm*, které znamená *křivý*, *zahnutý* ale také *nahrbený* – což by odpovídalo Viktorovi, který se málokdy pořádně narovná, protože je zvyklý se hrbit na koštěti. A má také křivý nos.

Navíc **Krum** byl v letech 803-814 bulharský chán, vydal první zákony a ve spojení s Karlem Velikým úspěšně válčil s Avary i Byzancí a podstatně rozšířil území své říše²⁶⁵. Krumovo křestní jméno je také velmi případné pro člověka zvyklého vyhrávať už ve famfrpálu nebo v jiných disciplínách – **Viktor** je latinsky *vítěz*.

Příčná ulice

Kouzelnická ulice plná nejrůznějších krámků. Dalo by se říct, že běží „napříč“ našim obyčejným mudlovským světem. V originále **Diagon Alley**. Pokud spojíme tato dvě slova do jednoho dostaneme *diagonall* – tedy *úhlopříčný*, či *příčný* (z toho asi česká **Příčná ulice**).

Může také vzniknout *Diagonal ley*. Tzv. *Ley lines* byly linie, které v Británii spojovaly starobylá místa a měly určitou magickou sílu, byly to takové pomyslné hranice. Byly důležité pro postupnou výstavbu obydlí, kostelů i ochranných valů atd.

²⁶⁴ www.theninemuses.net

²⁶⁵ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, III. svazek, str. 617

Krucánky a kaňoury

Knihkupectví na Příčné ulici. Originální název zní **Flourish & Blotts**, přičemž **flourish** je jakýsi ozdobný typ písma²⁶⁶, ale také sloveso znamenající *vzkvétat* či *prosperovat*, což se na tento obchod jistě hodí – každý rok si zde celá bradavická škola kupuje učebnice. **Blot** znamená kaňka. České **Krucánky a kaňoury** jsou podle mého názoru přeloženy s obrovskou grácií, právě tak, aby odpovídaly starobylosti a vážnosti obchodu.

Ollivanderův obchod s hůlkami

Od roku 382 před Kristem²⁶⁷ si můžeme koupit ty nejlepší hůlky na Příčné ulici v obchodě rodiny Ollivanderů. Ve jméně **Ollivander** najedeme další zajímavou hru se slovy: je nejspíš odvozeno od spojení *all wands* – znamená to tedy, že u Ollivandera jsou ke koupi *všechny hůlky*, nebo že umí vyrobit hůlku pro každého. I pro tak náročného zákazníka, jakým byl v prvním díle Harry.

U Gringottových

Kouzelnická banka střezaná skřety. Jméno **Gringott** je téměř anagramem slova *storing*, neboli *obchodování*. Po internetu²⁶⁸ koluje ještě jedna varianta výkladu tohoto jména. Když odtrhneme první dvě písmena slova, zůstane nám *ingot*, což je odlitek kovu (například zlata) ve tvaru komolého jehlanu nebo kužele. O tom, co mohou znamenat přidaná písmena **G** a **R** se na internetu vedou vášnivé debaty, většina návrhů však zní velmi nepravděpodobně. Ovšem opět se tu potvrzuje, čeho všeho jsou fanoušci Harry Pottera schopni ve své „honně“ za skrytými významy.

Obrtlá ulice

Nevábná ulice, kde obchody jako Borgin & Burkes slouží k potřebám příznivců černé magie. **David Colbert** říká, že je to zkratka místo, kde byste se raději „na obrtlíku“ otočili a zmizeli.²⁶⁹ V originále **Knockturn Alley**. Spojeno do jednoho slova (podobně jako u *Příčné ulice*) vznikne *Knockturnally*, a to se v angličtině vyslovuje stejně jako *nocturnally*, což znamená *noční*, tedy část dne, která se pro tuto temnou a pochmurnou ulici nejlépe hodí.

²⁶⁶ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²⁶⁷ Harry Potter a Kámen mudrců, str. 81

²⁶⁸ www.theninemuses.net

²⁶⁹ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 72

Borgin & Burkes

Již zmiňovaný nepříjemný obchod na Obrtlé ulici, kam Harry omylem dorazí při svém prvním cestování s Letaxem. **Borgin** by mohl být odvozen od anglického slova *bargain* (výhodná koupě, nabídka, dobrý obchod), nebo také od jména italského šlechtického rodu **Borgia**²⁷⁰, který neproslul příliš dobrou pověstí. Nejznámějším členem tohoto rodu je nejspíš **Cesare Borgia**, syn papeže **Alexandera VI.** a bratr **Lucrezie Borgia**, který se po zavraždění svého bratra stal velitelem papežských vojsk a plánoval vytvoření státu Borgiaů ve střední Itálii.²⁷¹

Jméno **Burke** nejspíš odkazuje k **Williamu Burkeovi**²⁷², což byl vrah a vykradač hrobů. Společně se svým partnerem **Williamem Harem** poskytovali mrtvoly pro studijní potřebu Edinburghské univerzity. Burke byl nakonec popraven a jeho tělo bylo také poskytnuto medicíně. Anatomické muzeum v Edinburghu má prý dodnes jako exponát jakousi taštičku, která byla vyrobena z jeho kůže... dalo by se říct, věci velmi blízké sortimentu tohoto obchodu.

Azkaban

Kouzelnické vězení nám na první pohled připomíná jiné velmi známé mudlovské vězení – **Alkatraz** (mimořádně, obě vězení jsou na ostrově) Chceme-li hledat další skryté významy, můžeme proházet pár písmen a dostaneme *Azbakan*, což je turecký výraz pro někoho, kdo nedává pozor²⁷³. To se ale zrovna příliš nehodí na jméno vězení, ze kterého téměř nelze uniknout. Možná je to míněno ironicky. Podobně jako varianta, že Azkaban je odvozen z portugalského slovesa *escapar*, jak jsem již dříve zmiňovala.

Doupě

Originální **Burrow** znamená v podstatě totéž, co česká varianta, tedy *doupě*, *nora* či *díra*. Odpovídající bydliště pro rodinu s příjmením **Weasley**.

Smeltings

Internátní škola, kterou navštěvuje **Dudley Dursley**. *Smelting* znamená proces *zušlechťování rudy*. Znamená to snad, že student smeltingské školy má být během studia „zušlechtěn“? To

²⁷⁰ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²⁷¹ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, I. svazek, str. 519

²⁷² www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²⁷³ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

by ovšem nebyla Rowlingová, abychom tu nenašli ještě nějaký význam: *smelt* je tvar minulého času slovesa *smell*, které znamená *smrdět*... aspoň můžeme tušit, co si o Dursleyových opravdu myslí.

Surrey, Kvikáلكov

Hrabství **Surrey** skutečně najdeme na jihovýchodě Anglie, v přímém sousedství s Londýnem. **Kvikáلكov**, v originále **Little Whinging** je fiktivní. *Whinging* znamená *kňučení, kňučivý*, z toho asi pochází naše česká varianta.

4.7 Famfrpál

Nejoblíbenější kouzelnický sport, dalo by se říct kouzelnický fotbal. Anglický originál zní **Quidditch**. David Colbert²⁷⁴ uvádí, že jeden důmyslný čtenář si povšiml souvislostí mezi písmeny v názvu hry a jmény míčů, kterých se v ní používá: **Quaffle** (*Camrál*), **Bludger** (*Potlouk*) a **Snitch** (*Zlatonka*). Autorka však zcela jistě z tohoto základu nevycházela, nicméně jako zajímavost to stojí za povšimnutí. Rowlingová říká, že famfrpál vymyslela po velké hádce s přítelem: *Vyřítla jsem se z domu, šla do hospody – a vymyslela famfrpál.*²⁷⁵

V knize *Famfrpál v průběhu věků* autorka prozrazuje, že hra byla pojmenována podle místa, kde se poprvé hrála – močálu *Queerditch* (*queer* znamená v angličtině prapodivný, zvláštní, záhadný a *ditch* příkop či jáma). Za zmínku stojí i česká varianta močálu – *Amphorpool*, která sice česká není ani trošku, zato má foneticky celkem blízko k našemu **famfrpálu** a takový byl překladatelův záměr.

Zlatonka

Nejmenší a nejdůležitější míč ve Famfrpálu. Anglicky se řekne **Snitch**. Doslovný překlad slovesa *snitch* je v britském slangu *ukrást, štipnout, otočit*. Existuje také sloveso *snatch* s významem *popadnout, chytnout, čapnout*. Česká **Zlatonka** vychází z celého spojení **the golden snitch**.

²⁷⁴ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 68

²⁷⁵ Lindsey Fraser - Conversations with J. K. Rowling, str. 41

Potlouk

Další z míčů ve famfrpálu, jeho úkolem je srazit hráče z koštěte. Originální název zní **Bludger**, pochází australského slangu a znamená v podstatě *potloukat se*, což odpovídá českému překladu. Najdeme také anglické sloveso *bludgeon*, jehož význam je *přinutit* nebo také *bít holí*, tedy vlastně to, co mají odrážeci za úkol s potloukem udělat.

Nimbus 2000

Harryho první koště. Význam tohoto jména je *svatozář* nebo také *dešťový mrak*²⁷⁶ a také *pověst*, *uznání*, *proslulost*. Jména tedy jako ulitá pro koště, na kterém má hlavní sehrát ne jeden úspěšný zápas, mnohokrát i přes nepřízeň počasi.

4.8 Kouzelní tvorové

Aragog

Obrovský pavouk žijící se svou rodinou v Zapovězeném lese. První část jeho jména je stejná jako kořen slova *araneae*, tedy latinského označení řádu pavouků, odvozené od jména mytické ženy **Arachne**²⁷⁷, která byla velmi zručná ve tkaní obrazů. Vyzvala k soutěži samotnou bohyni Athénu a také ji porazila. To však Athénu rozlítilo a proměnila Arachne v pavouka.

David Colbert také zmiňuje²⁷⁸ jméno Aragogy ženy, **Mosag**, které je galským výrazem pro špinavou ženu. Další zajímavou shodou je, že toto jméno je téměř anagramem anglického slova *gossamer* a znamená *pavučinkový* nebo také *pavučinové vlákno*.

Běhnice

Kouzelní škůdci, kousající víly, které se v 5. díle Harry a Weasleyovi snaží vypudit z přijímacího salonku v Siriusově domě. V originále **doxy**, což hovorově znamená *děvka* či *běhna* – odtud nejspíš naše *běhnice*. Prostředek na jejich likvidaci je **doxycide** – zní tedy velmi podobě jako např. *pesticid* či *insekticid*. Přípona *-cide* má význam *zabít*, *usmrtit*. Český **běhnicid** sem tedy naprosto zapadá.

²⁷⁶ Kol. autorů – Malá československá encyklopedie, IV. svazek, str. 524

²⁷⁷ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 115

²⁷⁸ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 116

Bubák

Anglicky **boggart**, v Americe známý jako *bogey* nebo *bogeymen*, ve Skotsku jako *bogle* a v Německu jako *Boggelman*.²⁷⁹ Někdy se uvádí, že je to zlý duch, který svou zlovolností oplácí špatné zacházení, kterého se mu dostalo, obvykle však nenadělá příliš velké škody.

Fénix Fawkes

David Colbert²⁸⁰ se domnívá, že Brumbálův fénix je pojmenován podle **Guye Fawkese**, vůdce slavného spiknutí, jež chtělo 5. listopadu 1605 vyhodit do povětří budovu anglického parlamentu. Toto tzv. „prachové spiknutí“ mělo být signálem pro zahájení vzpoury anglických katolíků, kteří byli v té době pronásledováni. O tomto plánu se však dozvěděly oficiální úřady, spiklenci byli pozatýkáni a mnozí i popraveni. Ve Velké Británii se dnes 5. listopad slaví jako *Den Guye Fawkese* zapalováním ohňů, které připomínají pohřební hranici fénixe.

Existoval ještě jeden pán tohoto jména: **Isaac Fawkes** byl významným anglickým kouzelníkem a mezi jeho nejlepší čísla patřilo vytahování vajíček a dokonce i kuřat z prázdného klobouku²⁸¹. Zajímavé, když si vzpomeneme na vyvrcholení druhého dílu – fénix **Fawkes** přinesl Harrymu na pomoc Moudrý klobouk, ze kterého vypadl meč samotného **Gordica Nebelvíra**. Přesto si však myslím, že jméno tohoto kouzelného ptáka je odvozeno spíše od prvního pana Fawkese, už proto, že bude nejspíš známější.

Hedvika

Harryho sova, on sám tvrdí, že jméno pro ni našel v *Dějínách čar a kouzel*.²⁸² Ve skutečnosti to však byla svěťice, která žila v Německu ve 12. a 13. století.²⁸³ Řeholní cisterciácký řád, jehož patronkou se stala, si za své poslání zvolil výchovu a vzdělávání osiřelých dětí, jako je Harry.

²⁷⁹ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²⁸⁰ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 47

²⁸¹ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

²⁸² Harry Potter a Kámen mudrců, str. 87

²⁸³ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 71

Kentauroi

Firenze je kentauro, který v 5. díle převezme po profesorce **Trelawneyové** hodiny jasnovidectví. Jeho jméno je italským názvem pro Florencii a kdybychom chtěli hledat nějaké další souvislosti, tak například je veřejně známo, že Florencie je spojena se jménem **Galilea Galilei**, který se intenzivně zabýval astronomií a právě kentauroi umějí vyčíst budoucnost z hvězd.

Kentauro **Ronan** má jméno podle irského světce²⁸⁴ (velmi příhodné – má rudou hřívu). Dalším známým je kentauro **Bane**, toto jméno má původ v anglosaském *bana* což znamená *vrah* nebo také *otrávit* či *ublížit*. V současné angličtině je toto slovo zachováno ve složeninách, jako např. *henbane*, což znamená *blín*, který je prudce jedovatý. Samotné *Bane* znamená *zhouba* či *prokletí*. Naznačuje nám to, že kentauroi nemusí být zrovna přátelští.

Klofan

Hipogryf, jehož originální jméno je **Buckbeak**. První část jména, *buck*, odkazuje k jeho koňské části. Znamená totiž něco jako *vyhazovat zadníma nohama* nebo *jančit jako kůň*. *Buck* jako substantivum je *kozel*. *Beak* je anglickým výrazem pro *zobák* a od této části je nejspíš odvozen náš *Klofan*. Český překlad však nezahrnuje obě části tohoto tvora, hipogryf je totiž napůl kůň a napůl orel.

Krátura

Nesympatický domácí skřítek rodiny **Blacků**. Jeho jméno (v originále **Kreacher**) je jistě odvozeno od slova *creature*, neboli *kreatura*. I česká varianta k němu má blízko.

Nagini

Voldemortův had, který ho jednu dobu udržuje při životě. *Naga* v sanskrtu znamená *had* a *nagi* je výraz pro hadí samičku. *Nag* je rovněž výrazem pro hada v několika moderních jazycích. V buddhistické a hinduistické mytologii představují *Nágové* rasu polobohů s hadím tělem a lidskou hlavou. Mají obrovskou sílu a jsou považováni za mudrce a divotvorce. Ženy Nagů jsou známy jako *Náginí* a občas se stávají manželkami hrdinů a králů.²⁸⁵ Že by snad tento had byl jakousi manželkou lorda **Voldemorta**? Krále Nagů *Vasukiho* prý využili bohové

²⁸⁴ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 71

²⁸⁵ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 105

k tomu, aby vytvořili elixír nesmrtnosti a nesmrtnost je jedna z hlavních věcí o kterou usiluje i **Voldemort**.

Protiva

Nejotravnější duch, který v Bradavicích sídlí, má opravdu trefné jméno. V originále zní **Peeves** a je odvozeno z anglického *peevish* (*vzdorovitý, nepřívětivý, svéhlavý, rozmarný*) a *peeve* (*naštvat*). český **Protiva** je tedy přeložen téměř doslovně.

Skřeti

Anglické **goblin** pochází z řeckého *kobalos*, což znamená *tulák, vandrák*.²⁸⁶ Z téhož základu pochází např. německý výraz *Kobold*, který má stejný význam.

Víly

Mimo jiné také maskoti bulharského famfrpálového mužstva. Zmiňuji ji zde proto, že anglický originál zní **veela** a je vlastně odvozen od slovanského výrazu **víla**.

4.9 Zajímavosti

SPOŽÚS

Hermionia **Společnost pro podporu občanské a životní úrovně skřítků**, v originále **Society for the Promotion of Elfish Welfare** a zkratka tedy zní **SPEW**. Nevybrala si zrovna nejlepší název, *spew* v angličtině znamená *zvracet*. Ovšem je škoda, že český **SPOŽÚS** není v tomto ohledu příliš nápaditý. Přitom i v ostatních jazycích má tato zkratka nějaký význam. Například ve francouzštině najdeme **SALE**, což znamená něco jako *špinavec* či *neřád*. Holandský **SHIT** je dnes již téměř mezinárodním výrazem, ale pochází z angličtiny a nese význam hned několika vulgárních výkřiků (*hovno, do prdele...*). A konečně německá zkratka zní **BELFER** a je velmi blízká slovesu *belfern* (*hafat, hašteřit se*).

Záchranný autobus

V originále **Knight Bus** a znovu tu vzniká pěkná hra se slovy: *knight* znamená *rytíř* nebo také *sloveso pasovat do rytířského stavu* a vyslovuje se bez počátečního **K** – tedy stejně jako *night* (*noc, noční*). Spojují se zde dvě hlavní věci týkající se **Záchranného autobusu** – pomoc

²⁸⁶ www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

čarodějům v nouzi dostat se tam, kam potřebují a to, že jezdí převážně v noci. Česká varianta sice obě hlediska nezahrnuje, ale myslím, že by to asi ani dost dobře nešlo.

Řidičem Záchraného autobusu je **Ernie Bourák** (originální příjmení **Prang** má význam *nabourat*, čili opět celkem přesný překlad). **Stan Silnička** je zde průvodcem a anglický **Shunpike** je kombinací dvou slov (*shun – vyhnout se, pike – mýtné*). Významově se tedy poněkud liší od našeho nevinného **Silničky**. Ovšem jejich křestní jména jsou stejná, jaká měli dědečkové J. K. Rowlingové, sama přiznává, že je pojmenovala právě po nich.²⁸⁷

Smrtijed

V originále **Death Eater**, český překlad je tedy naprosto doslovný, ovšem my nechápeme další souvislosti. Za vznik tohoto pojmenování může opět malá slovní hříčka – tzv. *Beefeater* je název strážce londýnského Toweru. Doslovně je můžeme přeložit jako *jedlíci masa*. Říká se jim tak, protože za svou službu dostávali maso častěji než obyčejný lid. Slovo *eater* mělo původně význam *slouha, služebník, zkrátka ten, který žije z chleba svého pána*²⁸⁸.

Mozkomor

David Colbert²⁸⁹ uvádí, že v jednom z rozhovorů Rowlingová potvrdila, že **mozkomorové** jsou vlastně ztělesněním deprese, tedy stavu, kdy si nedokážete představit, že by vám bylo ještě někdy veselo. A nelze si nepovšimnout, že pro zmírnění účinků mozkomorů se používá čokoláda – lék doporučovaný i na deprese.

V originále se mozkomor nazývá **Dementor**, je tedy na první pohled jasné, od čeho autorka toto jméno odvodila – latinská předpona *de-*, která má negující funkci a slovo *mens* (*mysl, duše, rozum, ale i srdce*). Znamé je také latinské *dementia: bezsmyslnost, šílenost, nepřičetnost*. Tento tvor nás tedy má připravit o rozum a duši, čili tak nějak „zamořit mozek“.

Pavel Medek říká, že mu výraz *dementor* připadal v češtině hanlivý, proto hledal jiný příhodný výraz. Vycházel z latinského *demens*, což je někdo, kdo krade myšlenky, vysává

²⁸⁷ Lindsey Fraser - Conversations with J. K. Rowling, str. 12

²⁸⁸ www.geocities.com/morgenglantz/hp/#Kiste

²⁸⁹ David Colbert – Kouzelný svět Harryho Pottera, str. 103

z oběti mysl. Měl různé varianty, např. *dušestrach*, *mozkolup* či *mysliděs*. Myslím, že **mozkomor** je opravdu tou nejlepší variantou. Skoro se mi líbí více než originální Dementor.

Neživí

V originále se jmenují **inferi**. Objevují se poprvé v šestém díle, kdy je před nimi varována kouzelnická společnost.²⁹⁰ Na Harryho otázku, co jsou vlastně zač, **Brumbál** odpovídá:

*Jsou to mrtvoly (...) mrtvá těla, která byla očarována, aby plnila příkazy černokněžníka. Nikdo už ale žádného neživého hodně dávno neviděl, naposledy to bylo, když byl ještě Voldemort při plné síle... Zabil tehdy tolik lidí, že by si z nich samozřejmě postavil celou armádu.*²⁹¹

Právě proto, že Harry netuší, co mohou být tato stvoření zač, se mi jejich české jméno moc nezamlouvá. **Pavel Medek** svoji volbu vysvětluje tím, že chtěl, aby pojmenování znělo česky a neživé použil jako jistý protiklad k nemrtvým, které známe z *Draculy*. Já si ale myslím, že nebylo nutné, aby toto jméno bylo počesťováno. Protože ani angličtí čtenáři nemusí rozumět výrazu *inferi*, který pochází z latinského *inferus* (*podzemní, spodní*) – **inferi** je vlastně plurálem tohoto výrazu. Navíc se domnívám, že *inferi* by naháněli možná o něco větší strach právě proto, že by nebylo na první pohled patrné, co to může být za bytosti.

Letax

Prášek sloužící pro cestování sítí krbů. Originální název je **Floo powder** a je odvozen nejspíš od slova *flue* která znamená *kouřový tah, vzdušný komín, průduch, kouřovod*. Možná jde také o variantu slovesa *fly* (*létat*), jehož jeden z tvarů minulých časů zní *flown*. Český **Letax** je utvořen spojením slovesa *létat* a písmena *x*, které způsobuje, že slovo nezní česky.

Myslánka

Mělká kamenná mísa sloužící k odkládání myšlenek a vzpomínek. Původní **Pensieve** je vytvořeno z francouzského slova *penser* – *myslet* a anglického *sieve* – *síto*.²⁹² Zajímavá je i česká **myslánka**, variace na slova *slánka* + *myslet*. A je možná i vhodnější. Jak už bylo zmíněno, *myslánka* je mísa a těžko s ní tedy něco prosejeme.

²⁹⁰ *Nepotvrzené zprávy naznačují, že Smrtijedi v současné době využívají služeb neživých* (Harry Potter a princ dvojí krve, str. 41)

²⁹¹ Harry Potter a princ dvojí krve, str. 57

²⁹² www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

Paleta vlastních jmen v Harry Potterovi dokládá, že autorčina znalost nejrůznějších mýtů, legend a historických faktů je působivá. Zároveň oceňuji, jak umí jednotlivé odkazy propojit a utvořit jména zcela nová, neokoukaná. Škoda jen, že význam velké části jmen a pojmenování českému čtenáři uniká. Není to však chyba překladatele, často se zde objevují konotace, které prostě do češtiny přeložit nelze. Myslím naopak, že překladatelům je třeba vzdát hold, protože český překlad všech knih je dle mého názoru až na těch pár ne zcela povedených řešení výborný a věřím, že to skutečně nebyla a není jednoduchá práce.

Jako přílohu přikládám tabulku s vybranými jmény a jejich překladem do několika jazyků. Nelze přehlédnout, že z uvedených jazyků má čeština, hned po holandštině a norštině, nejvíce přeložených vlastních jmen a pojmenování. Tedy velká část je přeložena, což jen potvrzuje kvalitu našeho překladu a snahu co nejvíce jej přiblížit českému čtenáři.

4.10 Mezinárodní Harry

	ČESKY	NĚMECKY	ITALSKY	HOLANDSKY	POLSKY	FINSKY	MAĎARSKY	FRANCOUZSKY	NORSKY
Prekladatel	<i>Vladimír Medek, Pavel Medek</i>	<i>Klaus Fritéz</i>	<i>Marina Astrologa, Beatrice Mamini</i>	<i>Webe Buddingh'</i>	<i>Andrzej Polkowski</i>	<i>Jeana Kapari</i>	<i>Tóth Tamás Boldizsár</i>	<i>Jean-François Ménard</i>	<i>Torstein Bugge Hoverstad</i>
"Ludo"	Ludo Pytloun	*	*	Ludovic "Ludo" Bazuyn	*	*	Ludovic "Ludo" Bumfolt	Ludovic "Ludo" Verpey	Ludo Humbag
atons	Krásnohůlky	*	*	*	*	*	*	Beauxbâtons	*
Black	*	*	*	Sirius Zwarts	Syriusz Czarny	Sirius Musta	*	*	Sirius Svaart
	Potlouk	Klatscher	Bolide	Beuker	tluczek	ryhmy	gurkó	Cognard	klabb
	bubák	Irrwicht	Molliccio	Boeman	bogin	mörkö	mumus	épouvantard	Hambus
ak	Klofan	Seidenschnebel	Fierobecco	Scheurbek	Hardodziob	Hiinokka	Csikóesor	Buck	Bukknebb
Crabbe	*	*	Tiger	Vincent Korzel	Crable	*	Crak	*	Vincent Krabbe
prophet	Denní věštec	Tagesprophet	La Gazette del Profeta	Ochtendprofet	Prorok Codzienny	Päivän Profectta	Reggeli Proféta	Gazette des sorciers	Aftenprofeten
ater	Smrtijed	Todesser	Mangiamorte	Dooddoener	*	Kuolonsyöjä	halálfaló	Mangemort	Dodseter
Delacour	Fleur Delacourová	*	*	*	*	*	*	*	*

	ČESKY	NĚMECKY	ITALSKY	HOLANDSKY	POLSKY	FINSKY	MAĎARSKY	FRANCOUZSKY	NORSKY
...tor	mozkomor	*	Dissennatore	dementor	*	ankeuttaja	*	Détraqueur	Desperant
... Alley	Příčná ulice	Winkelgasse	*	Wegisweg	ulica Pokatna	Viistokuja	Abszolút	le Chemin de Traverse	Diagonallmennin gen
... Diggory	*	*	*	Carlo Kannewasser	Cedrik Diggory	*	*	*	Fredrik Djervell
...	*	*	*	*	Zgredek	*	*	*	Noldus
...edore	Albus Brumbál	*	Albus Silente	Albus Perkamentus	*	*	*	*	Albus Humlesnurr
...strang	Kruval	*	*	Klammfels	*	*	*	*	*
... Petunia Alley	Vernon, Petunie, Dudley Dursley	*	*	Herman, Petunia & Dirk Duffeling	*	*	*	*	Wiktor, Petunia & Dudleif Dumlíng
...	*	*	Fanny	Felix	*	*	*	Fumseck	Vulcan
...Fíleh	*	*	Argus Gazza	Argus Vilder	*	Argus Voro	Argus Frics	Argus Rusard	Argus Nask
...Flitwick	prof. Kratiknot	*	Prof. Vitious	Prof. Banning	*	Professori Lipetit	*	*	Prof. Pirrevimp
...powder	prášek Letax	Floh-Pulver	Polvere Volante	Brandstof	proszek Fiuu	Hormipulveri	Hop-por	Poudre de cheminette	flumpulver
...b & ...	Krucánky a kaňoury	*	Il Ghirigoro	Kliedér & Vlek	Esy i Floresy	Säilä & Imupaperi	Czikornyai és Patza	Fleury et Bott	Snirkel og Blæk
...Fudge	Kornelius Popletal	*	Cornelius Caramell	Cornelis Droebel	Korneliusz Knot	Cornelius Toffee	Cornelius Caramel	*	Kornelius Bortfor-Klar
...	galeon	Galleone	galeone	Galjoen	galeon	kultakaljuuna	*	Gallion	*
...ry Goyle	*	*	*	Karel Kwast	*	*	Monstro	*	Gurgel
...one ...er	Hermiona Grangerová	Hermine Granger	*	Hermelien Griffel	Hermiona Granger	*	*	*	Hermine Grang
...	Smrtonoš	Grimm	Gramo	*	ponurak	Kalmakoira	Zordó	Sinistros	Grimm
...ts	Gringottovi	*	Gringott	Goudgrijp	Gringott	Irveta	*	*	Flirgott
...dor	Nebelvír	*	Grifondoro	Griffoendor	*	Rohkelikko	Griffendél	Gryffondor	Griffing
...Hagrid	*	*	*	*	*	*	*	*	Rubeus Gygrid
...-must-...-named	Ten-jehož-jméno-nesmíme-vyslovit	Der, dessen Name nicht genannt werdendarf	Colui-Che-Non-Deve-Essere-Nominato	Hij die niet genoemd mag worden	Ten-Ktorego-imienia-nie-wolno-wymawiac	Hän-Joka-Jääköön-Nimeämättä	Tudodki	Celui dont on ne doit pas prononcer le nom	han hvis navn må være unevnt

ANGLICKY	ČESKY	NĚMECKY	ITALSKY	HOLANDSKY	POLSKY	FINSKY	MAĎARSKY	FRANCOUZSKY	NORSKY
Hedvig	Hedvika	*	Edvige	*	Hedwiga	*	Hedvig	Hedwige	Hedvig
Prasinky	Prasinky	*	*	Zweinsveld	*	Tylyaho	Roxmorts	Pré-au-Lard	Galtvang
Bradavice	Bradavice	*	*	Zweinstein	Hogwart	Tylypahka	Roxfort	Poudlard	Galtvort
Hulák	Hulák	Heuler	Strillettera	Brulbrief	wyjec	räyhääjä	rivalló	Beuglante	Hylér
Mrzimor	Mrzimor	*	Tassorosso	Huffelpuf	*	Puuskupuh	Hugrabug	Poufsouffle	Häsblås
Igor Karkarov	Igor Karkarov	*	*	Igor Karkarov	Igor Karkarow	Igor Irkoroff	Igor Karkarov	*	*
Záchranný autobus	Záchranný autobus	Der Fahrende Ritter	Nottetempo	De Collectebus	Bledny Rycerz	Poimittaislinja	Kóbor Grimbusz	le Magicobus	Fnattbussen
Obřtlá ulice	Obřtlá ulice	Nokturngasce	Nottum Alley	De verdonkerema ansteeg	ulica Smiertelnego Nokturnu	Iskunkiertokuva	Zsebpiszok köz	Allée des Embrumes	Spindelsmuget
svrček	svrček	*	zellino	knoet	*	pronssisulmu	knút	Noise	fjong
Krum	*	*	*	Viktor Kruml	Wiktor Krum	*	*	*	Viktor Krumm
Zlatoslav Lockhart	Zlatoslav Lockhart	*	Gilderoy Allock	Gladianus Smalhart	*	*	*	*	Gyldeprinz Gulmedal
Lupin	*	*	*	Remus Lupos	*	*	*	*	Remus Lupus
Malfoy	*	*	*	Draco Malfidus	Dracon Malfoy	*	*	Drago Malefoy	Draco Malfang
Maxime	*	*	*	Olympe Mallemour	Olimipia Maxime	*	*	*	*
Minerva McGonagallová	Minerva McGonagallová	*	Minerva McGranitt	Minerva Anderling	*	Minerva McGarmiva	Minerva McGalagony	*	Minerva McSnurp
Zrcadlo z Erisedu	Zrcadlo z Erisedu	Der Spiegel Nerhegeb	Lo specchio delle brame	De spiegel van neregeb	zwiérciadło Ain Egarp	Iseeviot-peili	Edevis tükre	le Miroir du Riséd	Speilet Mørd
Uřňukaná Urřula	Uřňukaná Urřula	Maulende Myrte	Mirtilla Malcontenta	Jammerende Jennie	Jeczaca Marta	murjottava Myrtti	Hisztis Myrtle	Mimi Geignarde	Stønne-Stina
Alastor "Pořuk" Moody	Alastor "Pořuk" Moody	*	Alastor "Malocchio" Moody	Alastor "Dwaalooğ" Dolleman	Alastor "Szalonooki" Moody	Alastor "Villisilmä" Vauhkomie <li< td=""> <td>Alastor "Rěmszem" Mordon</td> <td>Alastor "Fol Oeil" Maugrey</td> <td>Alastor "Galoye" Bister</td> </li<>	Alastor "Rěmszem" Mordon	Alastor "Fol Oeil" Maugrey	Alastor "Galoye" Bister
mudla	mudla	Muggels	Babbani	Dreuzels	Mugole	jästit	muglik	Moldus	Gomper
OVCE	OVCE	UTZ	M.A.G.O.	P.U.I.S.T.	OWTM	S.U.P.E.R.	R.A.VA.SZ.	ASPIC	Ø.G.L.E.

ANGLICKY	ČESKY	NĚMECKY	ITALSKY	HOLANDSKY	POLSKY	FINSKY	MAĎARSKY	FRANCOUZSKY	NORSKY
vyučovací celočarodějné exameny)	(Ohavně vyučovací celočarodějné exameny)	(Unheimlich Toller Zauberer)	(Magia Avanzata Grado Ottimale)	(Proeve van Uitzonderlijke Intelligentie en Superieure Toverkunst)	(Okropnie Wyczerpujące Testy Magiczne)	(Se Uskomatto man Paha Erittäin Raskas)	(Rémisztően Agyfacsaró Varázstani Szigorlat)	(Accumulation de Sorcellerie Particulièrement Intensive et Contraignante)	(Øvre Galdrelaugsek- samen)
NKÚ	NKÚ	Z.A.G	G.U.F.O.	S.L.L.J.M.B.A .L.	SUM	V.I.P.	R.B.F.	BUSE	U.G.L.E.
(Náležitá kouzelnická úroveň)	(Náležitá kouzelnická úroveň)	(Zaubergra- d)	(Giudizio Unico per i Fattucchieri Ordinari)	(Schriftelijke Lofuiting wegens IJver,	(Standardowe Umiejetnosci Magiczne)	(Velhomaai lman ihmeisiin perehdyttäv- ä)	(Rendes Bubájos Fokozat)	(Brevet Universel de Sorcellerie Elementaire)	(Undre Galdrelaugsek- samen)
Tichošlápek	Tichošlápek	Tatze	Felpato	Sluipvoet	Lapa	Anturajalka	Tapmancs	Patmol	Tasselab
Protiva	Protiva	*	Pix	Foppe	lrytek	Riesu	Hóborc	*	Gnav
myslánka	myslánka	Denkarium	Pensatoio	Hersenpan	Myslodsiewni- a	Ajatuscula	Merengo	Pensine	Tanketank
Petr Pettigrew	Petr Pettigrew	*	Peter Minus	Peter Pippeling	*	Peter Piskuilan	*	Peter Pettigrow	Peter Pittelpytt
Madame Pomfreyová	Madame Pomfreyová	*	Madama Chips	Poppy Plijster	*	Poppy Pompfrey	*	Madame Pomfresh	Pussi Pomfrit
přenášedlo	přenášedlo	Portschlüssel	Passaporta	Viavia	swistoklik	Porttiavain	zsupszkulcs	Portoloin	Flyttnokkel
*	*	*	*	*	*	*	*	*	Lilly, Jakob, Harry Potter
Camrál	Camrál	Quaffel	Pluffa	Slurk	kafel	kaato	kvaff	Souaffle	sluffen
famfrpál	famfrpál	*	*	Zwerkbal	*	huispaus	kviddics	*	Rumpeldunk
Havraspár	Havraspár	*	Corvonero	Ravenklauw	*	Korpinkyns- i	Hollóhát	Serdaigle	Ravnklo
Pamatováček	Pamatováček	Erinnermich	Ricordella	Geheugensteek- n	przypominajka	Muistipallo	nefeleddgömb	Rapeltout	Forglemei ball
Tom Robjvol Raddle	Tom Robjvol Raddle	Tom Vorlost Riddle	Tom Orvoloson Riddle	Marten Asmodom Vilijn	*	Tom Lomen Valedro	Tom Rowle Denem	Tom Elvis Jedusor	Tom Drodello Venster
Já, lord Voldemort	Já, lord Voldemort	... ist Lord Voldemort	Sono io Lord Voldemort	Mijn naam is Voldemort				Je suis Voldemort	Voldemort den store
srpec	srpec	Sickel	falci	sikkel	sykl	hopeasirppi	sarló	Mornille	sigd
Rita Holoubková	Rita Holoubková	Rita Kimmkorn	*	Rita Pulpers	*	Rita Luodiko	Rita Vitrol	*	Rita Slita
Zmijozel	Zmijozel	*	Serpeverde	Zwadderich	*	Luihuinen	Mardekár	Serpentard	Smygard

ANGLICKY	ČESKY	NĚMECKY	ITALSKY	HOLANDSKY	POLSKY	FINSKY	MAĎARSKY	FRANCOUZSKY	NORSKY
Severus Snape	*	*	Severus Piton	Severus Sneep	*	Severus Kalkaros	Perselus Piton	Severus Rogue	Severus Slur
Golden	Zlatonka	Der Goldene Schnatz	Il Boccino d'Oro	De Gouden Snaai	zloty znicz	kultasioppi	aranycikesz	le Vif d'or	Gullsnoppen
Sorting Hat	Moudrý klobouk	Der Sprechende Hut	Il Cappello Parlante	De Sorteeroed	Tiara Przydziału	lajitteluhattu	Teszlek süveg	le Choixpeau magique	Valghatten
W.	SPOŽÍŠ	B.ELF.E.R.	C.R.E.P.A.	S.H.I.T.	Stowarzyszenie WESZ	S.Y.L.K.Y.	M.A.J.O.M.	S.A.L.E.	H.I.K.K.
Company for the Promotion of Elf Welfare)	(Společnost pro podporu občanské a životní úrovně skřítků)	(Bund für ELFEnRechte)	(Comitato per la Riabilitazione degli Elfi Poveri e Abbruttiti)	(Stichting Huiself voor Inburgering en Tolerantie)	(Stowarzyszenie Walki o Emancypacje Skrzatów Zniewolonych)	(Samat yhteiset lait kotitontuillakin - yhdistys)	("Manók Alkotmányos Jogaiért" Országos Mozgalom)	(Société d'Aide à la Libération des Elfes)	(Husnissenes Internasjonale Kampkoalisjon)
Prof. Sprout	profesorka Prýtová	*	Prof. Sprite	Prof. Stronk	*	Professori Verso	Prof. Bimba	Prof. Chourave	Prof. Stikling
	moták	*	Magonň	Snul	charlak	Surkki	kvibli	Craemol	Futt
Trelawney	Sibylla Trelawneyová	*	Sybilla Cooman	Sybilla Zwamdrift	Sybilla Trelawney	Sibylla Punurmio	*	Sibylle Trelawney	Rakel Rummelfield
Wormsley	*	*	*	Ron Wemel	*	*	*	*	Ronny Wiltersen
Wood	*	*	Oliver Baston	Olivier Plank	*	*	*	*	Oliver Quist

5. HARRY POTTER V MEDIÁLNÍM SVĚTĚ

5.1 Cesta k prvnímu vydání

V předchozích kapitolách jsem se věnovala samotnému vzniku autorčiny ideje, tedy jakési prvotní genezi Harry Pottera – od prapůvodního nápadu po utváření zápletek, charakterů a jmen. Nyní bych se ráda soustředila na to, co předcházelo knižnímu vydání a hlavně na to, co po něm následovalo.

Nejprve ale opět zmíním několik životopisných souvislostí. Po návratu z Portugalska se J. K. Rowlingová věnuje učení, ale před tím musí získat odpovídající kvalifikaci: Postgraduální certifikát ve vzdělávání²⁹³. Zároveň dokončuje první díl své ságy a to v již zmiňované kavárně manžela své sestry. Události, které následovaly popisuje takto:

*Přepsala jsem rukopis na stroji. Ve **Writer's and Artist's Yearbook**²⁹⁴ jsem se dočetla, že optimální délka románu pro děti je 40 000 slov – já jich měla 90 000! Zkoušela jsem to zakrýt tím, že jsem použila jednoduché řádkování. To ale nikoho neoklamalo. Musela jsem vše napsat znovu, se dvojitým řádkováním.²⁹⁵*

Je pravda, že Harry Potter svým objemem značně převyšuje běžné dětské knihy, a to byl asi jeden z hlavních důvodů, proč agenti a nakladatelé knihu odmítali. A to odmítali první díl, **Harry Pottera a Kámen mudrců**, který je nejméně obsáhlý. Počet stránek s novými pokračováními stále narůstá a nikoho už nepřekvapí, že české vydání **Harry Pottera a Fénixova řádu** má téměř 800 stran.

První agent, kterému autorka rukopis poslala, jí ho vrátil. První vydavatel také. Druhý agent, **Christopher Little**, ho však přijal. Trvalo rok, než se našel vydavatel, nakladatelství Bloomsbury, kde se jej ujal **Barry Cunningham**. Cunningham byl však editorem pouze první knihy, poté nakladatelství opouští a editorkou ostatních šesti dílů se stává **Emma**

²⁹³ Postgraduate Certificate in Education (Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 44

²⁹⁴ www.writersandartists.co.uk, Ročenka spisovatelů a umělců, která vychází již více než sto let a platí za zdroj faktických, nezaujatých informací a praktických rad. Umožňuje nahlédnout pod pokličku procesů, které fungují v rámci vydavatelského byznysu. Hraje také svoji roli v připomínání etiky obchodu vydavatelům a jejich závazků vůči autorům.

²⁹⁵ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 44-45

Matthewson. Tak to alespoň na svých webových stránkách²⁹⁶ uvádí sama autorka, když krátce před vydáním sedmého dílu děkuje všem, kteří jí pomohli přivést brýlatého kouzelníka na světlo světa. Tudiž to, že **Sean Smith** cituje Barryho Cunninghama v souvislosti s redigováním druhého dílu²⁹⁷, se jeví jako zcela nevěrohodné, jako ostatně mnohé jiné údaje z jeho knihy, se kterými jsem již v této práci polemizovala.

Knih *Harry Potter a Kámen mudrců* v Británii vyšla 26. června 1997, bez žádné velké slávy, ale autorka z toho byla pochopitelně nadšená:

*Celý den jsem s ní (s knihou) chodila v podpaží. Když jsem ji poprvé uviděla v knihkupectví, měla jsem šílenou touhu ji podepsat. Byl to mimořádný okamžik.*²⁹⁸

Zlomovým okamžikem pro J. K. Rowlingovou byl – a to i podle ní samotné – den, kdy poprvé mluvila s **Arthurem Levinem**. Levin je totiž americkým editorem²⁹⁹ z nakladatelství Scholastic Books a s autorkou hovořil v den, kdy toto americké nakladatelství přeplatilo tři jiná v aukci o americkou licenci k její první knize³⁰⁰. Scholastic koupil práva za mnohem více peněz, než mohl kdo očekávat a to odstartovalo doslova mediální lavinu. V jednom z prvních a asi nejznámějších článků, který vyšel v *The Telegraph*³⁰¹, se uvádí, že ta částka činila přes 100 000 dolarů. Ve vzduchu ovšem visí otázka, zda by se Harry Potter stal takovým celosvětovým fenoménem, kdyby za něj Scholastic nebyl ochoten zaplatit takovou sumu...

V této době se z Joanne Rowling stala J. K. Rowling. **Sean Smith** míní³⁰² že šlo o část reklamní strategie, **Christopher Little** se údajně domníval, že dívky sice běžně čtou knížky od autorů mužů, ale chlápci nebudou nikdy akceptovat knížky, které napsala žena. Z příjmení, které se v angličtině nepřečtyluje, není na první pohled možné určit pohlaví, proto prý Rowlingová začala používat pouze iniciálu křestního jména. A protože J. Rowling by vypadalo neúplně, bylo přidáno K jako **Kathleen**. Kathleen jako autorčina babička. Je otázkou, nakolik je tato teorie o marketingovém tahu pravdivá. Pokud ano, tak zjevně zabrala,

²⁹⁶ www.jkrowling.com

²⁹⁷ Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 137

²⁹⁸ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 46

²⁹⁹ Arthur Levine vede vlastní imprint v rámci Scholastic Books – **Arthur A. Levine Books**

³⁰⁰ www.jkrowling.com

³⁰¹ Reynolds, Nigel – \$100,000 Success Story for Penniless Mother, *The Telegraph*. 7. července 1997, www.accio-quote.org

³⁰² Sean Smith – Sen jménem Harry Potter, str. 137

protože Rowlingová říká, že první dopis, který kdy od fanoušků dostala, začínal *Vážený pane...*³⁰³

To, že iniciála K odkazuje k babičce J. K. Rowlingové, je ovšem pravda. Autorka to zmiňuje v životopise na svých webových stránkách³⁰⁴ (... *Kathleen, jejíž jméno jsem si později vzala, když jsem potřebovala iniciálu navíc*) a zároveň v rozhovoru s **Lindsey Fraser**, kde mimo jiné dodává, že její druhá babička *byla posedlá psy, které měla mnohem raději než lidi. Upřímně řečeno, měla v sobě něco z tety Marge...*³⁰⁵

5.2 Potterománie

Sled dalších událostí ve světě literatury pravděpodobně nemá obdoby, a to především díky rozmachů nových médií, jakými je film a především internet. Harry Potter vyvolal pozdvižení bez nadsázky na celé zeměkouli. O příběh neznámé spisovatelky se začínala zajímat nejrůznější filmová studia. Nakonec volba padla na **Warner Bros.** a Rowlingová to popisuje takto:

Byli jsme zaplaveni nabídkami z filmových společností a já řekla všem ne – dokonce i Warner Bros. Ale nedali si pokoj. Nejsem proti filmu – mám ráda filmy. Nezbytné pro mě bylo, aby věrně odpovídali knize, a měla jsem důvěru ve Warner Bros., že tomuto závazku dostojí. Samozřejmě tam jsou některé věci, které na plátně nebudou „fungovat“, ale nechtěla jsem moc měnit děj. Rozhodnutí pracovat s Warner Bros. nebylo o penězích, bylo to proto, že jsem jim věřila. Dávali mi spoustu materiálů, posílali mi mapy a kresby Bradavic, aby se ujistili, že když se to objeví ve filmu, bude to velmi blízko mým představám o tom místě.

Filmy zcela jistě dodaly Harry Potterovi ještě více popularity. Přesto se však domnívám, že to hlavní kouzlo spočívá na stránkách knih, právě proto, že sama autorka přiznává, že některé věci ve filmu prostě nefungují. Říká se, že Harry Potter vrátil děti zpět ke knihám, vylepšil obchody optikům a do britských internátních škol se najednou začalo hlásit víc dětí. Hlavně ale přispěl k velkému rozmachu literatury fantastického typu po celém světě. Objevilo se mnoho spisovatelů, kteří toužili napsat „nového“ Harry Pottera, překonat jej...

³⁰³ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 48

³⁰⁴ www.jkrowling.com

³⁰⁵ Lindsey Fraser – Conversations with J. K. Rowling, str. 13

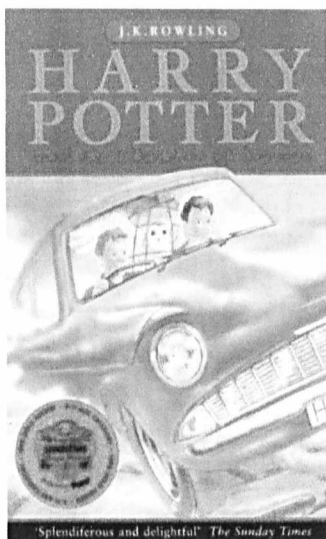
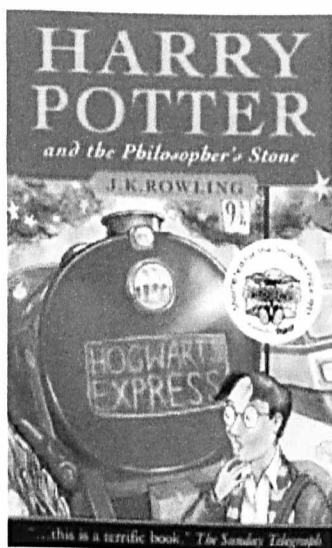
Rowlingová ovšem zároveň nastartovala trend, který do té doby nebyl v dětské literatuře příliš obvyklý a pokud ano, týkalo se to především tzv. dívčích románek. Je to něco, co bylo dříve typické spíše pro „čistou“ fantasy literaturu. Mám na mysli série. V knihkupectvích dnes najdeme nepřeberné množství dětských knížek „na pokračování“ a lze bez nadsázky říct, že dětský příběh shrnutý v jedné jediné knize, se už tak dobře neprodá.

Harry Potter je bezesporu důl na peníze a nakladatelé se jej snaží stále více zatraktivnit. Například americká varianta Kamene mudrců vyšla pod názvem *Harry Potter a Kouzelnický kámen* (*Sorcerer's Stone*), pravděpodobně proto, že to americkému vydavateli připadalo poutavější.

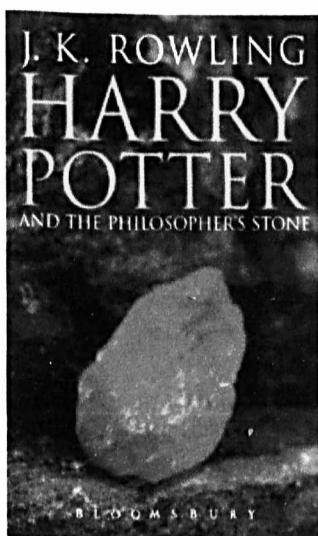
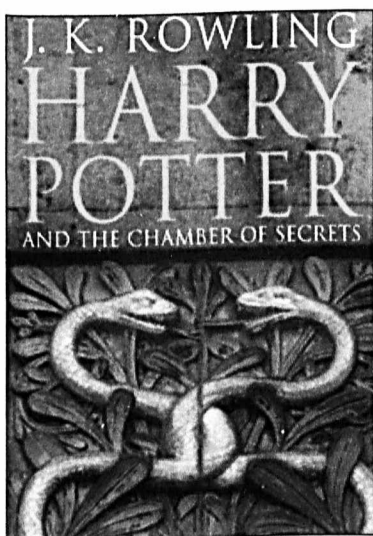
Britové zase přišli s myšlenkou, jak k Harrymu přitáhnout i dospělé čtenáře – vytvořili speciální „dospělé“ obálky, snad aby se dospělí nestyděli vyndat dětskou knížku v tramvaji. K „dospělým“ edicím se brzo přidaly i další země. Harry vychází v brožovaných a exkluzivních edicích, ale také například v překladu do latiny a staré řečtiny.

VELKÁ BRITÁNIE

dětské obálky

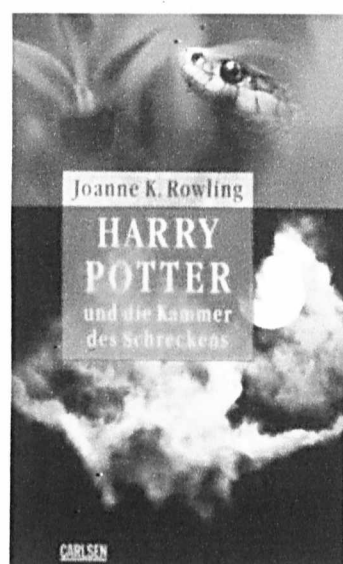
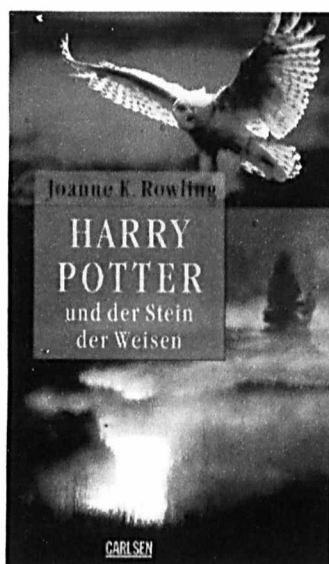

obálky pro dospělé

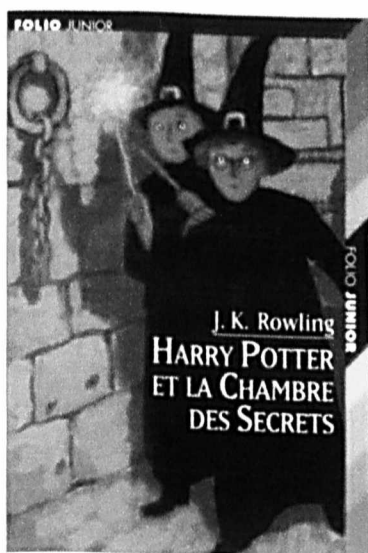
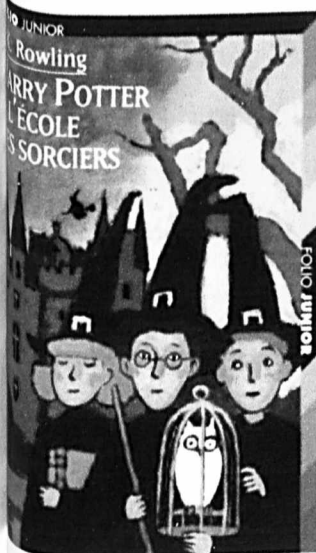

NĚMECKO

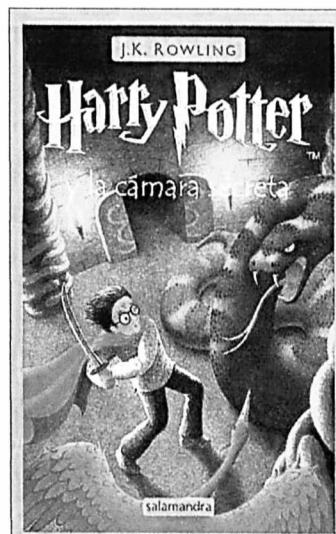
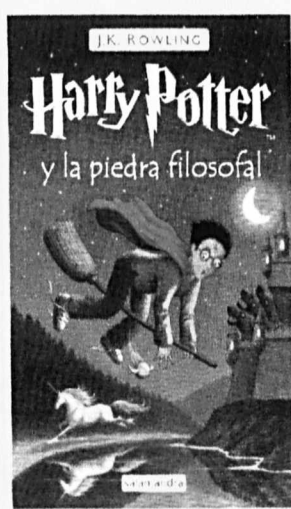
dětské obálky

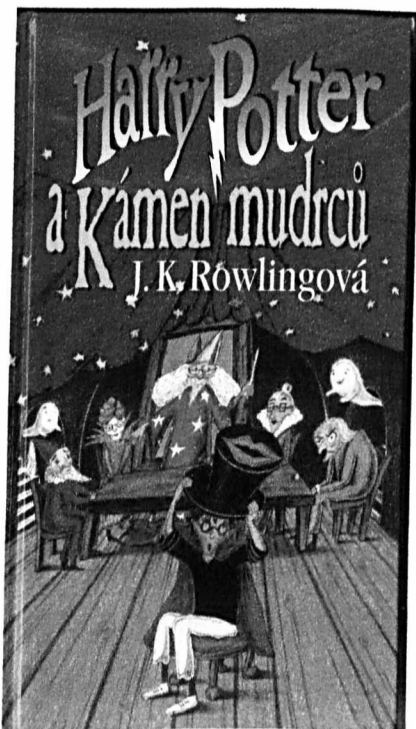
FRANCIE

ŠPANĚLSKO

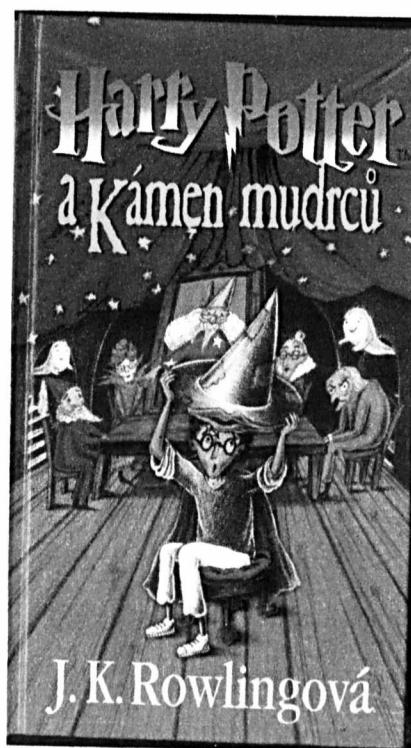

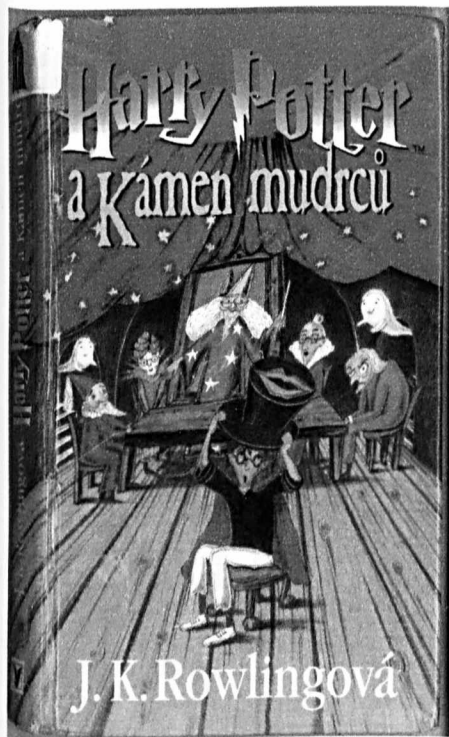
Český Harry Potter poprvé spatřil světlo světa 29. února 2000, tedy téměř tři roky poté, co vyšel ve Velké Británii. *Harry Potter a Kámen mudrců* měl ilustrace **Galiny Miklínové**, které však byly později nahrazeny americkými ilustracemi od **Mary GrandPré** a grafickým vyvedením titulu podle vzoru Warner Bros.

Původní česká obálka prvního dílu ilustrovaná **Galinou Miklínovou**.

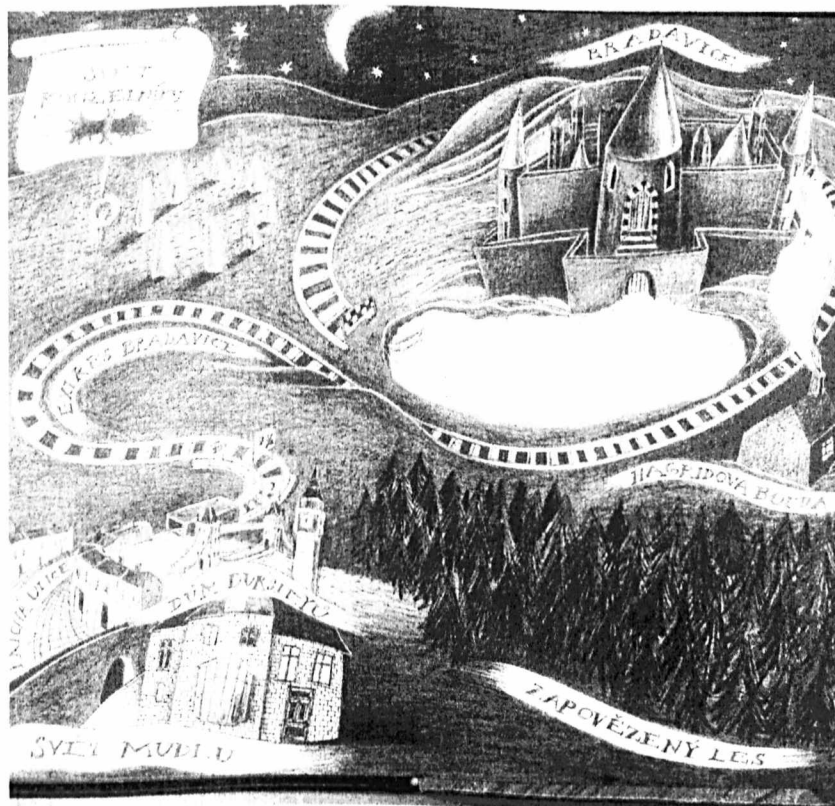
Obálka Galiny Miklínové však také prošla změnou. Výtvarná redaktorka všech šesti dílů Harry Pottera, které doposud vyšly česky, **Jana Mikulecká**, říká, že v první variantě měl Harry na hlavě klasický cylindr, který měl představovat Moudrý klobouk (viz obrázek výše). Ovšem Moudrý klobouk jako cylindr zrovna nevypadá, a tak byl trošku upraven – v klasickou kouzelnickou špičatou čepici (viz obrázek níže). Také důležitost hlavního hrdiny byla zdůrazněna – na této variantě obálky je Harry výrazně „větší“.

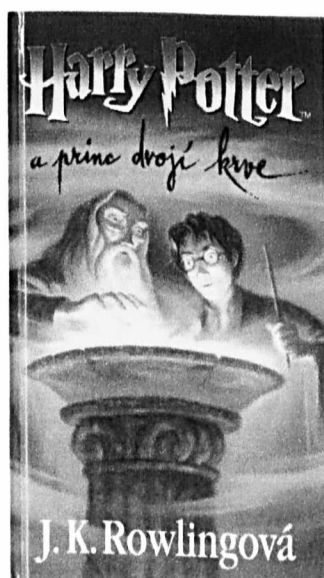
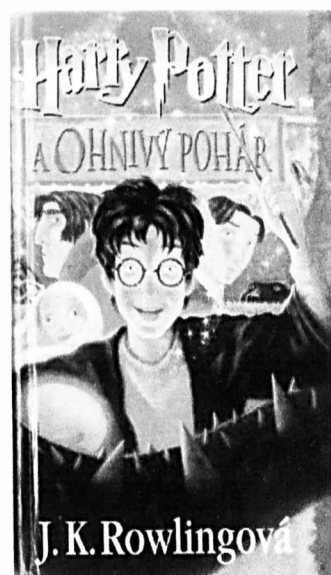
Tato grafická podoba již zahrnovala i titul vyvedený „filmovým písmem“. Existuje však ještě jeden zajímavý mezistupeň. Hned první díl měl v Čechách velký úspěch a Albatros tak knihu několikrát dotiskl. Jeden z dotisků je jakýmsi hybridem – na jeho obálce je ilustrace **Galiny Miklínové**, ale název knihy je již podle vzoru Warner Bros. (viz obrázek vlevo).

Miklínová ovšem nemalovala jen obálku první knížky – až do čtvrtého dílu se na předsádkách každé knihy objevovaly originální mapky kouzelnického světa, Bradavic či Prasinek. Bohužel i to se společností Warner Bros. nelíbilo a Albatros byl nucen přestat je používat, ani v reedicích prvních čtyř knih je již nenajdeme.

Svět kouzelníků

Mapka z předsádky prvního dílu.

Předpokládaná podoba obálky 7. dílu

5.3 „Harry Potterové“

Mediální šílenství, které se kolem Harry Pottera strhlo, se však neomezuje pouze na pozitivní ohlasy. Jako každé slavné a dobře vydělávající dílo v dnešní době, i Harry Potter má spoustu „následovníků“ – mnoho lidí se pokusilo participovat na úspěchu knih J. K. Rowlingové a ne vždy to bylo po právní stránce korektní. V této závěrečné části práce bych ráda poukázala na nejznámější případy „falzifikování“, ale také parodií brýlatého kouzelníka z Velké Británie.

5.3.1 Nancy Kathleen Stoufferová

Stoufferová je americká spisovatelka, která obvinila J. K. Rowlingovou z plagiátorství. V 80. letech napsala a vydala tři díly vyprávění o **Larry Potterovi**, a když se Harry Potter stal dětským bestsellerem, považovala jeho komerční úspěch za výsledek krádeže. Rowlingová sice tvrdí, že její knihy nezná, ovšem několik podobností, včetně jména, se v knihách skutečně najde.

V češtině vyšel pouze jeden díl³⁰⁶, který se odehrává v zemi Aura, kde válka vyvrcholila použitím jaderných zbraní. Většina obyvatel zemi opustila, zůstali jen děti a staří či nemocní, kteří však jakýmsi zázrakem přežili a vyvinuli se v nový živočišný druh – stali se z nich **mudlové**. Právě mudlové (v originále u obou autorek **muggles**) a podobné jméno hlavního hrdiny byli pravděpodobně největším důvodem autorky, aby Rowlingovou zažalovala.

Mudlové **N. K. Stoufferové** vypadají trochu jako děti: jsou malí, křehcí, mají velké holé hlavy a kromě jména nemají nic společného s mudly J. K. Rowlingové. Tím ovšem zdánlivé souvislosti nekončí, **Stoufferová** na svých internetových stránkách³⁰⁷ dokonce dříve, ještě v době procesu, vyvěsila srovnávací tabulku všech výrazů a slov, které se v jejích knihách objevují a které si podle ní Rowlingová přivlastnila. Vedle nesmyslných srovnání jako např. to, že se oba příběhy odehrávají na smyšlených místech či že v nich vystupují sirotci, argumentovala Stoufferová již zmiňovanými mudly a postavami s podobnými jmény. Kromě Larryho Pottera, který mimo jiné také nosí brýle, se v příbězích vyskytuje také **Lilly Potterová** a jacísi **Nevilové**. Další souvislosti jsou v podstatě vykonstruované a z velké části

³⁰⁶ Nancy Stoufferová – Legenda o Rahovi a mudlech

³⁰⁷ www.realmuggles.com

i chybné. Jako například, když Stoufferová srovnává své mudly hrající jakousi hru podobnou krotetu s mudly hrajícími hru podobnou fotbalu. Má zřejmě namysli famfrpál, ten ovšem mudlové opravdu nehrají...

5.3.2 Harry Potter a leopardí cesta k drakovi

Stoufferová není jediná, kdo se pokusil využít popularity brýlatého čaroděje ve svůj prospěch. Například v roce 2002 informoval server idnes³⁰⁸ o tom, že v Číně prodávají pirátský příběh o Harry Potterovi. Ovšem v této variantě Harry skončí jako *břichatý chlupatý chlapík s plnovousem, kterého kouzelný déšť připravil o jeho kdysi pružnou postavu i čarodějnou moc...* čínská kniha se jmenuje **Harry Potter a leopardí cesta k drakovi**.

V Číně to není nic neobvyklého, příběhy Harry Pottera se zde těší velké popularitě, která tu však ruku v ruce jde s pirátskými variantami. V roce 2005 vydala Rowlingová veřejné prohlášení, které bylo publikováno mimo jiné na čínské odnoži zpravodajského serveru People's Daily Online³⁰⁹. Prohlášení bylo namířeno proti četným a opakujícím se případům porušování autorčinných práv a práv čínského vydavatele.

Toto prohlášení však nejspíš nepadlo na úrodnou půdu, protože v roce 2007 se objevila ještě jeden „původní“ čínský díl Harry Pottera. Jmenoval se **Harry Potter a Čínské impérium**³¹⁰ a tato verze prý obsahovala prvky **Tolkienova Pána prstenů**, čínských dějin a bojového umění. To vše v kombinaci s proslulým brýlatým čarodějem.

5.3.3 Taňa Grottěr

Vedle vyložených padělků se právníci J. K. Rowlingové ohradili také proti knize **Taňa Grottěr a magický kontrabas** ruského spisovatele **Dmitrije Jemece**. Taňa je brýlaté děvče, které létá na svém hudebním nástroji, má mateřské znaménko na tváři, navštěvuje školu jménem Abracadabra pro mladé čarodějky a bojuje proti zlým silám, které jsou tak strašlivé, že nemohou být pojmenovány...³¹¹

³⁰⁸ V Číně prodávají pirátský příběh s Harrym Potterem, 10. července 2002, www.idnes.cz

³⁰⁹ www.english.people.com.cn

³¹⁰ www.potterweb.cz

³¹¹ www.news.bbc.co.uk/cbbcnews

5.3.4 Barry Trotter a spol.

Je pravda, že ve zmiňovaných případech byly knihy o Harry Potterovi přinejmenším inspirací zmíněných autorů (ovšem s výjimkou Stoufferové, protože její knihy jsou starší) a dost možná inspirací účelovou – nelze se tedy divit, že se autorka brání. Na druhou stranu si však nemůže přivlastňovat určité syžety, které ve svých příbězích použila a které rozhodně nejsou vždy zcela originální. Školu pro čaroděje najdeme například i v české **Saxaně**.

Parodie jsou však jiným příkladem inspirace – proti nim Rowlingová nijak nebrojí. Parodie je totiž také reklama, i když třeba negativní, a navíc v dnešním literárním světě ten, kdo ještě nebyl parodován, téměř jako by nežil...

Autorem jedné z nejznámějších parodií³¹² je americký humorista a publicista **Michael Greber**. Jeho hrdina se jmenuje **Barry Trotter**, je mu dvaadvacet a ani po jedenácti letech nedokončil školu čar a kouzel v Brkavicích. Ostatně proč, když mu knihy **J. G. Rollinsové** přinesly slávu a miliony? Nyní se však blíží katastrofa: začíná se připravovat film **Barry Trotter a Nevyhnutelný pokus o zisk**. Brkavice budou zaplaveny přílivem hudlovských fanoušků, toužících po suvenýrech... proto má Barry na příkaz ředitele školy **Alpuse Brumbáce** natáčení překazít. Na pomoc má samozřejmě své nejbližší přítele – **Žermionu Cringerovou** a **Lona Measlyho**.

Michel Greber ve své parodii celkem vtipně pokroutil všechna jména a reálie příběhů J. K. Rowlingové a dokonce některé i zajímavě domyslel (jak jsem již zmínila v kapitole o anglickém školství).

Přestože parodie na první pohled vypadá docela podařeně, nevyhnul se **Greber** bohužel v některých pasážích své knihy nechutnému a místy přímo vulgárnímu humoru. Příběh jako takový není nijak výjimečný a velká část uznání by zcela jistě měla patřit i českému překladateli **Richardu Antonínovi**, který vymyslel už zmiňované Brkavice, ale třeba také **Shnilozel** či **Malfuje**. Ovšem nejvíce o charakteru celé knihy podle mého názoru vypovídá poslední dvoustrana. Ta představuje jistý formulář, jež může rozčilený čtenář jednoduše vyplnit a poslat ho autorovi. Stojí v něm mimo jiné:

³¹² Michael Greber – Harry Potter a Nestydatá parodie

Vážený pane:

Byl jsem vaší knihou Barry Trotter a Nestydatá parodie velmi pohoršen. Jsem... (zaškrtněte hodící se políčko

- fanoušek přehnaně bránící Pottera
- rozhořčený rodič
- zmatené předpubertální dítě
- životem unavený 15letý
- majitel autorských práv, který se moc nebavil
- J. K. Rowlingová
- roztrpčený humorista
- vrah – aspirant
- ex-přítelkyně

Pane Grebere, jste...

- bezostyšný parazit
- postižený těžkým cynizmem
- obžalovaný
- neuvěřitelně nevyzrálý
- ...
- jediným člověkem, jehož oběť zastaví ty HLASY V MÉ HLAVĚ

Doufám, že jste sám se sebou spokojen. Polibte si pr...

Se srdečným pozdravem,

V českých knihkupectvích nenajdeme příliš parodií na příběhy Harry Pottera. Vedle knihy **Michaela Grebera** existuje však ještě jedna, původní česká parodie, která má dokonce již několik pokračování³¹³. První kniha se jmenuje **Harry Trottel a kámen MUDr. Tse** a pod celou sérií je podepsán jistý **Peter M. Jolin**, který je však ve skutečnosti ženou³¹⁴. Jako by se snad i český nakladatel řídil ideou **Seana Smithe** o důležitosti pohlaví spisovatelů...

³¹³ Kniha Michaela Grebera má sice také několik pokračování, v češtině však vyšel pouze zmiňovaný titul. Více o Greberových knihách viz www.barrytrotter.com

³¹⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Peter_M._Jolin

Knihy **Petera Jolina** ovšem postrádají jakýkoli nápad, jde prakticky jen o překroucení stávajícího příběhu J. K. Rowlingové. Harry Trottel žije v Klovákově u strýce a tety **Donkeyových**. Donkeyovi jsou velmi milí a spořádaní, leč poněkud chudí lidé a rozmazlený Harry je terorizuje svými nejrůznějšími požadavky. Nejhuře je na tom jeho bratranec - pilný student **Dooley**, na kterého chystá Harry stále nějaké léčky.

Zásadní změnu do Harryho života vnesou dopisy ze školy Neštovice, kam má jako naděje čarodějnictví nastoupit. Harry to zpočátku odmítá, ale pak přece jen začne školu navštěvovat. Otevírá se před ním svět čarodějů, magie a hlavně škola se čtyřmi koleji: Vranibrk, Kobrojed, Buzibor a Nemelmír. Kouzelníci jsou v knize prezentováni jako obchodníci při penězích, kteří obědvají ve Four Season, nosí zlaté řetězy a používají poslední modely mobilních telefonů.

Invence autorovi/autorce však rychle dochází a pak nezbyvá než sledovat linii, kterou vytyčila již J. K. Rowlingová, přičemž většinu situací kniha doslova úmorně sleduje (například zápas v brúmingu čili fanfrpálu).

5.3.5 Deset důvodů proti Harry Potterovi

Jako každý populární jev v současné době, vyvolává i Harry Potter řadu negativních emocí. Opozici skalním fanouškům tvoří řada jednotlivců, ale i uskupení, pro které jsou příběhy brýlatého kouzelníka z nejrůznějších důvodů špatné, a v některých případech dokonce i nebezpečné

Hlavně v Americe zaznívají názory, že knihy J. K. Rowlingové podporují praktikování magie a čarodějnictví. Už od roku 1982 *Americká asociace knihoven* (ALA³¹⁵) začíná školní rok připomínkou, že Spojené státy sice jsou demokratickou zemí, ale svobodou ve výběru knih by si lidé neměli být tak jistí – pravidelně totiž pomáhá sestavovat seznam podezřelých knih, které „propaguje“ v tzv. **Banned Books Week** – tedy v týdnu zakázaných knih.

ALA však knihy vysloveně nezakazuje a je pouze jedním z organizátorů a sponzorů Banned Books Week. Na jejích webových stránkách stojí, že tato akce oslavuje svobodu volby a svobodu vyjádřit vlastní názor i tehdy, pokud může být tento názor považován za neortodoxní

³¹⁵ www.ala.org

či nepopulární. Zdůrazňuje však také, jak je důležité zajistit dostupnost těchto neortodoxních a nepopulárních úhlů pohledu všem, kdo o nich chtějí vědět. Týden „zakázaných“ knih tedy nelze vnímat jako jednoznačně negativně namířenou akci.

Harry Potter se na seznam „zakázaných“ knih dostal právě kvůli zmiňované magii, někteří lidé údajně věří, že čtením knih J. K. Rowlingové se ze čtenářů automaticky stanou čarodějové. Nejde ale jen o čarodějnictví – Harry Potter prý podporuje neúctu k dospělým a k autoritám, v jednom případě si dokonce kdosi stěžoval, že Rowlingová propaguje drogy (tím měl na mysli „všechny ty lektvary“ které se děti v Bradavicích učí vařit.)

Na seznamu zakázaných knih se vedle Harry Pottera pravidelně objevuje také **Steinbeckova** kniha *O myších a lidech* (kvůli používání nevhodných slov) či *Most do země Terabithia* od **Katherine Patersonové** pro popis okultismu a satanismu a knihy **Marka Twaina**, **Stephena Kinga** či **Kurta Vonneguta**.

Že Američané neberou tato „rizika“ na lehkou váhu, potvrzuje fakt, že existují školy, kde mají zakázáno mít knihy J. K. Rowlingové ve svých knihovnách, a děti si je nesmějí do školy ani nosit. Podle ALA bylo letech 2000 – 2005 evidováno více než 3 000 pokusů odstranit knihy o Harrym ze škol a veřejných knihoven.

Hlasy proti Harry Potterovi se však neozývají jen z Ameriky. Německá autorka **Gabriele Kuby** sepsala v závěru své knihy³¹⁶ o škodlivosti příběhů J. K. Rowlingové následujících **10 důvodů proti Harry Potterovi:**

1. *Harry Potter je globální dlouhodobý projekt, který má změnit kulturu. Magie jako tabu již v mladé generaci neplatí. Do společnosti tak vnikají síly, které kdysi křesťanství již překonalo.*
2. *Bradavice, škola čar a kouzel, je uzavřený svět násilí a hrůz, prokletí a očarování, rasové ideologie a krvavých obětí, hmsu a posedlosti. Panuje tam atmosféra neustálého ohrožení, která se přenáší na (mladé) čtenáře.*

³¹⁶ Gabriele Kuby: Harry Potter – gut oder böse

3. *Harry Potter nebojuje proti zlu. Svazek od svazku je jeho podobnost Voldemortovi stále výraznější. V páté knize je dokonce Voldemortem posedlý, což vede ke zničení jeho osobnosti.*
4. *Lidský svět je zde ponižován, svět čarodějníc a kouzelníků oslavován.*
5. *Neexistuje žádná pozitivní transcendentní dimenze. Nadpřirozené je výlučně démonické. Božské symboly jsou překrucovány.*
6. *Harry Potter není moderní pohádka. V pohádkách jsou kouzelníci a čarodějky jednoznačně postavy zla, z jejichž moci se hrdina osvobodí díky své ctnosti. V Harry Potterovi není nikdo, kdo chce dobro.*
7. *Schopnost čtenáře rozlišit dobro a zlo narušuje citová manipulace a intelektuální chaos.*
8. *Je proviněním na mladé generaci, hravě ji svádět k magii a naplňovat fantazii mladých lidí obrazy světa, kde panuje zlo.*
9. *Každý, komu záleží na rozmanitosti názorů, by měl bojovat proti masovému zaslepení a názorové diktatuře multimediálních společností.*
10. *Protože je víra v milujícího boha systematicky ničena, je školská indoktrinace Harry Potterem netolerantní a odporuje duchu naší ústavy. Účast na školských aktivitách souvisejících s Potterem může být z důvodů víry a svědomí zakázáno.*

Zda je Harry Potter dílem vhodným pro děti nebo ne, je dalším tématem, které se ve světě objevuje celkem pravidelně. Je pravda, že příběhy jsou díl od dílu „krvavější“ a tudíž i brutálnější, v knížkách o Harrym se umírá. Na druhou stranu smrt v dětských příbězích není nic nového. Vzpomeňme kupříkladu knihu **Astrid Lindgrenové *Bratři Lví srdce***.

Právě ve starších příbězích a pohádkách pro děti nebyla smrt ničím neobvyklým. Dřívější společnost nepocítovala takový strach ze smrti, smrt nebyla vnímána jako něco definitivního. A trochu tomu tak je i u Harry Pottera – mrtví neodcházejí navždy, do našeho světa se vrací buď jako duchové či pomocí (někdy podivné) magie a třeba jen nakrátko jako například Cedric a Harryho rodiče v závěru 4. dílu. Navíc každý kouzelník, který má svůj portrét je téměř nesmrtelný, protože portréty v kouzelném světě jsou „oživlé“ a postavy na nich vyobrazené mají něco, co by se mohlo nazývat duší.

Zpět ale ke knize **Gabriele Kuby**. Ta ve svém díle podrobuje sérii J. K. Rowlingové opravdu důkladnému rozboru a nenachází na ní zhora nic pozitivního. Mezi její hlavní argumenty patří to, že v knihách není žádná postava, která by představovala protiváhu k „nárůdku“ čaroděju.

Dokonce i zdánlivě pozitivní postavy, jako je ředitel Brumbál, jsou prý opatřeny satanistickými symboly a podporují zlo.³¹⁷ Svět Harry Pottera je podle **Kuby** od začátku do konce obydlen odpornými a hrozivými kreaturami.

Nejdůležitější výtkou, se kterou **Gabriele Kuby** v celé knize pracuje, je tvrzení, že Harry Potter bojuje proti zlu jen zdánlivě. Domnívá se, že ten, kdo bojuje proti zlu, musí doopravdy chtít dobro, nesmí být ovládán zlem, nesmí jím být posedlý³¹⁸.

Harryho základní motivací je podle **Gabriele Kuby** přání jít do Bradavic, pomstít se bratranci Dudleymu a naučit se čáry a kouzla, protože *je* čarodějem. Přání zůstat na Škole čar a kouzel v Bradavicích je nejsilnějším motivem pro jednání všech tří přátel. **Kuby** se domnívá, že tento motiv je nutí bojovat proti Voldemortovi, protože když zlo zvítězí, budou Bradavice zavřeny a oni (a hlavně Harry) se do nich nebudou moci vrátit.

Tato úvaha je zajímavá minimálně v tom, že takovou motivaci měl **Tom Rojvol Raddle** alias Voldemort, jak se ostatně dozvídáme ve 2. a 6. knize a Harry má s Voldemortem opravdu mnoho společného – to zdůrazňuje i **Kuby** a nemá smysl to popírat. Důležitější ovšem podle mého názoru je, proč je ta podobnost tak velká. To je skutečnost, kterou nám Rowlingová postupně, díl po dílu, odhaluje. Nebudu tvrdit, že Harryho touha zůstat v Bradavicích není jedním z hnacích motorů jeho jednání, ale tvrdit, že je motivem nejsilnějším je přece jen trochu nadsazené.

Je třeba znovu zdůraznit, že Harry Potter opravdu není tím klasickým pohádkovým hrdinou, kterého by si nejspíš **Gabriele Kuby** představovala jako ideální postavu z dětské knihy. Harry v mnohém nejde příkladem, a ani to nebyla autorčina intence. To, že má své potřeby a chová se přiměřeně svému věku z něj dělá mnohem přirozenější postavu, než kdyby byl neskutečným hrdinou v nablýskaném brnění.

Kuby tvrdí, že Harryho boj proti Voldemortovi je motivován strachem a že právě to je špatné. Nevidím jediný důvod, proč by tomu mělo tak být. **Brumbál** ve všech knihách Harrymu zdůrazňuje, že jeho největší zbraní proti Pánovi zla je láska, schopnost cítit emoce a chovat se podle nich, protože to je něco, čeho Ten-jehož-jméno-nesmíme-vyslovit už není schopen.

³¹⁷ Gabriele Kuby: Harry Potter – gut oder böse?, str. 21

³¹⁸ Gabriele Kuby: Harry Potter – gut oder böse, str. 52

Harrymu to potvrzuje i profesor **Lupin**, když s ním ve 3. knize hovoří o tom, proč jej nenechal zlikvidovat bubáka – domníval se, že by se proměnil ve Voldemorta a mohl by vyděsit celou třídu. Harry na to odpovídá:

„Voldemort byl první, kdo mě napadl,“ přiznal upřímně Harry. „Jenže pak – pak jsem si vzpomněl na ty mozkomory.“

„Rozumím,“ přikývl zamyšleně Lupin. „Tak to tedy... klobouk dolů.“ Pousmál se, když uviděl překvapení v Harryho obličeji. „To svědčí o tom, že ze všeho nejvíc se bojíš – strachu. To je velice moudré, Harry.“

Harry Potter se bojí strachu. Gabriele Kuby má svým způsobem pravdu, když říká, že není pozitivním hrdinou. Harry Potter totiž vlastně vůbec není hrdinou, byl by obyčejným klukem, kdyby neměl jizvu na čele a neuměl trochu kouzlit. Nevidím však jediný důvod, proč by takový kluk nemohl být hlavní postavou dětské knihy. Má sice spoustu negativních vlastností, za které by mu čtenáři často rádi pořádně vyčinili, ale nejdůležitější je, že vzbuzuje emoce (a to i emoce negativní, jak jsem demonstrovala na nejrozumnějších příkladech v této kapitole) a jakýmkoli literárním dílem, vzbuzujícím emoce, stojí za to se alespoň trochu zabývat, alespoň ze zvědavosti.

EPILOG

Kruh se uzavřel 21. července 2007, kdy po deseti letech čekání vyšel sedmý a pravděpodobně i závěrečný díl ságy o Harry Potterovi. Už v noci z 21. na 22. července se všichni fanoušci mohli dozvědět, jestli hlavní hrdina přežil poslední bitvu, jestli Ron doopravdy miluje Hermionu a kdo je tím tajemným R. A. B.

Rowlingová uzavřela valnou většinu tématických kruhů, zodpověděla většinu otázek, ale ne vše dořešila. Otázkou je, zda by bylo žádoucí, aby nám sdělila vše. Právě to napětí a nevědoucnost, hádání a spekulace fanoušků se za ta léta staly nedílnou součástí celého cyklu.

Určitá neuzavřenost bývá často v literatuře oceňována, nemohli bychom se tedy divit, kdyby Rowlingová napsala sedmou knihu s otevřeným koncem. Osobně se domnívám, že by to sérii možná ani tolik neuškodilo, jak se asi veřejnost domnívá. Autorka však příběhy o brýlatém kouzelníkovi v závěru korunovala několika brilantními a promyšlenými idejemi jakými je důležitá role **Nevilla Longbottoma** či již zmiňovaný **Snapeův** příběh.

Celý sedmý díl se podstatně odlišuje od všech předešlých už jen tím, že mu chybí pevný rámec příjezdu do Bradavic, školního roku, famfrpálu, nějaké zápletky a následného Harryho návratu do Zobí ulice. Rowlingová v něm používá skutečně neotřelé metafory a symboliku – jako třeba, když se Harry v polosmrtném bezčasi objeví na místě, které připomíná nádraží King's Cross (symbolizující rozcestí života a smrti – záleží jen na Harrym, do jakého vlaku nastoupí a kam pojedje), kde je kromě něj a Brumbála ještě jakési maličké, křehké a zraněné stvoření představující zbytky poničené duše lorda Voldemorta.

Závěrečná kniha není nejlepší z celé série, avšak Rowlingové se jí podařilo s citem a vkusně ukončit a dokázala se vyhnout srdceryvným scénám, kterých jsem se trochu obávala. Někdo může epilog po 19 letech považovat za kýč, domnívám se však, že má v knize své místo a autorka si tak prakticky zavřela všechny cesty, které by mohly vést k případnému pokračování.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se pokusila poukázat na všechny relevantní souvztažnosti života a díla autorky ságy o nejznámějším kouzelníkovi dnešní doby. Zabývala jsem se teoretickou stránkou zahrnující problematiku fikčních světů a nejednoznačné žánrové zařazení knih o Harry Potterovi. Ze shromážděných faktů jsem vyvodila, že příběhy J. K. Rowlingové se vymykají běžným zvyklostem žánrového členění.

V biografické části jsem zvažovala důležitost životopisného přístupu k literárnímu dílu, na který bývá často nazíráno kriticky. Harry Potter je však se životem své autorky spjat tenkou červenou nití, jež prochází všemi knihami, což je podle mého názoru jeden z největších kladů celé série, byť někdy není zcela rozpoznatelná. Na životopisné souvislosti odkazují i v kapitolách, jež rozebírají britský školský systém či pojetí tradiční britské rodiny.

Velký prostor jsem věnovala etymologii vlastních jmen, která vytvářejí v rámci knih určitý mikrokosmos nabízející spoustu úvah o původu a významu jednotlivých pojmenování a poukazuje na autorčinu rozvinutou fantazii a její bohaté kulturní zázemí.

Důležitou součástí mé práce je i popis autorčina prapůvodního nápadu, myšlenky na Harryho Pottera, její postupné formování a proměny vedoucí až k samému knižnímu vydání se všemi souvislostmi a konečnými dopady. Zajímala jsem se také o osud českého vydání, jež má zajímavou historii zejména pokud jde o grafické ztvárnění knihy.

V závěru jsem poukázala na reakce vyvolané fenoménem Harry Pottera, zosobněné ať už v parodiích, plagiátorských verzích či prostých negativních emocích. Příběhy Harryho Pottera nejsou jednolitý celek a tím není ani moje práce – proto také nese podtitul Vybrané kapitoly z Kratochvilných kouzelných kejklí J. K. Rowlingové. Mým cílem bylo nahlédnout na dílo této britské spisovatelky z různých úhlů pohledu, které však nevylučují vzájemné souvislosti.

PRAMENY A LITERATURA

PRIMÁRNÍ

- Rowlingová, J. K. – Harry Potter a Kámen mudrců, *Albatros*, 2002
- Rowlingová, J. K. – Harry Potter a Tajemná komnata, *Albatros*, 2002
- Rowlingová, J. K. – Harry Potter a vězeň z Azkabanu, *Albatros*, 2002
- Rowlingová, J. K. – Harry Potter a Ohnivý pohár, *Albatros*, 2002
- Rowlingová, J. K. – Harry Potter a Fénixův řád, *Albatros*, 2004
- Rowlingová, J. K. – Harry Potter a princ dvojí krve, *Albatros*, 2005
- Rowlingová, J. K. – Kennilworthy Whisp: Famfrpál v průběhu věků, *Albatros*, 2001
- Rowlingová, J. K. – Mlok Scamander: Fantastická zvířata a kde je najít, *Albatros*, 2002
- Rowling, J. K. – Harry Potter and the Philosopohér's Stone, *Bloomsbury*, 1997
- Rowling, J. K. – Harry Potter and the Chamber of Secrets, *Bloomsbury*, 1998
- Rowling, J. K. – Harry Potter and the Prisoner of Azkaban, *Bloomsbury*, 1999
- Rowling, J. K. – Harry Potter and the Goblet of Fire, *Bloomsbury*, 2000
- Rowling, J. K. – Harry Potter and the Order of Phoenix, *Bloomsbury*, 2004
- Rowling, J. K. – Harry Potter and the Half-Blood Prince, *Bloomsbury*, 2005

SEKUNDÁRNÍ

- Ackroyd, Peter – Albion, kořeny anglické imaginace, *BB/art*, 2004
- Colbert, David – Kouzelný svět Harryho Pottera, *Albatros*, 2002
- Čapek, Karel – Anglické listy, *Československý spisovatel*, 1970
- Čapek, Karel – Několikero motivů pohádkových, In: Marsyas, *Československý spisovatel*, 1984
- Doležel, Lubomír – Heterocosmica. Fikce a možné světy, *Karolinum*, 2003
- Eco, Umberto – Šest procházek literárními lesy, *Votobia*, 1997
- Fraser, Lindsey – Conversations with J. K. Rowling, *Scholastic*, 2001
- Gerber, Michael – Barry Trotter a Nestydatá parodie, *Fragment*, 2006
- Grahame, Kenneth – Vítr ve vrbách aneb Žabákova dobrodružství, *Albatros*, 2001
- Hušek, Miloslav – Školství ve Velké Británii, 1987
- Knobloch, Jörg – Die Zauberwelt der J. K. Rowling, Hintergründe und Fakts zu Harry Potter, *Verlag an der Ruhr*, 2000
- Kolektiv autorů Encyklopedického institutu Československé akademie věd – Malá československá encyklopedie (6. svazků), *Academia*, 1984-87

- Kolektiv autorů Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně** – Příruční mluvnice češtiny, *Nakladatelství Lidové noviny*, 2001
- Kopečný, František** – Průvodce našimi jmény, *Academia*, 1974
- Kuby, Gabriele** – Harry Potter - gut oder böse, *Fe-Medienverlag*, 2003
- Mocná, Dagmar; Josef Peterka a kol.** – Encyklopedie literárních žánrů, *Paseka*, 2004
- Nünnig, Ansgar (editor německého vydání), Trávníček, Jiří; Holý Jiří (editoři českého vydání)** – Lexikon teorie literatury a kultury, *Host*, 2006
- Peterka, Josef** – Teorie literatury pro učitele, *Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta*, 2001
- Patersonová, Katherine** - Most do země Terabithia, *Albatros*, 2007
- Raffles, Christina** – The Wich? Guide to Choosing a School, *Penguin Books Ltd.*, 1999
- Ronenová, Ruth** – Možné světy v teorii literatury, *Host* 2006
- Stoufferová, Nancy** – Legenda o Rahovi a mudlech, *Adonai*, 2001
- Tolkien, J. J. R.** – O pohádkách, In: Netvoři a kritikové a jiné eseje, *Argo*, 2006
- Vesco, Edi** – Magická říše kouzel Harryho Pottera, Čarokniha, *Nakladatelství Jota*, 2004

SLOVNÍKY

- Buben, Vladimír, Prof. Dr.** – Francouzsko-český slovník, *SPN*, 1961
- Hais, Karel, Dr.** – Anglicko-český a česko-anglický kapesní slovník, *SPN*, 1974
- Henn, Ivan** – Portugalsko-český a česko-portugalský slovník, *Nakladatelství V Ráji*, 2001
- Kábrt, Jan a kolektiv autorů** – Latinsko-český slovník, *SPN*, 1970
- Lingea Lexicon 2002 – Angličtina (CD-ROM)
- PC Translator 2001, LangSoft – Slovník anglický, francouzský a španělský (CD-ROM)
- Pražák, Josef M., Dr.** – Latinsko-český slovník, *Česká grafická unie*, 1929
- Rejman, Ladislav, Dr.** – Slovník cizích slov, *SPN*, 1966

INTERNETOVÉ ZDROJE

www.jkrowling.com

Summers, Diana – British schooling in the 1970s, www.hp-lexicon.org

www.accio-quote.org

www.theninemuses.net/hp

www.geocities.com/morgenglanz/hp/#Kiste

www.eulenfeder.de/int/index.html

www.wikipedia.org

www.idnes.cz

www.news.bbc.co.uk/cbbcnews

www.barrytrotter.com

www.realmuggles.com

www.english.people.com.cn

www.potterweb.cz

www.ala.org

RESUMÉ

Ich habe mich bemüht, in meiner Diplomarbeit auf alle relevanten Wechselbeziehungen des Lebens und des Werks von J. K. Rowling hinzuweisen. Dabei widmete ich mich besonders der theoretischen Seite – vor allem der Problematik der fiktiven Welten und der mehrdeutigen Einordnung der Saga im Rahmen des Genres.

Ich habe die Wichtigkeit der biographischen Einstellung betont, obwohl die oft kritisch angesehen wurde. Harry Potter ist jedoch mit dem Leben der Autorin eng verbunden. Auf diese biographischen Zusammenhänge weise ich des Weiteren in den Kapiteln über das britische Schulsystem oder über die traditionelle Auffassung der britischen Familie hin.

Viel Platz habe ich der Etymologie der Eigennamen gewidmet, die für alle Harry Potter-Bücher signifikant ist, und zeigt, wie groß die Phantasie der Autorin ist.

Wichtiger Teil meiner Arbeit ist die Beschreibung der Idee, ihre Entwicklung und Verwandlung. Dabei habe ich mich auch für die tschechische Ausgabe interessiert, insbesondere im Zusammenhang mit der Entwicklung des Umschlags.

Das letzte Kapitel ist den Reaktionen der Gesellschaft gewidmet, die in verschiedenen Parodien oder plagiatorischen Versionen verkörpert sind. Mein Ziel war es, das Werk der britischen Schriftstellerin aus verschiedenen Blickwinkeln anzusehen, die jedoch die gegenseitigen Zusammenhänge nicht ausschliessen.

ANOTACE

Práce se věnuje životopisným souvislostem sedmidílné ságy britské spisovatelky J. K. Rowlingové o Harry Potterovi, mnohoznačností jeho recepce a problematice jeho žánrového zařazení. Popisuje také formování a vývoj původní autorčiny myšlenky až do okamžiku knižního vydání díla.

KLÍČOVÁ SLOVA

Harry Potter, fikční světy, životopisný základ díla, biografismus, fantasy